

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Sectio I. huius partis, de his quæ mane sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

PARS QUINTA

De Quotidiana exercitatione Virtutis.

VITA Spiritualis, & religiosa, si non ob aliud, ob hoc saltem diligenda esset, & summis conatibus amplectenda, quod ipsa nihil aliud est, quam series quedam bonorum operum, catenæque virtutum. In qua, si eius monitis acquiescimus, & secundum ordinem nobis præscriptum vivimus, à mane usque ad vesperam, & à vespere usque ad mane, sanctis virtutum operibus occupamur, & non interruptis passibus in perfectionem, & in caelestem patriam tendimus. Nam vita hæc omnia quæ à ratione, & Dei lege discordant, potenter ablegat, quæcumque bona, quæcumque sancta, quæcumque perfecta sunt, vocat: media verò, sine indifferentia ita condit, & perficit, ut in bona, & præmio digna convertat. Sed hæc est imbecillitas, aut miseria nostra, ut sepe mala à vita religiosa ablegata accersamus, bona amplexata refutemus, & media non in virtutis actus, sed in delicta commutemus. Quamobrem sancti Patres, ac vita spiritualis tractatores, ad specialia, immò & ad minima religiosa opera descendentes, quemadmodum facienda essent, docuerunt, ut qui ea præstant, oleum & operam non perdant, verum eorum exercitatione in virtute proficiant. Horum vestigiis nos minimi nunc inherere volumus, & quæ ab eis didicimus, ad hanc rem pertinentia, vel in fratribus nostris, quibuscum conversamur, aspeximus, exarare contendimus, ut & nos ipsos, & alios, si sortè hæc legerint, excitemus, & tractationem istam virtutum absoluamus. Quæ profectò integra & absoluta non esset, si rationem bene se gerendi in omnibus, & studiosè agendi, non traderet. In hac autem re spirituales viros bipartitos invenio: quidam enim eorum, alios suo fervore metientes, tanta dicunt in communibus diei operibus esse servanda, ut robusti adolescentes vix ad illa implenda sufficiant: alij verò hæc sub generali doctrina prætereunt, adeò ut parum ad communes actiones pertinens doceant. Nos verò mediam viam tenere cupimus, qua nec virtutum amatores plus nimio oneremus, nec tepidis ansam nihil faciendi, & distractè vivendi, concedamus. Illum autem senem apud Cassianum, felicem existimo, qui in extremis constitutus, & à fratribus interrogatus, quo pacto possent facile ad perfectionem pervenire, respondit: Nunquam meam feci voluntatem, nec quemquam docui quod prius ipse non feci. Me verò miserum puto, quia præ negligentia mea multa hæc dicturus sum, quæ non facio, & multa, quæ malè, & tepidè facio: scribo tamen ad aliorum utilitatem, quia ad scribendum capti operis perficiendi necessitate compellor; & id scribo, quod bonum, ac Deo gratum esse cognosco: & licet miser & imperfectus, facere concupisco. Et ut liberius & confidentius loquar, vita rationem scribam, quam tyronibus nostris in Novitiatu, & scholasticis nostris in Collegiis instillamus, in qua eos usque ad senectam perseverare concupiscimus. Horum autè, quæ hac vita ratione continentur, quedam quotidie, manè, aut vespèrè fiunt; quedam singulis hebdomadis, aut singulis mensibus, aut singulis annis fiunt; quedam semper fiunt. Et de his omnibus ordinatè & breviter agendum est.

Cassian.
ll. 5. c. 28.

Sectio Prima huius partis, De his, quæ mane fiunt.

De Surgendo à somno.

CAP. I.

PRIIMUM opus, quod in die occurrit, est lectuli, in quo per noctem quievimus, derelictio, & mentis ad vigilandum & laborandum applicatio. Et quidem non tantum solem præveni-

mus, sed & longè ante auroram surgimus, ut in illa temporis tranquillitate Deo longioribus spatiis sine ullo impedimento vacemus. Sanctumque Davidem imitati gestimus, de se ipso dicentem: Præveni in maturitate & clamaui, quia in verba tua supersperaui.]

Psal. 118.
147.

Præveni,

Præueni, inquit, tempus illud, quo homines solent ad operandum assurgere, ipsūque auroræ aduentum antecessi, quia illam horam satis opportunitam ad clamandum, & te Dominum deprecandum, esse cognoui, id autem feci quia ad meas miseras subleuandas, desideriaque complenda, magnam spem de tua benignitate concepi. Tu verò, o vir Dei, cum surgendi è lecto signum audieris, statim sine vlla mora, sine vlla cunctatione, cum magno feruore & alacritate confurge. Audi Ecclesiasticum dicentem: [Hora surgendi,] nimirum è lecto, [non te trices: præcurre autem prior in domum tuam,] nempe in domum orationis, fratresque vniuersos præcede: [& illic auocare,] vt apud Dominum tuæ conscientia rationem reddas [& illic lude,] illic scilicet letare, ac te ipsum recte in Domino, si nihil quod conscientia dictamine aculetur, inuenias. [Surge velociter,] sic enim ab angelo dictum est Petro: & si absque cunctatione surrexeris carenā tepiditatis & segnitiei cadent de manibus tuis. *Assuefas oportet dicere in corde tuo cum campanula ad surgendum sonuerit: Hoc signum magni regis est: eamus citò, & offeramus ei munera.* Et sicut cum princeps dato signo vocat aliquem, è vestigio ministri accurrunt; vt eius iussa perficiant: sic & tu cum à Domino cymbali pulsatione vocaris, sine mora ad eius imperium accurre.

Magni momenti est hæc prope citaque surfectio, ex qua communiter tota sensibilis diei deuotio, & diuina visitatio dependet. Sponsa aperire sponso cunctata est, & cum tandem aperuit, minime illum inuenit. Iam, inquit, [declinauerat, atque transierat.] Sic proflus si aliquantulum præ seordia moteris, sponsum qui te vocabat, iam abiisse, & te aridum ac tenchris obuolutum reliquisse reperies. Signa te ipsum statim venerando crucis signaculo, cuius virtute munitus contra diei pericula tum corporalia tum spiritalia protegeris. Ad hoc sanè hortatur Cyrellus non perfecte viuentes tantum, sed & vniuersos Christianos: Non pudeat vos, inquit, crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu, ante somnum, recumbendo & surgendo: eundo & quiescendo. Magna hæc est custodia, quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos, cum à Deo sit hæc gratia, & timor demonum; triumphauit enim de illis hoc signum. Ostensa illis audacter; quando enim videntur crucem, recordantur crucifixi, metunt enim eum qui contriuit capita draconis. Huius autem sanctissimi signi virtute, ac sedula diligentia omnem non solum malam, sed & inanem cogitationem abiice, & ad Deum tuum cor mentemque conuertere, & illum in primo illo diei momento affectu amoris stringere stude. Equum est vt primitias diei tibi data ipsi confectes, & primum illum tanquam benignum hospitem, qui tunc ad te diuertit, in hospitium tui cordis excipias. In quo aliqui (vt mihi compertum est) tanta gratia præueniuntur, vt quasi naturaliter, cum somnus abiecit, statim Dei recordentur, & in eum amore ferantur. Meminit istius documenti tanquam valde necessarij Bonauentura, cuius hæc sunt verba: Cum euigilas, statim omnes cogitationes tuas abiice de corde tuo, & somnia quæ somnasti in nocte, quibus te diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offer deo in cogitatione, vel aliqua bona meditatione cum corporis exercitatione vel genuflexione, donec aliquem affectum deuotionis concipias, & cogitationes vanas, quæ

tunc maxime infestant mentem, à te abiicias, & ex hoc eris ad omne opus deuotior, & expeditior tota die. Hoc etiam magni ponderis est, quoniam si vanæ cogitationi, aut curæ (pro illo tempore sine dubio minime necessariæ) ianuam aperias, illa te inquietum reddet, & minus aptum ad orandum efficiet. Tuæ voluntatis erit illam admittere, non tamen reicere, quia postquam cordis dominium vendicauerit, difficile satis erit, à corde seingere.

In assumendis vestibus honestè te geras, si nudus cubas, ac modestiæ memineris, sicut qui coram Deo, & angelo tuæ custodiæ deputato vestimentis indueris. Post thoracem, statim habitum religiosum, seu clericalem, induas, eoque te operias, & sub illo, ita vt corporis tui aliquam partem non videas, femoralia, tibialia, & calceos assumas: indecens namque est vt religiosus, more hominis secularis, immodestè se vestiat, & vel coram se ipso extra lectum nudus appareat. Antiqui religiosi, vt ex Basilio & Cassiano constat, vestiti dormiebant, & nunc multi religiosi aut ex deuotione idem faciunt. Huius autem præceptionis ratio (vt ego conieco) non tantum fuit vt omnem molliem & indulgentiam abicerent, & vt expeditius ad orationem surgerent, verum vt nunquam nec aliis nec sibi ipsis sine habitu religioso apparerent. Tu si ex necessitate aut ex desiderio singularitatis fugiendæ apud tuos nudus cubas, saltem quod huius sancti moris seruire potens (quod apud nos in vsu est) è vestigio cum lectum vis relinquere, religiosum habitum valde quidem amabilem & honorificum causa modestiæ & honestatis assumas. Eodem verò tempore quo calceas, & amicos te ipsam, sanctam Trinitatem reuerenter adorabis, Beatam virginem, Angelum tuæ custodiæ deputatum, sanctum illius anni patronum (de quo postea) & alios sanctos inuocabis, ac pro obtinendo feruore ad orandum, & puritate ad celebrandum (si sis Sacerdos) & sedulitatem ad tuum officium explendum precaberis. Pro his proprias preculas quæ affectum excitent, me moriter retinebis, quas si proprijs verbis factas nõ habeas, ex Laspergio, Blosio, Beata Gertrude, ac Beato patre nostro Francisco Borgia, aut ex aliis mutuabis. Tandem assumptis vestibus, è lecto decenter operito, flectes genua coram Domino, & quanto poteris mentis affectu gratias illi ages, quod tibi noctem quietam & somnum pacatum dederit, quod nouam lucem ad vitam æternam promerendam concesserit, & quod à multis periculis tum mentis tum corporis, & ab illationibus demonis liberauerit, instantèque postulabis ab eo gratiam vt peccata vites, vt tuo muneri satisfacias, vt in omnibus suam sanctissimam voluntatem quæras, atque ei gratus existas. Offeres tuū corpus & animam, tuas cogitationes, desideria, verba, & opera, in vnione corporis & animæ, cogitationum, desideriorum, verborum, & operum Christi Iesu, vt ex illo meritum trahant, & æternò patri sint grata. Postmodò, quod supra diximus, propositum vitandi defectum particularem, aut te exercendi in particulari virtute, facies, & auxilium speciale ad hoc opus virtutis polces. Dum sic à lecto surgis, studiosè surgis, & (vt manifestum est) non paucos virtutis actus exerces.

De preparatione ad orationem.

CAPVT II.

Rostquam è lecto surreximus, ad orationem post modicum habendam preparamur, memores præcepti Scripturæ: Ante

orationem

Ecl. 3.
13.

Act. 12.
7.

Can. 5.
6.

Cyrell.
Hierosol.
Euseb. 13

Bonau.
traç. de
interiori
homine,
p. 1. c. 4.

Ecl. 18.
21.

orationem præparata animam tuam, & noli esse quafi homo, qui tentat Deum.] Qui enim imparatus ad orationem accedit, ideo similis est ei, qui Deum tentat; quia non tam Deum placat, & ab eo aliquid impetrat, quam eius indignationem prouocat. Duplex autem est præparatio, quæ tunc fieri debet: Altera est, vt si minus memoria polleas, ô frater, aut parum in rebus spiritualibus exercitatus sis, ex libello aliquo ad id destinato, puncta meditationis, quæ præterita nocte legisti (vt postea dicemus) rerum legas: ne mens iplo orationis tẽpore ad quærendã materiam diuagetur, & aliquo modo distrahatur. Altera verò, illis verbis Abrahamẽ continetur, quibus oraturus ad Dominum, suam precatioẽ inchoauit: [Loquat ad Dominum, cum sim puluis, & cinis.] In his verbis tria sunt, ex quibus optima præparatio ad orationem constat. Primum, vt ipsum oratum cogites, quia es puluis & cinis. Secundum, vt eum consideres, quem es alloquutus, quia est Dominus Deus tuus. Tertium, vt quæ dicenda sunt, mediteris. Vnde Chrysostomus hæc verba Abrahamẽ interpretans, sic ait: Ne putes, Domine, me ignorare meipsum, & transgredi mensuram, & tanta vti fiducia. Scio enim, quod terra sum, & cinis; sed sic vt hoc scio, & manifestẽ scio, ita neque illud ignoro, quod copiosa est tuæ misericordiæ magnitudo, & quod diues es in bonitate, & quod vis omnes homines saluos facere.] Cogita igitur quis sis, quia homo vilissimus, quia peccator ingratus, quia reuera puluis & cinis, stercus & fætor, & hac cogitatione teipsum humilia. Cogita deinde quem sis oraturus, quia Deum sapientissimum, optimum, potentissimum, angelicæ naturæ amatorem, humanæ reparatorem, omnium conditorem. Admiratione diuinam maiestatem intimẽ præsentem, quæ te ante se sustinet, dilige immensam bonitatem, quæ prona est te exaudire, & benignẽ tibi fauere; in spem erigere, quod è conspectu tanti regis nec vacuus nec desolatus exibis. Cogita tandem quem boni affectum sis ex meditatione eliciturus, vt ad eum tuas considerationes dirigas, & quid sis petiturus, vt ita custodias illud Salomonis: Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo; Deus enim in caelo, & tu super terram, idcirco sint pauci sermones tui.] Si ille tanto intervallo cunctos homines superat, æquum est vt magno cum tremore illum alloquaris, & quid tibi dicendum sit, satis perspectum habeas. His ergo aut similibus cogitationibus inanes phantasias repelles, animum tuum colliges, & te attentum, & humilem & feruidum, & aliis sanctis affectibus tactum ad orandum repeties.

De oratione.

CAPVT III.

Ac præparatione facta, spatio vnus horæ mentali orationi vacamus, & nullimius, multi plus in hoc præstantissimum opus incumbimus, quod dux est itineris nostri, comes vitæ nostræ, & ad labores perferendos robur ac fortitudo. O felix hora, ô breuis mora omni melle dulcior, omni cibo ac potu suauior, in qua anima iam diuina contemplantur, iam Dei & cœlestium amore succenditur, iam Deum alloquitur, iam eius verbis intus miro modo auditis emollitur, iam à terrenis intellectu & affectu elongata supra seipfam, ac supra omnes

Ares creatas, effertur. Ideo autem hæc prima hora ante lucem diuinam orationi destinata est, quia caput post moderatum somnum ad contemplandum est aptum, tempus ad gemendum & suspirandum idoneum, & caligo noctis, quæ nondum euauit, ad luctam cum Deo & ad diuinos amplexus accommodata. Summo manẽ oramus, quia in Psalmographo legimus: Manẽ astabo tibi, & videbo; quoniam non Deus volens iniquitatem tuas,] quando nihil est quod perstrepat, nihil quod trahat, nihil quod ad aliquid creatum cogitandum alliciat. In hac autem orationis hora aliqua sunt obseruanda, vt fructum oratum accipiamus.

B Illud in primis, ô frater, vt vitam oratione & alloquutionibus diuinis dignam facias, id est, quantum fieri possit, culpis & defectibus liberam, à terrenis affectibus auulsam, & à vanis, & secularibus occupationibus sequestratam. Adolescentulus Ioseph in conspectum Pharaonis ingressurus, primò attonsus est, ac vestibus pulchris indutus.

C Protinus, ait Scriptura, ad Regis imperium eductum de carcere Ioseph rotonderunt, ac veste mutata obtulerunt ei.] Pueri quoque illi Hebræorum, qui in palatio Regis Babylonis ad obsequia illius eligebantur, non solum indumentis splendidis amicti, sed & multo tempore cibis delicatissimis refecti sũt, vt Regi barbaro astarent, & aspectum aula dignum, cunctis, à quibus viderentur, offerrent. Nam scriptum est: Et constituit eis Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, vnde bibebat ipse, vt emittit tribus annis, postea starent in conspectu regis.] Si hæc ab illis exiguntur, qui sunt ad conspectum regum terrenorum intraturi, quid tu facturus es, qui quotidie regi cœlesti assilas, vt ei tua desideria pandas, & vicissim tanti Dei alloquutionem excipias? Certè non satis est ab ergastulo perditæ vitæ exisse, sed necesse est omnibus splendere virtutibus, velut optimis vestimentis; & cibos pagi pro alimentis aulae regiae, id est, affectus terrenos, & curas sæculares, pro affectibus cœlestibus, & curis spiritualibus, commutasse.

D Deinde orationem, præcipuum opus diei, & omnibus humanis occupationibus præferendum, scias, quod ita diligas, vt neque in ipsis corporis ægritudinibus, nisi ille molestissimæ sint, & penitus facultatem adimant, illud ex toto prætermittas. Si consueto tempore orationi vacare non potuisti, & cum reliquis fratribus tuam portionem accipere, primo tempore eam non dimidiatam, non mutilam, sed integram & nec in minimo deentratam accipias. Hæc est, quæ animam sustentat, & saginat; hæc, quæ auxilia gratiæ ad vincendas tentationes, & labores perferendos impetrat; hæc, quæ totius diei actiones dirigit, & perficit; hæc, quæ diuinas ad nos miserationes adducit. Benedictus Deus, inquit sanctus Dauid, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me.] Quandiu enim non cessat oratio nostra ascendere ad Deum, non cessabit ad nos eius misericordia descendere. Egregiè namque dixit Augustinus: Quandiu ergo hic sumus, hoc rogemus Deum, vt non à nobis amoueat deprecationem nostram, & misericordiam suam, id est, vt perseueranter oremus & perseueranter misereatur. Multi enim languescunt in orando, & in nouitate suæ conversionis feruenter orant, postea languidè, postea frigidè, postea negligenter. Quasi securi sunt: vigilat hostis: dormis tu. Iple Dominus præcepit in Euangelio: Quia oportet semper orare, & non deficere.] Et dat similitudinem de illo iniquo iudice, qui nec Deum timebat, nec hominem reuerbatur,

E quem

Gen. 18. 27.

Chrys. 1. 42. in Gẽ.

Ecc. 5. 1.

Psal. 5. 5.

Gen. 41. 14.

Dan. 1. 5.

Psal. 65. 20.

Aug. ad eundem Psal.

Luce. 18. 1. 2. 8. seg.

quem interpellabat illa vidua quotidie, vt audiret eam: & cessit tadio, qui non flectebatur misericordia: & ait sibi index nequam: Si nec Deum timeo, nec hominem reuefecor, vel propter tadium quod mihi quotidie facit hac vidua, audiam causam eius, & vindicabo eam. Et ait Dominus: si index nequam hoc fecit, pater vester non vindicabit electos suos, qui ad eum clamant die ac nocte: Ita dico vobis, faciet iudicium eorum cito. Ergo non deficiamus in oratione. Ille quod concessurus est, & si differt, non aufert. Securi de pollicitatione ipsius, non deficiamus orando, & hoc ex beneficio ipsius est. Propterea dixit: Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & misericordiam suam à me. Cum videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto quia non est à te amota misericordia eius. Si ergo, vt ex sententia tanti patris constat, ex oratione tua quodam modo erga te diuina misericordia dependet, pro nulla occupatione, pro nulla causa debes eam omittere, nec ab assidua Domini interpellatione cessare, si convenienti tempore non manducaisti, postea manducas: si convenienti tempore non dormisti; postea cum primùm potes, cubas, quiescis, & dormis, quia hæc tam necessaria sunt, vt sine illis vita diu durare non possit. Et orationibus est anima, somnus est mentis, qua calorem spiritus imminutum, renouat, virésque resumit: nunquam ergo neque in domo, nec in villa neque in itinere omittenda est, sed si consueto tempore fieri non potuit, saltem alia diei hora est omnimodis acceptanda.

Cum signum ad orationem datur, non tunc ad locum orationis vadas, sed prius vade, signum præueni, & in eo loco cymbalum vocans te ad orationem expecta. Hoc sanè vt tempus orationi destinatum, integrum illi concedas, & nec momentum si fieri possit, ab eo subtrahas. Audiui ego à sene quodam nostro integerrimæ vitæ, magnæ veritatis, probatissimæque virtutis, se in duobus collegiis nostris adolescentem habitasse, in quorum altero literis studuit, in altero verò iam factus magister, docuit, in quibus tanta erat orationis cura, vt si quis signum ad orationem in atrio, in orto, in transitu, aut in quavis alia parte domus audiret, ibi ceu lapis fixus permaneret, ibique oraret, donec iterum signo dato horam iam esse finiendi orationem, aduerteret. O consuetudo laudabilis, & dignissima (nisi in aliquo loco singularitatem oleret) ab omnibus imitari, quæ magnum in illis primis fratribus studium orandi, & ad Deum accurrendi feruorem ostendit. Tu vt in loco accommodato ores, vbi nec frigidus aër, nec pluuia, nec aliquid aliud inquietet, ante signum datum, in Ecclesia, aut in oratorio, aut in loco cellæ te ipsum constitue, vt te nec minima particula bonæ diei, id est, temporis orationis prætereat. Cum primùm signum ad orationem datur, iam Christus adest suos iustos auditurus, vide tu si æquum est, vt Dominus ipse te expectet, aut potius vt tu seruus vilissimus, quasi ipsum præuenias, & eum humiliter ac patienter expectes? Elias, religiosorum typus, Domini visione, & alloquio fruiturus, se prius in spelunca collocauit, & aliquo tempore expectauit, vt Dominum transeuntem videret. Audito namque quia Dominus esset iuxta specum transiturus [operuit vulgum suum pallio, & egressus stetit in ostio spelunçæ] vbi sibilum auræ tenuis, & in eo vocem Domini sibi loquentis audiret. Docet ille te vt reuerentia & desiderio Dei motus, illico ad locum orationis aduenias, præsto sis, & quasi Dominum ad eundem locum accessurum præuenias. Nec quisquam vetare

potest, vt ad hunc sensum illud trahamus, quod dixit Dominus, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis. Vt sicut ministri qui dominum suum citissimè venturum expectant, non in conclauis manent, sed prope ianuam, vt ibi eum lætanter excipiant; ita & tu in loco orationis ante signum positus, quasi ad ianuam astes, & Domini pullantis aduentum lætus expectes. Et nescio an hoc possis ex discipulis Domini Saluatoris addiscere; qui abierunt in Galilæam in montem, vbi constituerat illis Iesus. Primò illi abierunt, quàm Iesus veniret, vt illum accedentem adorarent. O situ horam orationis ex ferore & amore præuertes, & quàm lætus Dominus ad tua desideria complenda testinaret!

In ipso autem orationis tempore, vnus dumtaxat te monebo, te apud Dominum duos conuiuas habere valde diuersos, quibus debes congrua alimenta ministrare. Conuiua isti sunt intellectus tuus & affectus tuus. Intellectus, meditationibus, colloquiis, & quieto ac simplici aspectu Dei pascitur: affectus, desiderijs sanctis propolitis, internis virtutum omnium actibus, & amore saginatur. Illi pauca sufficiunt; iste, postquam multum desiderauit, multum diligit, multus propositis, & virtutum actibus se refecit, vix saturus inuenitur. Ita ergo conuiuium orationis moderare, vt intellectui pauca apponas, qui sæpe nec considerationibus eger, sed simplici quodam intuitu Domini contentus est: affectui verò, qui ad salutem animæ voracior est, multa ac varia feracula subministras. Aut si maui, cogita Dominum esse conuiuam tuam, cui debes offerre cibos, quibus libenter vescitur, vt benedictus tibi anima sua. Hi autem cibi non tam sunt considerationes intellectus, quàm voluntatis affectus. Vnde in Prouerbijs dicit: Præbe, fili, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas custodiant. Quare primo loco cor petit, & postea oculorum functionem deposcit, cum mentis oculi gressus cordis natura præcedant: An quia affectus cordis in hoc negotio præstantior est? & quia omnis consideratio ad cordis motus affectusque dirigitur? Errares ergo, si totam illam horam, aut maiorem partem in considerationibus intellectus occupares, & voluntatem ieiunam vacuamque relinqueres. Præbe Domino in tempore illo intellectum tuum, dum eum moderatè, & ad excitandum affectum, in pia meditatione occupas. Sed præbe largiùs & profusiùs Domino cor tuum, dum illud pijs affectibus satias. Procul abscedat distractio, tepiditas omnis abeat, & somnolentia discedat. Ascendat mens ad cœlestia, intellectus sponsum vocet, sed affectus trahat, alliciat, & amplectetur, vt ex castissimo eius amplexu fecundata mens suo tempore filium perfectionis pariat, & te in populo Domini, à maledictione sterilitatis liberatum, benedictum atque honore dignum efficiat.

De discussione Orationis.

CAPVT IV.

Hoc tempus orationis tanti momenti est ad mores nostros perficiendos, & vitam spiritualem agendam, vt statim, præsertim à tyronibus discutendum, & examinandum sit, non tam vt de erratis doleant (quamuis hic sit vnus discussionis fructus) quàm vt meditando artem atque ordinem discant. Ideoque tyronibus statim post orationem tempus ad hanc discussionem concedimus, & modum se examinandi præ-

scribi

Psal. 65.
20.Lucæ 11.
36.Matt. 28.
16.Prou. 13.
26.2. Reg. 19
13.

Ricard. de
securit.
conscientia
c. 26.

scribimus, quod tamen tempus ex præscripto veteranis assignatum non est, quia cum hac discussione egent, extra generale examen (de quo postea) secundum patris spiritualis iudicium, ipsi scient aliquam breuem moram ad illam faciendam suffurari. Peracta ergo oratione, orationem examina, & modum huius discussionis, ex Ricardo Victorino eam expressè docente poteris intelligere. Sed si per Danielem, inquit, deuotionem oportet intelligere, fortè hoc erit Danielem intra semetipsum cogitare: deuotionem nostram semetipsum discutere, semetipsum examinare, quam seruens, quam frequens, quam simplex sit, apud semetipsum inquirere. Apud semetipsum cogitat, cum studij & exercitij sui qualitatem, modum, & intentionem pensat. Cogitat apud semetipsum, dum diligenter inquirat, si hoc ipsum quod bene intendit, non de suis viribus, sed de sola pietate Domini præsumit. Si nondum intellexisti, adhuc clariùs accipe. Cogita an te ad orationem præparaueris, materiam que meditantem præuenieris, & affectum ex meditatione eliciendum præuideris. An dato orandi signo statim inciperis, aut saltem sine ulla mora ad locum destinatum accurreris. An distractus, an vero spiritu collectus astiteris. An dormitureris aliquantulum, an vigil & erectus steteris. Cogita quid steteris meditatus, an intellectui plus nimio habenas discurrendi laxaueris: an paruam affectum, an moderatum an ardentem habueris; an tepide, an verò instanter postulaueris, an cum debita reuerentia aut potius minus reuerens & humilis apud Dominum fueris; an sine causa infirmitatis aut imbecillitatis sufficiente stans, aut sedens, & non genuflexus steteris, & denique an alium defectum curiositatis, diffidentia, pusillanimitatis, præposteræ intentionis, aut similibus admitteris. Si te minime defecisse deprehenderis, Dei beneficium agnosce, & pro eo gratias age, simul & quo modo alia die tibi sit procedendum, addisce. Si verò in aliquo defecisti, non tantum doleas, sed & culpæ causas inquiras, ut post modum culpam vitare, & quo modo tibi sit defectus emendandus, & rectè procedendum, agnoscas. Hac est tota huius discussionis ratio, qua paulatim, aspirante Dei gratia, sine defectibus Domino astare, & cum ingenti fructu meditari, & orare affuefcimus.

De officio diuino.

CAPVT V.

INITA oratione, Sacerdotes Primam dicimus, & suis temporibus alias canonicas Horas tum diurnas tum nocturnas recitamus; quare de toto diuino officio dicendum est nunc, ne eadem sæpius reperantur. Horæ canonicæ officium Sacerdotum sunt, & vocantur, ut ipso nomine ad magnam curam ac diligentiam eis adhibendam impellatis. Vnusquisque enim, nisi planè insipiens sit, & excors, suum officium strenuè ac diligenter exequitur, & quo magis necessarium & sublimius est eo diligentius exequitur, & si in hoc deficiat, tanquam malus minister ac infidelis, ob suam incuriam locordiamque damnatur. Nulum autem est munus in Ecclesia (nam & officium sacrificium continet) quod aut necessitate, aut dignitate hoc Sacerdotum officium superet, aut ei merito se coæquet. Horis enim ut decet persolutis Deum placamus, ad misericordiam flectimus, Angelorum munus usurpamus, cælestem patriam lætitia perfun-

Adimus, demones colibemus. Iureque optimo, inquit Bernardus: Si autem cum Apostolo psallas spiritu, psallas & mète, cognosces & tu de illius veit te sermónis, quem dixit Iesus: Verba, quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Et itè quem legimus, dicente Sapientia: Spiritus meus super mel dulcis. Sic delectabitur in crassitudine anima tua. Sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic placebis Regem, sic placebis Principibus, sic denique totam tibi curiam beneuolam reddes, & odorati odorem suauitatis in celestibus de te quoque dicent: Quæ est illa, quæ ascendit per desertum, sicut virgula sumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. Si Horas persoluere officium tuum est, & tantæ dignitatis, ac vilitatis officium, vide quanta diligentia, quanto conatu debeas illi intendere, & vniuersis reuerentiæ ac deuotionis impedimentis ob-

Bistere. Quamlibet igitur Horam congruo tempore secundum Ecclesiæ consuetudinem recitabis, aut saltem ei, quantum fieri possit, iuxta morem virorū spiritualium, inter quos vitis, te accõmodabis. Omnia tempus habent, & quælibet officij Hora suum tempus requirit, in quo à Domino tanquam debitū obsequium exigitur. Si autem domini temporales agrè fecerit, quòd eorum serui celetiter, & suis temporibus imperata obsequia non offerant; quanto meliori iure vniuersorum Dominus irascetur, si seruus eius ad munus orandi consecratus, & huius causa cura temporalium vacuus, horam debitam orandi prætereat, & importuno tempore sua ministeria exhibeat. Ridiculum est & valde præposterum, si hora surgendi è lecto te ad cubandum nudares, & hora cubandi & quiescendi, ad laborandum indueres, & vestibus amicis, si velles etiam diebus dormire, & noctibus in foro & in curia negotia tractare. Sed non minus præposterum est, quod aliquando non sine pudore cõpexi, matutinas Horas, hora ferè prandij recitare, & Primam aut Tertiam ad Solis abscessum incipere. Terreat te, ne diuinum officium more istorū tepidorum & negligentium à contuentibus horis extrahas: terribile exemplum, quod nõ meis, sed Petri Damiani verbis subiicio: Clericus, inquit, Colonienfis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce Beatus Seuerinus eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus equi eius habenas apprehendit, cumque retinens sibi. Cumque ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus Episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbit, ut vndique carnes eius resolutæ diffuerent, & ossa nuda vix harentibus articulis remanerent. Ad quem clericus, Cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tanroque (proh dolor) incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit vltione plectendum præter hoc tantum: quia dum in aula regia constitutus, imperialibus me consilijs vehementer implicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Manè quippe simul omnia coaceruans, tota die negotijs ingruentibus securâ libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam Horarum, ardoris huius fero supplicium. Hec ille. Et ego hortor, moneoque te, ut non solum congruis temporibus recites, sed cuique etiam Horæ temporis spatium conueniens, & minime angustum assignes, ne ob temporis breuitatem festinare compellaris. Nec

Bern. ser.
7. in Cõr.

Ecol. 24.
n. 27.
Isa. 55. n.
2.
Psal. 19.
n. 4.
Cant. 3.
n. 6.

Ecol. 3. n.
1.

P. Dam.
li. de Mi-
raculis.

D

E

te ex nimietate occupationū excuses: vidimus enim, & quotidie videmus, homines satis occupatos res & negotia ita disponere, vt ad ritē perfoluendum hoc pensum nunquam eis tempus commodum quietūque deficiat. Et, si à Deo lucem postulaueris, ac in bono exitu negotiorum non tuā imbecillitati, sed eius misericordiæ confideris, tempus apud minime tibi deesse monstrabit, & tranquillitatem in orando concedet.

Locus proprius recitandi Horas, est chorus, in quo homines Deo consecrati ad fundendas publicas preces cōueniunt. Si autem priuatim recitas, locus apud est oratorium, vel cella, vel alia decens pars domus, in qua nihil sit, quod tanti muneris dignitatē & maiestatem offendar. Licet enim oratio, quæ sola mente fit, vbique locorum haberi possit: quia sicut mens ex seipsa non addicta loco, ita neque in sua actione à loco dependet: & licet vocalis oratio, si necessitas in ster, in quocumque loco possit fundi, quia tunc necessitas locum honestat; tamen si commodè fieri possit, locus quietus, & decens eligendus est, vbi nihil strepat, nihil sensus ad alia vocet, & vbi non peragantur abiecta ministeria. Nam oratio vocalis corporalis est, sensūque perceptibilis, quæ Deum exterius alloquimur, & cor nostrum quasi hostiā mactamus: vnde, sicut alia sacra corporalia, locum honestum decentemque requirit. Volo viros orare in omni loco, ait Paulus, leuantes puras manus sine ira, & disceptatione. Sed vel de oratione mentali intelligit, vt Thomas Aquinas vult: vel non tantum Hierosolymis, sed in aliis locis orandum esse dicit, & ideo locum, Iudæorum tempore, orationi deputatum, excludit: vel in omni loco apto, aut orationi deputato orandum esse præscribit; aut tādē ad necessitatem respicit, in qua locus etiam spurcissimus, vt lupanar, in quo orauit Beata Agnes, orationem non turpat. Vnde Basilus ait: Non locus sed propositi initium requiritur. Ieremias enim in luto erat, & Deum attraxit. Daniel in leonum lacu Deum placauit. Tres pueri in camino Deum promeruere. Latro non cruce prohibitus, quin paradisum assequutus fuerit: Iob in stercore (vt etiam Petrus atque Paulus in carcere) Deum ad misericordiam prouocauerunt. Igitur vbiicumque fueris, ora, vel si ante iudicem, ora. Cū autem tu locum habeas, in quo quiescere & attentē possis orare, ille tibi eligendus est, vt locus ipse spiritum colligat, & ad deuotionem inducat.

Situs corporis in recitandis horis, cū in choro recitas, talis sit, qualis in vsu est apud alios, qualēque Ecclesia præscribit. Ibi sis sine vlla singularitatis nota, sine vilo immodestia signo, sine vilo indicio leuitatis. At cū solus & seorsum precaris, aut genuflexus, si vires corporis ferant, aut stans, quod spiritui Ecclesiæ conformis est, aut certē humiliter sedens, preces horarias fundes. Nam immodestē sedendo precari, aut huc illucque temere circumcursando, aut in lecto cubando, signum est fidei modicissimæ, & cordis irreuerentissimi, quod nescit diuinæ maiestatis præsentiam ponderare. Si sic te habens non auderes regem aut prælatum alloqui: quomodo summum Deum alloqui non erubescis? Ad hoc propositum Petrus Damiani in illo libello de miraculis, hæc narrat historiam. Prior quidam fuerat, nomine Ioannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper & gracilis. Hac itaque sui corporis imbecillitate confusus, sæpe iacens in lecto completorium decurrebat. Accidit autē vt dæmoniaco quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, & obscenos actus impudens propalaret. Cū nque præfatus Ioannes dæmonem exire præciperet, &

quibusdam exorcismi questionibus flagellaret: Tu nē, ait, ille es, qui sub cotto quotidie completorium insuffras? & modò me quasi sanctus ericere, & iuris mei valculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatē etiam per mendacij recognouit auctorem. Iam vides diabolus a groto homini illudentem, quòd cubans completorium recitallet. Quanam igitur tui despicientia te ridebit, tuasque orationes subfannabit, quia ex sola ignauia & irreuerentia, aut cubans aut irreuerenter ambulans, aut immodestē te gerens, non vnam, sed omnes horas canonicas recitas? Disce itaque, ante Deum reuerenter altare, & rem magnam debita modestia, & corporis dispositione perficere.

Ante initium officij, mentem præuicia aliqua oratione vel pia consideratione recolligas, simili ei, quæ te ad orationem mentalem disposuisti, vt deuotius hoc munus obeas, & maiori deuotione perficias: de quo hæc ait Bonauentura: Priusquam incipiatur officium, præuenire studeas si potes, vt cor ad aliquam deuotionem sit adaptatum, quādo officium inchoatur. Ideo enim tam desides, & tepidi sumus in diuino officio, quia antè non sumus in aliqua deuotione excitati, & ita sicut intrauimus frigidi, eximus corde dissoluti. Stude in ipso initio cogitationes vagas abicere, & intende his quæ pfalluntur, alioquin tumultus earum vix potes euitare. Sic ille. Singula verba bene proferes, non truncabis, non diminues, non acceleranter pronuntiabis, sed integre, distinctè, & appositè ad intelligendum dicies. Ad quod multum valet actualis reuerentia, quæ Deum adesse contempleris. Si enim hominem alicuius authoritatis erubesceres, præcipitanter, & verba truncando, alioquin, quanto magis de bes confundi & erubescere, si infinitam illam maiestatem Dei in debito modo alloquaris? Valet etiam maxime illa consuetudo, quæ te ipsum ad bene pronuntiandas, & ad singulas voces integre proferendas cogas. Si enim conatus illius oratoris ad bene proferendum tantum valet, vt balbutiem linguæ vicerit, & naturæ vitium emendauerit; quanto magis conatus viti spiritualis, diuina gratia adiutus, priuam consuetudinem, ex incuria & irreuerentia procedentem, vincet? Nec minus erit præmium illius quàm istius; nam ille conatu suo, & pronuntiatione optima aliis rebus ad eloquentiam pertinentibus adiuncta, viti eloquentissimi nomen obtinuit; hic verò non opinionem apud homines, sed seculi Dei fidelissimi gloriam, apud ipsum Deum, & homines, & angelos obtinebit.

Non distrahè, non quasi aliud agens, sed attentè precaberis: ita scilicet vt ad verba, quæ dicis, vel ad sensum eorum, quæ dicis, si intelligis, vel ad ipsum cui dicis, nempe ad Deum omnium conditorem, attendas: si mihi credis, his tribus attentionibus simul iunctis assuesces. Vide quàm pie Thomas à Campsituum spiritum ad orandum colligat. Recordare dilecti Domini tui Iesu in præsepio iacentis, aut in cruce pendentis, aut in cælo ad dexteram patris, tanquam coram eo assisteres, & cantares. Ipse sit in corde tuo, & in labijs tuis ad pronuntiamdum aperte & distinctè verba Spiritus sancti, cuius ope & arte diuinum officium ordinatum est. Statue Iesum ad dextram tuam, & Mariam ad sinistram tuam, & omnes sanctos in circuitu eorum. Omnes fratres tui sint tãquam Angeli Dei. Et cum quibus nunc psallis in terris, spera etiam te cantaturum in cælis. Ita collectus, Deum tuum præsentem attende, & si intelligis (cura autem vt intelligas, & psalmodi expolitionem addiscas) tuū spiritum assectu psalmodi formam, si assectus sit

amoris,

1. ad Tim.
2. 8.

Basil.

Terre. 38.
Dan. 6.

Luce 23.
Iob 3.
Act. 13.

Petr. Damiani
supra.

Bonau.
tra. 2. de
interiori
hominis.
c. 5.

Thom. à
Camp.
de
dis. claus.
fr. c. 8.

Aug. ad Psal. 90. con. 3.

Matth. 13. 18.

Joan. 13. 10.

Bonus. tract. de preparat. ad miss. 28.

amoris, ama; si timoris, metue; si desiderij, desidera; si gratitudinis, gratias age; si petitionis, postula; & cor faciat, quod verba significant. Audi quam breviter quam suaviter Augustinus hanc vtilissimam artem psalmos recitandi docuerit. Et, si orat psalmus, orate; & si gemit, gemit; & si gratulatur, gaudete; & si sperat, sperate; & si timet, timete. Omnia enim quae hic conscripta sunt, speculum nostrum sunt. Si psalmos ita recitaueris, miram ex hac Ecclesiastica oratione vtilitatem perferentis.

Tandem horas dices denotet, ita scilicet ut enitatis accendi amore Dei, & affectibus sanctis quos prediximus, tangi, & intellectui & affectui ad ipsum Deum & ad desideria rerum caelestium extolli. Cave, ne sis ex illis, de quibus dictum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. sed potius ex illis, qui orant spiritu, orant & mente: psallunt spiritu, nempe voce, quae in aëre recipitur; psallunt & mente. Sic in terris, angelorum officium obibis, & affectibus eorum incalcesces, & vicam similem habebis eis, quam ipsi habent & beati semper habent in caelis. Finita hora sine officio, consuea precatio ad honorem Dei, & omnium sanctorum laudem, & vtilitatem Ecclesiae, tuum illud opus offers, & pro negligentis humiliter veniam petes. Hic est modus recitandi diuinum officium, quo dum quid aliud melius non inuenis, vti poteris; cui si feruere & diligenter te accommodaueris, non minus hac oratione vocali quam mentali proficies.

De preparatione ad Missam.

CAPVT VI

O NVNIENTI tempore, qui beneficio Domini ad reuerentissimam sacerdotij dignitatem euecti sumus, factum facimus, & prius ad illud perficiendum pro nostra exiguitate disponimus. In hoc autem, bone Deus, quanta dici possent, quae nostram tepiditatem accenderent? Sed quia hic non puncta meditando, nec materiam orandi, sed modum studiosè viuendi perscribimus, his omnibus omisis, solum capita praevia dispositionis attingamus. Hac quatuor sunt: vita puritas, intentionis rectitudo, deuotionis excitatio, & generalis pro his quae alijs & nobis necessaria sunt, postulatio, quae ex ipso Sacerdotis munere erunt. Sacerdos enim debet esse vita mundissimus: in cuius signum Discipuli antequam in Sacerdotes consecrarentur, mundi pronunciatii sunt, dicente Domino: Et vos mundi estis. & antea mundi amplius ad hoc mudati sunt, & pedibus loti: Nam qui lotus est, inquit, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Hoc sanè vt & ipsi & omnes posterij intelligerent, sacerdotis munus eximiam quandam postulare munditiam. Vmbra istorum, nempe veteris legis sacerdotibus, dictum est in Leuitico: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecrata sunt, & quae obrulerunt filij Israël Domino, in quo est immunditia, penibit coram Domino. Si vmbra, quae obscura & terrena esse solet, munditiae candor indicitur, quam merito insignis quadam munditia & sanctitas a sacerdotibus exigetur? Sacerdos sit intentione rectissimus, & sacrosanctum sacrificium ad Dei gloriam ordinatum, non ob aliud, nisi ob Dei gloriam, & ea quae Dei gloriam concernunt, offeratur. Qualiter celebrat, dignus est ab omnibus deplorari. Bonae uentura profectò sic sacerdotes praeposita inten-

A tione celebrantes deplorat. *nae, va, va, Domine Deus, quanti hodie infelices ad sacros ordines accedunt, & diuina mysteria accipiunt, non caelestem panem, sed terrenum quærentes: non spiritum, sed lucrum; non Dei honorem, sed suam ambitionem; non salutem animarum, sed quæstum pecuniarum; non Christo seruire mundo corde, & corpore, in sacris mysterijs, sed delictari, dirari, superbire, & luxuriam de patrimonio Christi.* Sacerdos sit deuotione flagrantissimus, quia panem caelestem offert, amore calidum, & ad trinam accedit igne charitatis accensam. Volauit ad me, inquit Iaias, vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem hoc ore tulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferet iniquitatem tuam. Calculus hic Christi fuit typus. Hæc demum erat inquit Cyillus, Christi significatio, & representatio, qui propter nos, ac nostra causa seipsum in sacrificium spirituale, purum ac impollutum, obtulit in odorem suavis fragrantiae. At hoc loco calculus carbonem ignitum, vel carbunculum, pro quo iam gemmam, significat: Carbo autem lignum est omni ex parte, intus & foris igne plenum, & carbunculus gemma naturæ igneae est, qui ad modum ignis fulget, & splendet. Sic Christus homo est in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, & incitamentum est amoris, qui animas illuminat, & calore charitatis inflammat. Quare sacerdos hunc ignem tangens, & hanc gemmam quotidie in sinu recondens, necesse est, vt igne charitatis & deuotionis ardeat, non verò tepiditate rigescat. Sacerdos tandem sit postulatione largissimus. Nam patri filium offert, filium vnigenitum, filium summè dilectum, filium æqualem. Sacrificium offert infiniti valoris, pretium nullis terminis limitibusve conclusum; hostiam summè gratam, & oculis diuinis acceptam. Quid multum si in tanto manere multa & magna petat, & pro se ac pro omnibus, se quicquid petierit, impetratum esse confidat?

Prima preparatio, Puritas vite.

PRima ergo preparatio ad celebrandum, & quasi à longè, est puritas vite, quia tam sancte, tam circumspectè, tam seruidè victurus es, vt de diuina migratione consilij quotidie celebrare merearis. Ad sacrificium enim offerendum non pueri, sed perfectæ ætatis homines admittuntur: & solidum ac substantialem cibum non tenent infantes, sed viri robusti percipiunt. Christus autem in hostia sacrificium est omnium sacrificiorum sanctissimum, cibus est grandium, & solidum ac firmum alimentum, quod imbecilla pectora bene non capiunt. Non minus obest dignæ sumptioni eius puerilitas cordis, & infirmitas animæ, si eis per curam sanctè viuendi non obstitamus; quam infirmitas & imbecillitas stomachi obest cibi solidioris sumptioni. Et hæc est causa (quod tremens dico) quare multi quotidie celebramus, & post multos sacerdotij annos modica ex hoc incremento sacrificio, & misero sacramento dona caelestia recipimus, quia parum parati vita bona, & conuersatione sancta, ad ipsum manibus offerendum, & ore suscipiendum, accedimus. Seminasti multum, inquit Aggeus Propheta, & intulisti parum; comedisti, & non esis satiatus; bibisti, & non esis inebriatus; operuisti vos, & non estis calefacti; & qui mercedes congregauit, misit eas in faculum peritulum. Reddit autem causam inferius: Quia domus mea deserta est, & vos festinasti vnusquisque in domum suam. An non seminauimus multum, cum

Isa. 66.

Cyrl. A. lex. lib. 1. in Isa. ibi

ibid. n. 9.

Aggei. 1. 6.

ibid. n. 9.

femen bonum, & granum vite in terra cordis nostri
 feimus? An non comedimus multum, cum panem
 Angelorum, frumentum electorum, cibum sancto-
 rum, agnum purissimum & mundissimum mandu-
 camus? An non bibimus, quod ad satietatem suffi-
 ceret, cum Christi sanguinem, potum caelestem, ne-
 ctar non falsorum Decum, sed amicorum Dei po-
 tionem haurimus? Nonne vestem splendidissimam
 laneam humanitatis, & lineam aut byssinam purita-
 tis induimus? eam nimirum de qua dixit Paulus:
 Induimini Dominum Iesum Christum. Nonne
 non mercedem tantum, sed thesauros quoque sa-
 pientiae & scientiae Dei in sacculum pectoris nostri
 congesimus? Quare ergo quasi nihil fructus colli-
 gimus? quare fame & siti virtutis perimus, quare vt
 nudi praefrigore algemus, nisi quia domum nostram,
 domum veteris Adae, nouis culpis & defectibus quo-
 tidie aedificamus, & domum Dei, scilicet perfectam
 animam, sanctis actionibus aedificare contempnimus?
 Quare thesaurum thesaurorum in corde recondi-
 mus, & pauperes sumus, nisi quia illum in sacculum
 pertusum, id est, in cor distractum, & vanis cogita-
 tionibus & desiderijs discissum mittimus? Si ergo
 cupis dignè ad sanctum altare accedere, & fructum
 ex corporis Domini sumptione percipere, sanctam
 vitam, & sacerdoti dignam arripe, & quod minus
 eius habueris, corporis afflictione & cordis com-
 punctione supple. Tria enim, vt inquit Hugo Vi-
 ctorinus, sunt sacrificiorum genera: Vnum Domi-
 nici corporis, alterum contriti cordis, tertium mor-
 tificatae carnis. Oportet igitur praecedere sacrifi-
 cium humilitatis in mente, afflictionis in carne, vt
 habeatur deuotio in Domini corporis consecra-
 tione. Cura & tu accedere cum magna puritate car-
 nis, vt nihil in te immediata nocte praecesserit, quod
 tangere panem mundum impediatur, nihil sit sordium
 in facie, aut in manibus, immo neque in vestibus,
 quod alienum a conuiuium caelestis Regis appareat.
 Cura etiam accedere cum magna munditia mentis;
 & quia defectibus quotidianis carere non poteris,
 eos confessio sacramentalis quotidie, aut saltem al-
 ternis diebus suscepta detergat. Hac cura bene vi-
 uendi, & mundo corde & corpore accedendi, id
 facies, vt magnum fructum ex quotidiana celebra-
 tione colligas, & multum virtute proficias.

Hugo de
 clauitro
 anima, li.
 2. c. 23.

Secunda preparatio, reclinatio intentionis. §. II.

EX tribus alijs quae proximè disponunt ad cele-
 brandum, primum obtinet locum reclinatio in-
 tentionis. Haec autem non tantum prohibet, ne pro-
 pter lucrum, aut propter alium finem similem cele-
 bres, verum etiam ne ex sola quadam arida & insipi-
 da consuetudine sacrifices. Accede itaque ad sacrifi-
 cium Deo offerendum actu, & non habitu, aut virtu-
 te solum aliquem finem excessum, caelestem, subli-
 nem quaerens, & ad aliquid Deo placitum, proximis
 vile, tibi que proficuum, respiciens. Syluam sancto-
 rum finium, quorum gratia celebrare debeas, Bona-
 uentura Doctor verè seraphicus his verbis submini-
 strat: Tu autem homo Dei, dirige vota tua, & desi-
 deria ad Deum, & vide quibus affectionibus & desi-
 derijs trahi debeas ad sacra mysteria celebranda. Pri-
 mo, te trahet conscientia, & remotus delictorum,
 sperans per eum, quasi per hostiam obligationis, ab
 omni peccato purgari. Secundo, tuae infirmitatis in-
 tritus, & consideratio, vt eum quasi medicinam ad te
 voces, per quam ab omni infirmitate tuaris. Tertio,
 pressura alicuius tribulationis, vt per eum, qui omnia
 potest, ab omni aduersitate citius libereris, & prote-

Bonau.
 tract. de
 preparat.
 ad Mis-
 sam, c. 8.

A gatis. Quarto, desiderio alicuius gratiae, vel spiritualis
 beneficii impetrandi, vt per eum, cui Pater nihil ne-
 gare potest, obtineas. Quinto, gratiarum actio pro o-
 mnibus beneficijs temporalibus & spiritualibus tibi
 & alijs impensis, cum nihil habeamus Deo tribuere,
 pro omnibus, quae tribuit nobis, aliud, quam calicem
 salutis accipere, & sacrificare hostiam laudis, id est,
 Iesum Christum. Sexto, charitas & compassio pro-
 ximorum, cum pro salute viuorum, & reque defun-
 ctorum, nihil efficacius interpellat, quam Christi
 sanguis effusus in remissionem peccatorum. Septi-
 mo, laus, & Dei, & sanctorum, cum nihil habeamus,
 quo possimus Deum & Sanctos pro sua dignitate lau-
 dare, quam Christum sacramentaliter Deo patri of-
 ferre, & immolare. Octauo, Dei amor, & dilectio, vt
 cum inuites ad te, ac per inuiscerationem spiritualis
 refectionis in te ipso cum delectabiliter amplexeris.
 Nond, sitis, & desiderium augenda gratiae, quia hoc
 sacramentum fontem continet gratiarum, & sancti-
 ficationem, & authorem continet salutis, Dominum
 nostrum Iesum Christum. Ideo dicitur eucharistia, id
 est, bona gratia. Caetera vero sacramenta flucta sunt,
 & rituali gratiarum, quibus sanctificamur. Decimo,
 ardor & suspirium, quo totis visceribus virtute huius
 excessiue charitatis, & dulcissimae refectionis cupias
 sanctificari ab omni inquinamento carnis, & spiritus,
 & eripi ab omnibus periculis, & tentationibus, ac in-
 separabiliter vniri Christo Saluatori, & conseruari in
 suo amore. Vnde inquit Christus: Pater, quos dedisti
 mihi, volo vt vbi ego sum, illic sint mecum, vt sint
 vnum, sicut nos vnum sumus, ego in eis, & tu in me,
 vt sint consummati in vnum. Hos omnes fines sacrum
 faciendi, paucis verbis collegit Beatus hic doctor, &
 pro omnibus simul, aut pro aliquo illorum seorsum
 possumus celebrare.

Alij vero aut rudiioribus consulentes, aut memo-
 ria fragilium prospicientes, ex septem petitionibus
 orationis Dominicae, septem fines ad celebrandum
 eliciunt, quos & per septem dies hebdomadae dis-
 tinguunt, & cuique diei suum finem assignat. Quos
 si imitari volueris, primo die accedes serui fidelis af-
 fectu, cupiens vt nomen Domini apud omnes san-
 ctificetur, & ab omnibus nationibus honoretur. Se-
 cundo, indues affectum filij, & desiderabis, vt ad te
 Dei regnum adueniat, & hereditas caelestis patris
 obtingat. Tertio, assumes affectum sponsae, & ac-
 cedes, vt sicut in caelestibus, ita & in te, atque in omni-
 bus terrestribus Domini voluntas impleatur. Quarto,
 te indigentissimum cogitabis, & affectu mendici
 ad offerendum tibi, vt ipsum super substantialem pa-
 nem dignus edas, & vt panem verbi Dei, nec non &
 panem caelestium auxiliorum ad sanctè viuendum
 quotidie percipias. Quinto, te circumdabis peccato-
 ris affectu, & peccatis irretitum aspiciens, properabis
 que ad celebrandum, vt tuorum peccatorum veniam
 obtineas. Sexto, considerans inbecillitatem tuam,
 & affectu hominis tactus, qui validissimis est aduer-
 sariis circumdatus, offeras sacrificium vt à tuis & Dei
 hostibus libereris. Septimo, te primum ad malum, &
 ad omne vitorum genus procliuem sentiens, ito
 ad sacrum faciendum, vt à veris malis, nempe à vi-
 tijs & peccatis, & ab huius vitae miserijs, si ita expe-
 dierit, eruaris.

Alij ex consideratione septem verborum Domi-
 ni, quae in cruce protulit, intentionem suam ordinat,
 finesque celebrandi distinguunt. Ipse dixit: Pater di-
 mitte illis, non enim sciunt quid faciunt: Illi vero
 primi & summi Sacerdotis imitatione vestiti acce-
 dunt, vt charitate se ornent, & tã pro amicis quam pro
 inimicis exorent. Ipse latroni dixit: Amen dico tibi,

Joan. 17.
 22. 24.

Inoc. 23.
 34.

Iuc. 23. 43. hodie mecum eris in paradiso.] Et largitate tantæ promissionis illecti eunt ad celebrandum, ut spent concipiant, & premium gloriæ sibi impetrando conquirant. Ipse dixit matri: Ecce filius tuus:] *Ioan. 19. 27.* discipulo verò: Ecce mater tua;] & propria mendicitate coacti vadunt ad sacrificium offerendum, ut beneficio Domini electorum matrem, sibi speciali prouidentia in matrem habeant, & in omnibus indigentis suis à tam benigno & pio patre remedium accipiant. Ipse dixit: Sitio:] quarunt ergo ex tam sancti sacrificij oblatione ardens desiderium perfectionis, sitimque iustitiæ. Ipse clamauit, & ex amore filij dilectissimi conquestus est se à patre fuisse derelictum; quare celebrant ut in angustiis, in pressuris, in tentationibus magnum Dei auxilium sibi præsto esse cognoscant. Ipse suam fuit obedientiam testatur, dicens: Consummatum est:] offerunt ergo sacrificium, ut per perseuerantem obedientiam mandatorum feliciter cursum peragant, & quietè consummentur. Ipse tandem purissimum spiritum in manus Patris commendauit; & vnionem animæ ad Deum desiderant, ut mereantur per perfectum amorem suo patri, & Domino, ac sponso copulari.

Alij demum ita sibi prospiciunt, ut simul cor Sacerdote dignum assument: illud scilicet quod personam publicam decet, qui non minori dilectione curam salutis totius mundi, quam animæ propriæ, suscipiant. Hi sacra mysteria peragunt, ut sibi & omnibus de bonis necessariis prouideant; & hanc suâ intentionem hebdomadæ quoque diebus accommodant. Nam primo die hebdomadæ celebrant deprecantes, primò, ut Deus omnes infideles, & idololatrias, ad fidem trahat; secundò, ut peccata sibi ipsis ignoscat. Secundo die celebrant, primò, ut Deus miserimos hæreticos atque schismaticos ad notitiam veritatis, & sanam mentem adducat; secundò, ut ipsorum passiones affectusque cohibeat. Tertio die incruentum sacrificium offerunt, postulantes, primò, ut Deus fideles peccato lethali sordentes conuertat; secundò, ut ipsis mentem ab omni amore rerum terrenarum alienam habere concedat. Quarto die sacrificant, supplicantes, primò, ut omnes iustos in iustitia conseruet, & ad perfectionem prouehat; secundò, ut ipsos vniuersis virtutibus imbuat. Quinto die ad altare accedunt, petentes, primò, ut Dominus, parentibus, fratribus, cognatis, & amicis atque inimicis benefaciat; secundò, ut sibi ipsis septem dona sui spiritus tribuat. Sexto die sacris mysteriis intendunt, primò, Dominum exorantes, ut animabus in purgatorio detentis misereatur; secundò, ut sibi orationis donum, & efficacem gratiam ad consequendam perfectionem, dare dignetur. Septimo tandem die suppliciter petunt, primò, ut Dominus Ecclesiâ suam augeat, & protegat; secundò, ut ipsos, postquam studiosè vixerint, & hinc cum vera penitentiâ decesserint, in suum regnum admittat.

Tu verò siue istos imiteris, siue aliam viam meliorem sequaris, id saltem cures; ut ex purissima intentione & actuali placendi Deo, & te illi per amorem copulandi, ad celebrandum accedas. Missæ ergo valorem primò & præcipue ad illam personam aut personas viuentes, aut vita functas, applicabis, pro quibus celebrare teneris: sed secundò, his modis iam dictis aut aliis similibus, omnibus, & tibi ipsi per hoc sacrificium prodelle cupies, & sic dum in celebrando rectam intentionem habes, mirum in modum mentis puritas & proficiet.

Tertia preparatio, excitatio deuotionis. §. III.

Post rectitudinem intentionis, sequitur excitatio deuotionis. Hæc excitatur attenda meditatione huius sacri mysterij, cuius tanta vis est ad capiendas & illaqueandas amore animas, ut saxea sit illa, vel potius aenea, quæ ad tantignis præsentiam non liquefiat. In hoc autem mysterio innumera sunt, quæ possunt meditari, & quidem omnia ad tria capita reuocantur; nempe quis veniat, ad quem veniat, qua causa veniat. Vnumquodque autem horum capitum potest per septenarium numerum dilatarî, ut per hebdomadam, spiritualem animam distinctè ratione disponat. Quis venit? Christus patri offerendus, & mihi intimè copulandas. Ad quem venit? ad me hominem despiciabilem, qui nec dignus sum eius vultui præsentari. Qua causa venit? non ut sibi aliquod bonum quarat, sed ut mihi, & toti Ecclesiæ, & vniuerso mundo bona innumerabilia tribuat.

I. Quis venit? Christus Rex, cui acclamatum est: Benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israël. Cui nihil est Regem esse hominum, cum Rex sit vniuersorum. Rex benignus, & mansuetus, qui venit ad regnandum, non ut subditos expilaret, sed ut iustitiam edoceret, & abundantissima redemptione saluaret. Vnde scriptum est in Zacharia: Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator.] 2. Ad què venit? Ad subditum suum, decem millium talentorum debitorem, qui nec obolum habet, vnde incipiat debitum tam ingens exoluere. 3. Ad quid venit? non ut miserum seruum vendat, & omnia eius accipiat, & filios ipsius seruituti subiciat, sed ut ei pretium immensum maius debito Corporis & Sanguinis sui ad soluendum tribuat.

II. Quis venit? Christus Dominus, qui de seipso dixit: Vos vocatis me, Magister, & Domine, & benedicitis, sum etenim.] Dominus, qui ministris suis iugum suauè, & onus leuè suæ legis imposuit, & pro vnus momenti obsequiis, æternum gloriæ pondus daturus est. 2. Ad quem venit? ad mancipium suum, qui plusquam millies legis sanctissimæ vincula fregit, iugum debite seruitutis excussit, & aduersario Domini sui, nimirum peccato, se subiecit. 3. Ad quid venit? ut hoc mancipium suum in funiculis Adam, ad se trahat, & in vinculis charitatis, ipsimumque à iugo passionum inordinatarum ereptum, in suam seruitutem feliciorè omni imperio reducat.

III. Quis venit? Christus magister, qui & Apostolis suis effatus est: Vos autem nolite vocari Rabbi; vnus est enim magister vester.] Magister, non sicut illi, qui alligant onera grauiâ, & importabilia super humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere; sed qui prius fecit quæ docuit, & in doctrina perfectionis vniuersos homines, & Angelos erudiuit. 2. Ad quem venit? ad rudem discipulum, qui nunquam, aut serò, ad audiendam doctrinam virtutum venit, & citò per animi leuitatem ab auditis discedit. 3. Ad quid venit? ut ego imitatione sequar sponfam, & apprehendam fidem, & ducam spe in domum mentis meæ: ibi ipse me docebit vias suas, vias iustitiæ, & ego vicissim illi dabo poculum ex vino amoris condito, & mustum ex sanctis affectionibus expressum malorum granatorum meorum.

IV. Quis venit? Christus Amicus, cuius tantus fuit erga homines amor, ut ex inimicis non tantum seruos faceret, quos sanguinis pretio redemit, sed in dignitatem amicissimorum eueheret. Amicus fidelis, cui nulla est cõparatio, & non est digna pòderatio

Ioan. 12. 14.

Zach. 9. 9.

Ioan. 13. 13.

Osee 11. 4.

Matt. 23. 8.

Cant. 8. 2.

auri & argenti, contra bonitatem fidei illius,] qui a nobis desertus, nunquam nos contemptui habet. 2. Ad quem venit? ad eum, qui toties eius amicitiam contempsit, eius gratia peccatum proutit, eius familiaritatem pro vanissimis colloquiis hominum commutavit. 3. Ad quid venit? ut sit [amicus fidelis, protectio fortis, ut dum inuenio illum, inueniam thesaurum;] ut suam in me amicitiam augeat, & intimius me sibi per amorem vniet.

Ecc. 6. 14

Heb. 2. 11
Psal. 21. 23.

Gen. 4. 8.

Isa. 9. 6.
Isa. 22. 21.

Ioan.

Luc. 15. 22. & seq.

Osee 2. 19. 20.

Iere. 2. 20.

Iere. 3. 11

V. Quis venit? Christus frater, qui cum sit verus Deus, & Dominus hominum, non confunditur fratres eos vocare, dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis. [Frater primogenitus, cuius eum tota esset hereditas, ad eius possessionem libentissime alios a Patre adoptatos admittit. 2. Ad quem venit? ad me fratrem ipsius fratricidam, qui ceu alter Cain, Abel iustum in agro huius mundi peccatis occidi, & eum quasi temulentum amore, & non vino, acerbissima nece multauit. 3. Ad quid venit? ut me fratrem, a quo occisus est in vita spiritali, quam dederat antea, conseruet, & non profugum ac vagum super terram esse dimittat.

VI. Quis venit? Christus Pater, qui dictus est, Pater futuri seculi:] & quasi Pater habitantibus in Ierusalem, & domui Iudae:] quoniam omnes filios Ecclesiae verbo veritatis genuit, & esse diuinum suo simile per gratiam tribuit. Pater qui tenerrime nos amat, nosque filios vocat, quos iterum atque iterum paritur, donec ipse formetur in nobis. 2. Ad quem venit? ad me filium prodigum, qui dissipavi substantiam meam, & consumpsi aetatem meam, si non viuendo luxuriose, at viuendo inaniter, & inutiliter.

3. Ad quid venit? ut induat me stolam primam, & amictu gratiae circumdet; ut det anulum donorum caelestium, signum dignitatis in manu mea; ut calcis auxiliorum suorum protegat pedes, id est, affectus meos; ut fatiet me vitulo saginato, corpore & sanguine suo; a fratre maiore, & a superbis defendat, semperque in domo gloriae suae hereditatis aeternae possessorem efficiat.

VII. Quis tandem venit? Christus sponsus, qui ad animam sibi dilectam dicit illud Osee: Sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus.] Sponsat ipse sibi animam in sempiternum, quia nunquam vult ab eius connubio recedere; sponsat in iustitia, dum per gratiam iustificat: in iudicio, dum ab aduersariis liberat; in misericordia, & miserationibus, dum donis caelestibus ditat; & in fide, quia non per opera sua, sed per fidem in Christum, & per gratiam in tantam dignitatem admittit. 2. Ad quem venit? ad animam meam, cui bene conuenit illa increpatio scripta in Ieremia; In omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebatis meretrix.] Collis sublimis, occasio superbiendi; lignum frondosum, incitamentum rebus creatis adhaerendi. In his semper cecidi, & me superbiae & impuro amori prostravi. 3. Ad quid venit? ut ad eum compuncta anima reuertatur, & iterum benignissime in lectum dulcissimae familiaritatis admitatur. Nam ait; Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuerte ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.]

His, aut aliis similibus meditationibus, quae passim occurrunt, poteris torporem depellere, & te ad deuotionem excitare. Nec longum tempus ad hoc existimo necessarium, quia mens per orationem matutinam calefacta, & per cutam diuinam praesentiae (de

qua postea) facile seipsam colligit, & ad celebrandum cum debita deuotione disponit.

Quarta preparatio, vsus postulationis. §. IV.

Postrema preparatio est vsus postulationis: nam Sacerdos, qui, ut persona publica, & nomine Ecclesiae sacrificium offert, & Christum in cruce pendentem, & pro omnibus seipsum Patri in holocaustum offerentem repraesentat, debet pro omnibus hominibus, iuxta dictum Pauli: pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, exorare, ut quietam & tranquillam vitam agant, in omni pietate, & castitate. Deberetiam sibi ipsi cuncta necessaria & vtilia petere, ut ex merito tanti sacrificij, a mendicitate exeat, & veras animae diuitias ac caelestia dona conquirat. Et quidem in ipso Missae decursu, atque in ipso facto canone, tempus datur Sacerdoti, in quo secretò oret, & speciales personas pro sua deuotione commemoret. Quia verò mora illa ex consuetudine breuis est, ut praesenti populo consulatur, qui non potest diutius in Ecclesia teneri, ideo bonum est consilium, & ab spiritalibus viis vltatum, ut ante Missam, generalem & longiorem postulationem faciant, ad quam se in ipsa celebratione mysterij remittant. Et quamuis etiam haec postulatio sit cuiusque deuotioni & affectui relinquenda, nec ex compositione verborum, sed ex vnctione Spiritus sancti dependeat, visum est tamen mihi quandam formulam postulationis subiicere, qua quidam ex nostris, qui seruus Dei esse cupiebat, utebatur, & aut in praeterita nocte, aut in ipso mane ante celebrationem Missae precabatur, ut lector ex ea rationem precandi, & mente ad Deum ascendendi per postulationem, aduerterat. Ille ergo non ore, sed mente, non verbis, sed affectibus, sic in conspectu Dei positus sua desideria promebat, & pro se, ac pro omnibus exorabat: O Trinitas beata, o Domine Deus meus, o Pater potentissime, o Fili sapientissime, o Spiritus sanctissime, o tres Personae reuera distinctae, o vna purissima ac simplicissima Deitas, o Auctor naturae, o dator gratiae, o prima ac vniuersalis omnium rerum causa, o vniuersorum bonorum indeficientissimus fons. Hic ades Domine, non minus praesens, quam in caelesti domicilio inter Angelos commoraris. Adoro te ut Deum meum ex toto corde meo, & ex omnibus viribus meis; atque oro te, ut cunctae cogitationes meae, cuncta desideria, verba, & opera mea tibi sint grata & accepta, utque me Sacerdotis officio fungentem, & pro omnibus deprecantem, coram te iustineas, meas orationes exaudias, & illas non sine fructu tuae miserationis expedias. Gratias tibi ago, o bonorum origo, pro innumeris & maximis beneficiis, quae ex momento conceptionis meae vsque in hanc horam de tua benignitate suscepi: pro innumerabilibus, quae nunc, & in hoc temporis momento à te suscipio: pro infinitis, quae vsque in finem vitae meae, & per totam aeternitatem sum accepturus ex thesauro immensae bonitatis & largitatis tuae. Nam & ego, Domine, sine vlla comparatione minor sum minimo beneficiorum tuorum: indignus plane, ut mei recordaberis, ut me sustineres, ut mihi minimum ex tuis donis tribueres. Specialiter autem gratias tibi ago, Deus, & Pater amantissime, ex totis praecordiis meis.

1. T. m. 2.

I. Pro infinitis diuitiis, quas in sacra illa Humanitate vnigeniti Filij tui Domini nostri Iesu Christi collocasti: & quia eum mihi in patrem, in doctorem, in ducem, ac in redemptorem dedisti.

II. Pro infinitis diuitiis, quas in sacra illa Humanitate vnigeniti Filij tui Domini nostri Iesu Christi collocasti: & quia eum mihi in patrem, in doctorem, in ducem, ac in redemptorem dedisti.

II. Pro singularibus ac innumeris donis, quæ in beatissima Virgine Matre vnigeniti Filij tui deposuisti, & quia eam mihi in matrem, in aduocaram, in protectricem donasti.

III. Pro maximis beneficiis, quibus sanctos Angelos, omnesque spiritus cœlestes cumulasti, nec non & pro illis, quibus hunc Sanctum N. vel Sanctos NN. quos hodie solenni ritu celebramus, affecisti.

IV. Pro singulari beneficiorum copia, qua eos reple, quos efficaci gratia per totam Ecclesiam ad perfectionem effers, & ad tuam dulcissimam familiaritatem admittis.

V. Gratiâ etiam ago tibi, ô Pater & Deus dilectissime, ex toto conatu mentis meæ, pro hac eximia misericordia tua, qua me è miseris sæculi eripuisti, & ad hanc sanctam religionem vocasti, & tot adiumenta ad tibi perfectè seruendum concessisti.

VI. Pro his tribus votis professionis meæ, quibus me tibi alligasti, ac consecratum esse voluisti: quæ tantum abest vt me fecisse pœniteat, quod potius ea libentissimè de nouo facio, ac tibi millies & centum millies perpetuam Paupertatem, Castitatem, & Obedientiam promitto.

VII. Pro talentis & donis tum naturalibus tum supernaturalibus mihi datis, vt eis tempus vtiliter & meritorie collocarem, & iuxta meam vocationem aliis prodessem, & ad felicitatem ex tua misericordia consequendam me disponerem.

VIII. Pro hac vicissitudine consolationum & desolationum, prosperitatum & aduersitatum, qua vitam meam mirabiliter texis, vt neque assidua aduersitate decidam, neque assiduitate prosperitatis inebrier.

IX. Pro hac sanctissima & sublimissima Sacerdotij dignitate, qua me de puluere terræ erexisti.

X. Ac tandem pro hodierno vsu eius, quo inuentum hoc sacrificium tibi patri obtuli, & panem vitæ manducaui, & illum mihi mediis speciebus, in quibus verè lates, panis & vini, coniunxi.

Et nunc, Domine, his & aliis innumerabilibus beneficiis tuis animatus alia noua suppliciter postulo. Panem nostrum quotidianum supersubstantialem da mihi hodie: Non est bonum ô Deus meus sumere panem filiorum, & mittere canibus. Sed licet hoc ita sit, tamen aliquando [catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.] Quare licet ego in domo tua quasi catellus sim despicibilis, comedam tamen hodie beneficio tuo ex hoc pane filiorum tuorum, & ad hoc sacramentum accipiendum, & sacrificium tibi offerendum possibilitatem & facultatem concede. Da abundantissimam gratiam, vt ad hunc filium tuum, ac Dominum & redemptorem meum, tam profundissima reuerentia, tam firma fide, tam humili timore, tam feruida charitate accedam, quod ibi tibi gratus appaream, & omnes in me fructus huius eximij sacrificij & venerabilis sacramenti suscipiam.

Et quia tu Domine hoc sacrificio vis placari, & ex merito & valore eius omnibus bona largiri, nunc munus meum sacerdotis implens, volo in conspectu tuo cor meum effundere, & quia filius tuus vnigenitus ad omnia potens est, ob merita infinita eius pro omnibus apud te deprecari constituo.

Miserere igitur, ô benignissime miserationum pater, toti mundo, & eum fide ac scientia tua reple, & gentes à fide alienas ad veritatis notitiam conuertere. Turcas, Mauros, hæreticos, schismaticos, idolorum cultores, ac perfidos Iudeos in domum Ecclesiæ tuæ iam tandem obsecro intrare compelle. Non pereant tot imagines tuæ, non sit in illis vacuus &

A inanis sanguis pretiosissimus filij tui. Lugeo Domine coram te hos fratres meos alienos à te, & si ego possem omnium istorum intellectibus in te credere, omnium voluntatibus te diligerem, omnium viribus tibi perpetuò seruirem. At nihil possum nisi desiderare, & flere, & desideria mea coram tanta maiestate profundere. Miserere Domine, Ecclesiæ tuæ, auge in ea puritatem fidei, & munditiam sanctitatis, eamque labore virorum Apostolicorum per totum orbem terrarum extende. Respice benignis oculis iustos ipsius, illos præcipuè, qui ad perfectionem properant, & in eis iustitiam serua & augmenta; respice etiâ peccatores crimine grani sordentes, eos ad te trahe, & à tam misero statu potenter eripe. Adiuua Domine summum Pontificem N. vicarium tuum, caput Ecclesiæ tuæ, pastorem gregis tuis, da ei vt verbo & exemplo cunctis præluceat, & optimo regimine ad salutem dirigat. Intende oculos misericordiæ tuæ in vniuersos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Parochos, & in omnes, qui ad clericalem statum pertinent, & salutem animarum curant: fac eos sal terræ, lucem mundi, ciuitates supra montem positas, & vt eam vitæ puritatem arripiant, quam sanctissima dignitas eorum requirit. Miserere omnium sanctarum religionum, & præcipuè huius nostræ, tribue eis vt secundum suam cuiusque vocationem viuant, & vt prælati exemplo, verbo, & sollicita cura gubernent, & subditi secularibus, & clero ædificationem tribuant, & exactissimè paupertatem, castitatem, & obedientiam custodiant. Effunde ô

B Domine Deus meus miserationes tuas in Regem nostrum N. ac in omnes Catholicos Reges, nec non & in vniuersos gubernatores, in nobiles, plebeios, & in omnes eos, qui ad statum spectant secularem. Libera eos ab aduersariis tuis, iunge eos pace tua, dita obseruantia mandatorum tuorum, vt secundum quod Christianos decet, viuant, & eam, ad quam creati sunt, salutem æternam obtineant. Ne obliuiscaris regnorum & principatum Ecclesiæ tuæ, sed ea fac potentiora hostibus suis, exercitibus eorum contra fidei tuæ hostes victoriam tribue, & necessariâ ad vitam istam quietè transigendam benignus imperti.

C Afferro etiam coram te ô Domine parentes meos, fratres meos, cognatos meos, amicos meos, & omnes eos, qui se aut sua meis orationibus commendarunt, vt eis dones quod voluntati tuæ placitum, & salutem eorum profuturum esse cognoueris. Offero quoque tibi omnes captiuos, victos, agros, tentatos, tribulatos, agonizantes, & in aliqua necessitate præsertim extrema, aut graui, constitutos, vt ex tua largitate libertatem, salutem, victoriam, consolationem, bonam mortem, & remedium suarum necessitatum accipiant. Et, vt imiter dilectum filium tuum in cruce pro inimicis orantem; supplex, & acclinis oro, ô mitissime pater, pro omnibus inimicis meis, quos intimè diligo, vt eis in omnibus benefacias, & pro infamia, qua me læserunt, honorem eis, pro detractio-

D nibus bonam famam, pro odio in me sanctissimum amorem tuum, & pro omnibus malis aduersum me irrogatis bona temporalia saluti eorum vtilia, & æternam vitam tribuas. Respice benignis oculis animas in purgatorio detentas, præsertim N.N. & aliorum, pro quibus orare teneor, da eis Angelorum consolationem, pœnarum refrigerium, & citò purgatas ad cœlestes sedes admitte. Tandem oro Domine pro his prælatis meis N.N. & pro his dilectissimis meis N.N. vt eos perfectos facias, ab omnibus grauitè peccandi occasionibus liberes, & in omni eis necessitate subuenias.

Iam ô Deus meus, ô refugium meum, necessitates

meas, & miseras meas narrabo coram te, non vt tu eas scias, si quidē omnia aperta sunt & manifesta oculis tuis, sed vt dum ea apud te cum gemitu & afflictione pronuntio, desideria tuæ miserationis accendam in me, & remedia ac dona ex tua benignitate promerear: Peccavi Domine super numerum arenæ maris, multiplicata sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, nec aspicere altitudinem celi præ multitudinem iniquitatum mearum: veruntamen propter filium dilectissimum in ara crucis immolatum dimitte vniuersa peccata mea, & munda me omnino ab omnibus delictis meis. Concede mihi verissimam contritionem, qua peccata propter te & ex tuo amore detester. Fac etiam vt dignos fructus pœnitentiæ faciam, & assiduis corporis mei afflictionibus, nec non lacrymis & gemitibus pœnas pro peccatis debitas reddam.

Da mihi Domine verissimam mortificationem mei iudicij, voluntatis, meorum affectuum & sensuum, ne istis qui ad malum proni sunt, aliquando deceptus, ab his quæ tibi placent, abducar. Da mihi verissimum contemptum omnium terrenorum, & vt nec honores quæram, nec dignitates ambiam, nec diuitias, aut voluptates suscipiam, sed omnem honorem meum, omnes thesauros meos, & delicias meas in te bonorum omnium fonte respiciam. Libera me ab omnibus tentationibus & dolis inuisibilium hostium meorum, ab his præcipue, quæ veniunt sub specie boni, ne bonum inquirens à vero bono diuellar.

Concede, Domine Deus meus, vt fides, quam te donante suscepi, semper in me seruetur, semper angeatur. Illumina mentem meam supernaturali lumine, vt mysteria diuina cognoscat, & quæ de te ac de filio tuo credimus, perfectius intelligat. Concede firmissimam spem, qua mei penitus obliuiscar, & in sinu prouidentia tuæ omnes curas meas colloca, & vitam æternam ac omnia ad eam consequendam necessaria, me consequiturum de tua benignitate confidam: concede perfectissimam charitatem, qua te & omnes proximos meos ardentissime diligam. Da mihi resignationem veram, & cum tua voluntate concordiam. Exhilara mentem meam præsentia bonitatis tuæ. Paca & tranquilla intima mea pace tua. Accende me zelo honoris tui, & salutis fratrum meorum, & infunde affectum misericordiæ, quo miseris & doloribus proximorum compatiar, & eis secundum meam imbecillitatem succurram.

Perfice, ô factor meus, intellectum meum prudentia & discretione, vt medium in omnibus teneam. Tribue mihi cor docile ne proterius in meo sensu persistam. Sollicita me feruore tuo, vt tibi non oscitanter, non segniter, sed diligentissime seruiam. Et virtute circumspectionis & attentionis exorna, vt mala animæ meæ, quæ vbiq; mihi quotidie insidiantur, caueam, & nihil per incuriam tibi minus gratum minusue acceptum efficiam.

Perfice voluntatem meam virtute iustitiæ, qua libenter vnicuique quod suum est, tribuam. Subiice me tibi religionis virtute, & donum orationis præbe, vt in omnibus tuam laudem quæram, & tibi purissimum cultum latræ, & Angelis ac sanctis tuis debitam dulcè venerationē exhibeam. Da mihi cor ob peccata mea pœnitentia compunctum, erga parentes piū, erga maiores deuotum, erga prælatos subiectum, erga benefactores gratum, erga amicos affabile, in factis simplex, & in dictis verum. Tale, inquam, vt cor dulcissimi filij tui imitetur, & tibi semper ab eo amabile obsequium deferatur.

A Perfice irascibilem meam robore fortitudinis, quatenus in aduersis, vt decet se habeat, & aduersitatis pondere pressa, ab eo quod rectum est, nunquam exorbitet. Da mihi animum magnanimitate conspicuum, in rebus obsequij tui securitate lætum, bona sæculi pro te contemnentem, dolores & acerbitates magnas, & multo tempore durantes sustinentem, & in eo quod bene cœpit, constanter perseverantem: quia vox est Filij tui, quod non, qui cœperit, & turpiter à cœpto destiterit, led qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit.

B Perfice concupiscibilem meam pulchritudine temperantiæ, qua & omnia turpia fugiam, & honesta conseruet, & in cura corporis solam necessitatem respiciam. Indue me, Domine, abstinentia & sobrietate, quibus in cibo & potu debitam mensuram teneam: castitate & pudicitia, quibus corpus meum, templum tuum, mundum & immaculatum in officio contineam: mansuetudine & clementia, quarum ministerio iram ac omnem indignationem cohibeam. Ne confundas me, ô Deus meus, in hac petitione mea, sed tribue mihi præstantissimam humilitatis virtutem, qua Christi Filij tui & Domini mei verus discipulus fiam, & me ipsum (sicut reuera sum) omnium vilissimum reputē, & omnem huius sæculi splendorem contemnam. Da in actionibus modestiam, in ore silentium, in vsu rerum paupertatis amorem, & omnis curiositatis victoriam, vt nihil in me sit, quod tuæ maiestati displiceat.

C Requiescant super me, Domine, dona Spiritus sancti tui, Spiritus sapientiæ, & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & repleat me Spiritus timoris tui, vt his donis mobilis à te fiam, & in omni virtute perficiar. Ex aliis verò donis & gratiis, quæ ad sanctitatem non pertinent, ea mihi solum tribue quæ ad salutem animæ meæ, & voluntatem tuam explendam, conducant. Fac etiam, Domine, vt in his ministeriis occuper, quibus tu glorificeris, & cum æquali gloria tua rogo, vt in humilioribus, & quæ minus apud homines splendean, me occupatum esse velis. Da mihi, vt in donis & talentis de tua manu susceptis, me ipsum non quæram, sed tuam laudem & gloriā, ac Iesu Christi Filij tui exaltationem exquiram. Da mihi per infinitam bonitatem tuam perseverantiæ donum, & vt nunquam per crimen aliquod à te separet, sed vsque ad mortem, & in æternum in tua gratia perseuerem. Da mihi per immortalitatem tuam, & per sanctissimam mortem Redemptoris mei, bonam mortem, & vt post bonam vitam in te moriar morte iustorum: Tolle à me nimium amorem huius vitæ, & nimium ac immoderatum timorem mortis: Da vt ita viuam, quod possim dicere cum Apostolo tuo, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Da intimam lucem horæ mortis, vt mundi blandientis illecebras fugiam: Da intimum saporem æternitatis, vt lætus transitoria deferam: Da veram resignationem in tua rectissima voluntate, vt quando, & quomodo disposueris, hinc abscedam: Suscipe spiritum meum gratia tua & charitate vestitum, vt tibi in æternum adhæreat: Aufer denique à me quicquid me in assequutione perfectionis detinet, & potentissima adiumenta ad sanctè viuendum, & feliciter moriendum, attribue. Hæ sunt, Deus meus, petitiones meæ: hæc sunt desideria mea, quæ impleri cupio, & peto per miserationes tuas, non solum in me, sed & in omnibus proximis meis, vt semper tibi placeamus in hac vita, & in futura tuo aspectu lætemur. Amen.

Sic iste tuam postulationem nocte formabat, vt se ad Missam diei sequens disponeret, in qua dimi-

diam

Philip. 1.
23.

diam horam plus minusve ordinariè infumebat. Talis tamen est precatio ista, ut possit ad minus temporis spatium angustari, & ad vnam horam, & longiora noctis spatia affectibus & desideris crebrescentibus protrahi. Tu ex his quæ diximus, poteris aliquid sumere, quo te ad sacrum faciendum disponas. Illud autem certo scias, si his omnibus assuescas, te cum magno fructu, & cum exigua difficultate, aut cum summa facilitate sacrum esse facturum. Nam hæc prudenter disposita, parum temporis infumunt, & multas secum occupationes admittunt. Nos enim non religiosos solitarios, sed animarum salutem curantes instruimus, quos scimus his & similibus deuotionis studiis, nec à ministeriis, nec à literarum studiis impediri, sed mirum in modum ad vtraque iuari.

De celebratione Missæ.

CAPVT VII.

Sic paratus atque dispositus, conuenienti tempore pro Missa celebranda ad sacrarium accedes: Ibi genuflexus te breuiter preparabis, sanctam Trinitatem & singulas eius personas inuocando. Ille, de quo supra diximus, non ore, sed mente attenda, & deuota, quantum poterat (ut mihi quidam narrauit) hanc preparationem perficiebat: O beata Trinitas Deus meus & Dominus meus, huc sacrificium corporis & sanguinis Filij tui celebraturus venio. 1. Confessionem supremi dominij, quod habes in omnes creaturas, & subiectionis omnimoda, quam habemus ad te. 2. In commemoracionem acerbissimæ passionis & mortis Iesu Christi Filij tui & Domini mei, iuxta illud, quod ipse præcepit nobis, dicens: Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. 3. In gratiarum actionem infinitarum diuitiarum sanctissimæ Humanitatis eiusdem Filij tui, & Redemptoris mei, ac singularium donorum, quibus affecisti beatam Virginem Mariam, omnes Angelos, & Sanctos, præcipue autem N. cuius hodie solennem memoriam facimus. 4. Item in actionem gratiarum omnium beneficiorum, quibus in hoc seculo magnificas omnes predestinatos, & me indignum seruum tuum afficis. 5. Hoc sacrificium tibi specialiter offero pro hac persona viuente, vel defuncta, aut pro hac, aut illa necessitate, aut negotio, pro quo celebrare teneor. 6. Itemque secundariò offero pro remissione omnium meorum peccatorum, vel pro mortificatione mearum passionum, vel pro elongacione intellectu & affectu ab omnibus creaturis, vel pro adeptione virtutum, vel pro obtentione septem donorum Spiritus sancti tui, vel pro dono orationis, & thesauro perfectæ charitatis, vel pro consequenda gloria tua. Amen.

O Pater potentissime, ecce accedo ad celebrandum, ad laudem & gloriam tuam, ad gaudium omnium Angelorum, & Sanctorum, ad remissionem nostrorum peccatorum, ad refrigerium animarum Purgatorij, & ad bonum spirituale ac temporale totius Ecclesiæ. Supplex oro per omnipotentiam tuam, ad dignè celebrandum confirma me, o Fili Dei sapientissime, ecce venio ad celebrandum, ut tu, qui vera vita es, per gratiam viuifices me: tu qui lux es, illumines me: tu qui ignis es, accendas me: tu qui quies es, tranquilles me: tu qui puritas es, purifices me: tu qui læticia es, lætifices me. Supplex oro

A] per sapientiam tuam, ad dignè celebrandum illumina me. O Spiritus Patris & Filij sanctissime, ecce venio ad celebrandum, ut extrema gratia induas me, & septem donis tuis ornes animam meam. Supplex oro per immensam charitatem tuam, ad dignè celebrandum inflama me.

Sic, aut aliter denuò preparatus, & spiritu collectus, omnia illa deuotè quantum poteris, facies, quoad inspectionem Millialis, lotionem manuum, preparationem Hostiæ & Calicis, & applicationem factorum indumentorum, quæ mater Ecclesiæ facienda iuber. In acceptione vestimenti, cuiusque significationem aduerter, de qua multa passim apud Ecclesiasticos authores inuenies, & decenter ornatus, mente deuota, & omnino ab huius mundi rebus auulsa, ut vicem Christi summi & primi Sacerdotis gerens, ad altare reuerenter accedes.

In ipso Missæ decursu ita facta mysteria peragas, ut magnam exterius & interius reuerentiam obieris. Equum enim est, ut animæ corporisque Creator ab vtroque honore & reuerentiam accipiat. Equum etiam, ut si anima Dei visioe lætanda est, & corpus dotibus gloriosis ornandum istud, & illa Deo glorificatori eorum per reuerentiam se subdant: Quin & Christus, qui primus hoc sacrificium sui corporis & sanguinis obtulit, carne simul & mente passus est, & vtraque portione sui nostram salutem curauit, ut discas tu vtraque parte tui, corpore & animo, illi reuerentiam exhibere. Hæc duo sunt duo æta minuta, quæ oblationibus rerum externarum à superbis cordibus profectis præferuntur, & duo talenta quibus præmia gloriæ corporis & animæ comparantur.

Reuerentiam exterioriorem custodies, si sacras caeremonias ab Ecclesiâ institutas pulchre attende, grauitate, & cum quadam dignitate perficias. Si cum caput inclinas, ita inclines, ut qui Dei beneuolentiam tibi concilias: si cum genua flectis, ita genua flectas, ut qui Deo te submitis: si cum Hostiam & Calicem benedicis, ita signa illa sacra facias, ut qui sacrificium Deo acceptissimum benedicis: si cum verba Missæ profers, ita distinctè & clarè proferas, ut qui Deum ipsum alloqueris: si denique ita omnia ibi dicas, & facias, ut dignum est voce promi, & actione perfici, quæ Dei Spiritu sanctam Ecclesiam regente approbata sunt, & instituta. Ministri Regum & Principum suas habent vrbانيتatis & comitatus leges, quas nefas est præterire: quidni Ecclesiâ Spiritu veritatis edocta illas caeremonias instituat, quibus erga Deum officiosi & vrbani sumus, & ei comiter & decenter seruamus: Si ergo magni momenti esse videtur erga magnates huius seculi vrbane nos habere, & in nulla re quantumuis minima ad reuerentiam eorum spectante deficere: quanti momenti erit, summum Deum signis reuerentiæ ab ipsomet per Ecclesiam institutis absque vllis defectibus honorare? Quid grauius, quam ipsi Deo per genuflexiones se submittere, & ei per hoc signum lætitiæ cultum exhibere? Quid sublimius, quam Hostiam & Calicem, in quibus Deus ipse lætetur, crucis signo benedicere? Quid excellentius, quam Deo, nomine totius Ecclesiæ, vota & orationes offerre? Quid mirabilius, quam hostiam, cui præsens adest filius Dei, manibus tangere, & frangere, & huc atque illuc mouere: Hæc qui testinanter, & distinctè, & inconsideratè facit, magnum iudicium præbet, quod lumen fidei nubibus inconsiderationis & distractionis obiectum deferret. De Esther ad regem Assuerum ingrediæ ait scriptura: Regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum superancillulam reclinauit caput. Et tu eoriam Deo

E] superancillulam reclinauit caput. Et tu eoriam Deo

Esph.
15.10.

Esai. 14.
3.

Marth.
3. 14.

tuo, coram rege omnium regum, & Domino dominantium, reuerentissimè genuflexione non corrueris, & tantam maiestatem non metues? Cum quanta attentione & contritione cordis hæc eadem regina pro temporali salute Iudæorum exorabat, quando dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua me solitarium, & cuius præter te non est auxiliator alius.] Cum quanta debes tu Dominum deprecari, qui non tantum omnium fidelium temporalem salutem, sed etiam spirituales, exposcis: Baptista Ioannes non tangebatur corpus Domini, sed capiti eius aquam infundebatur, & tamen stupens, & tremens clamabat: Ego à te debeo baptizari; & tu venis ad me? Quanto tremore & stupore deberes tu hostiam ipsam Christum continentem tangere, & tuis manibus contingere? Depone igitur puerilem ruborem, turpè inque verecundiam; & tam reuerenter & quierè in altari te habe, ac si solus, & sine testibus te expectantibus esses, & ac si rem summi momenti, sicut te vera facis, efficeres. Nec mihi cura est admonere te ne in sacro faciendo sis morosus, & populo astanti molestus. In ea enim ætate vigimus, in qua plus nimio istud præceptum obseruamus, & ne populo tædio sumus, cum scandalo, & iactura spirituali ipsius populi, festinanter & indeuotè sacris mysteria diuina peragimus. At si cupis mensuram in opere tantæ maiestatis tenere debitam, in faciendo sacro semihoram expleas, & permittitur tibi ut tantillum excedas. Hoc enim tempus, nec sacrum audientes admodum occupat, & sufficiens est ut sancta mysteria ritè ac deuotè, pro vt ab Ecclesia institutum est, celebrentur.

Ad reuerentiam interiorem pertinet quòd cum celebras, de te ipso humiliter sentias, & sicut vilissimum & ignorantissimum mancipium, ad summum regem & sapientissimum principem accedas. Accedis tu paritas ad magnitudinem, tenebra ad lucem, imunditia ad sanctitatem, infirmitas ad potestatem, creatura ad Deum creatorem tuum. Quanto ergo timore, & trepore, quanta humilitate, & tui contemptu, quanta Domini æstimatione deberes accedere? Israelitis agnum Paschalem comedentibus præceptum erat: Et comedetis festinanter. Hebraea autem habent: Et comedetis cum extasi & pauore.] Quia videlicet agnum immaculatum Iesum Christum, cuius ille typicus, figura fuit, trementes, & quasi præreuerentia stupentes sumus in caelesti hac mensa manducaturi. Pauet Moses, quòd Deus illi legem scriptam administrauerit, & cum eo verba miscuerit: Ecce, ait, ostendit nobis Dominus Deus noster maiestatem & magnitudinem suam, vocem eius audiimus de medio ignis, & probauimus hodie quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.] Nos autem non vocem eius audimus, sed ipsum Deum intra præcordia recipimus, quidni ad tale factum pauemus? Certè ostendit tibi Dominus, o Sacerdos, non tantum maiestatem suam, sed & bonitatem suam; non magnitudinem suam, sed affabilitatem, & erga te charitatem suam. Certè non audis tonitrua, nec vides fulgura, sed vsurpas vocem eius, cum eius personam referens, dicis: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus: & vides benignitatem eius, cum fidei oculis eum præsentem intueris: quomodo non extasi & stupore repleberis? Hanc verissimam cognitionem tui petit à te Ecclesia, cum iubet non tantum semel, non tantum bis, sed ter, illa verba, Domine non sum dignus, & cætera, ante sacramenti sumptionem repetere. Ter enim indigni sumus, quia omnino & omni ex parte Dominum sumere indigni sumus. Indigni pro-

Exodi
12. 11.

Deut. 5.
24.

A sus, quoniam eum offendimus, eiusque mandata sanctissima preterimus. Indigni, quia oscitanter & negligenter illi seruiamus. Indigni, quia nunquam plenè & ex toto corde illum diligimus. Indigni, quoniam sumus terra, limus, steruus, & si quid est perius, & vilius; Ipse autem est Deus potentissimus, dominus prudentissimus, & redemptor omnium; sanctissimus. Postquam ergo, te ipsum diligentissimè præparaueris, & sollicitissimè disposueris, reputa te susceptione tantæ maiestatis indignum; dicque ad Dominum: Ergo ne putandum est, quòd verè Deus habitet super terram? Si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis dominus hæc, quam adificauit? De omni tua solitudine ad dignè celebrandum dilide, & de sola Domini te ad hoc munus vocantis gratia confide. Et sicut corpus Domino genuflexione, & capiti aut corporis inclinatione submittitur; ita mens eidem verissima humilitate & compunctione subdati.

Ad hanc autem tum internam, tum externam reuerentiam mouere te possunt considerationes, quas supra conscripsimus, & alia, quas facile poteris inuenire. Accedis ad omnium Angelorum & hominum comunem patrem; & quis non reuerètur patri? Accedis ad vniuersorum dominum; & quis non reuerentia afficiat Dominum? Accedis ad patrem, & dominum, cuius honorem zelasti, cuius filios fratres tuos non semel, sed sæpius verbo & exemplo percussisti: quomodo ante illum a stare non metues? Hac meditatione Hugo Victorinus se ad timorem & reuerentiam excitabat. Accedo, inquit, ad Dominum, cuius percussi seruum; ad patrem accedo, cuius occidi filium. Percussi verbo, occidi exemplo, nec tamen pertimesco Dominum, nec reuerètur patrem. Accedis ad illum, quem adorant dominationes, ante cuius conspectum tremunt potestates: [sub quo, vt ait Iob, curuantur, qui portant orbem;] & purissima Seraphim, vt ait Isaias, facies suas præ confusione velant, & tunc sine reuerentia & compunctione eum in sinu tuo, in receptaculo scilicet iniquitatum abscondes? Accedis ad illum, quem Centurio nec dum bene cognoscens, in domum suam excipere non est ausus. Et propterea dixit: Domine noli vexari. Non enim tam dignus vt sub tectum meum intres, propter quod & me ipsum non sum dignum abstratus vt venirem ad te. Ad illum etià, ad quem Petrus nec dum probè callens, dicebat: Exi à me, quia homo peccator sum Domine. Et tu te dignum reputabis, qui eum intra te ipsum excipias, ad domumque impurissimam tui cordis pertrahas? Moyses arcam fabricavit de lignis imputribilibus, eamque purissimo auro contextit, vt in ea tabulas lapideas, in quibus insculpta erant verba legis, custodiret. Et Salomon septem annis magnificentissimum templum extruxit, vt in eo prædictam arcam huius sacramenti umbram collocaret. Tu autem audebis, in corde peccatis tabido, fordibus impuratum affectionum contecto, & nec dum semihora spacio bene disposito, auctorem legis, & arcam thesaurorum Dei, ac templum viuum, in quo Deus corporaliter habitat, nempe corpus Christi, sine reuerentia reponere?

C

D

E Audi, diuina irreuerenter tractantes quam seuerè à Domino puniantur. Oza, quia minori circumspectione quam debuit, arcam testamenti vnctionem disposuit, & eam in vnam partem inclinantem (calceabant enim boues, eam super plaustrum deferentes) temerariè tenere voluit, subita morte punitus est. Iratusque est, inquit Scriptura, indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super te-

3. Reg. 8.
27.

Hug. 2.
de clar.
suo an.
ma. 23.

Iob. 9. 13
1. 6.

Luca 7. 6

Luca 5. 8

2. Reg. 6.
7.

meritate;

De 12.
Tom.

mentitate; qui mortuus est tibi iuxta arcam Dei.] Tibi autem non res arca lignea, & aurea, sed corpus & sanguis Iesu Christi commissa sunt, & divina mysteria commendata; Vide quomodo ea tractas, & ne ex pane, & potu vitæ, minus dignè accepto & administrato, æternam mortem incurras. Nam si reus est mortis; qui Christi imaginem sacrilegè frangit, atque pessundat, quam ratione reus mortis non erit, qui ipsomet Dominum maiestatis proicere in pectus iniquitatibus intaminatum non metuit; Heliodorus etiam gazas templi diripiens, quàm duriter castigatus est: Apparuit namque illi Angelus equo insidens, qui cum magno impetu Heliodoro priores calces elisit: & duo alij, qui circumstantes eum, & ex utraque parte multis plagis flagellantes, monstrarunt nobis quanta sint res Deo dicatæ veneratione tractandæ. Si verò opes temporales, quæ ad vsum templi applicatæ sunt, privilegio gaudent, ne manibus prophanis tangantur, quæ reverentia tangendum est sacramentum illud ineffabile, quo Deus ipse veraciter continetur: In hoc cibo, ut Christus ipse dixit, ut tota Ecclesiâ verissimè confiteretur, invisibiliter adest idem Dominus Iesus Christus. Huic mensæ, ut inquit Chrysostomus, angeli assistunt, cumque reverentia eam circumvallant. Quid verò turpius ac pœna dignius, quàm si vbi Christus adest, peccator distractus assistat: & vbi angeli tremunt, homuncio omnia præcipitanter & irreverenter agat? Christus hic assistens, Agnus est, sed & Leo est. Vidi enim, inquit Ioannes, Agnum stantem tanquam occisum; & de eodem paulo antè dixerat. Ecce vicit Leo de tribu Iuda. Agnus, ut dignè accedentes pascat: Leo, ut inuerecundè & indignè diuina mysteria præsumentes discerpit. Non apparet sicut in monte Sina, inter ignes & fulgura, & tonitrua, quæ terreat, sed apparet in rubo, & inter spinas accidentium, ut nos voce atque inspiratione sua sicut Moysen ad reverentiam moueat. Rex siue in lecto, siue in itinere, siue in foro, siue in throno semper rex est, & ab eo, qui illum regem agnoscit, vbi cumque sit, debet honorari. Tu autem Christum in sacramento esse & agnoscis, & confiteris. Si igitur eum perspicuè tibi apparentem, reverentissimè honorares, cur occulte venientem, & sub cortina presentem minimè reverentia dignum agnoscis? Anor ergo eius te ad amorem allicit, sed maiestas eius ad timorem & reverentiam impellat, ut his tribus affectibus amoris, timoris, & reverentiæ decoratus, dignè diuina mysteria tractes, & fructum ex tanti sacrificij oblatione, & Sacramenti sumptione percipias.

De gratis agendis post Missam.

CAPVT VIII.

REACTO Missæ sacrificio, vestibulæ que sacris depositis, in locum quietum te recipies, ut tibi Domino pro tam ingenti beneficio gratias agas. Absurdum enim est, post tam eximium donum acceptum, gratitudinis obliuisci, & statim ad negotia externa transire. In mensa Domini carnem Christi manducauimus, & sanguinem bibimus. Et, si post prandium ad salutem corporis quies à negotiis & laboribus necessaria est, ut naturalis calor cibum subigat, & in substantiam nostram conuertat: non minus profectò fuit hoc conuiuio quies à negotiis & distractionibus est necessaria, ut ad nos huius Sacramenti vtilitas transeat, & in vires nostras virtutem suam ro-

biturque diffundat. Sed quis erit tam ingratus, quitalle ac tantum donum sine debita gratiarum actione prætereat? Quis tam frigidus, qui cibo, tam dilectione calido, suscepto non caleat? Certè id signum esset aut spiritualis mortis, aut ad mortem disponentis stupiditatis. Post communionem, inquit Bonauentura, si non sentis aliquam spirituales refectionem, signum est spiritualis infirmitatis, vel mortis: Ignem posuisti in sinu, & non sentis calorem; mel in ore, & non sentis dulcedinem.] Discamus ergo ex aliis, qui modica beneficia gratissimo animo susceperunt, hoc maximum beneficium magni pendere, & pro eo gratias referre. Booz incitauit Ruth, ut spicas à seruis suis relictas colligeret: Audi filia, dixit ei, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco, sed iungere puellis meis, & vbi messuerint, sequere: mandauit enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad fascinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.] Hoc autem eximium beneficium quomodo tanta Ruth gratiarum actione rependit? Quæ cadens in faciem suam, adorans super terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, ut inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me digneris peregrinam mulierem? Tu autem, non ab homine diuite, sed ab ipso Deo: non ad colligendas spicas, sed ad panem cœlestem manducandum vocaris; non ad bibendam aquam nullius pretij, sed ad potandum pretiosum sanguinem Domini, inuitatus es: quanta igitur humilitate, quanto fetuore, quantis dilectionis affectibus deberes pro hoc beneficio gratias referre?

Esther ex ancilla in sponsam potentissimi Regis euecta, inuitauit eundem Assuerum, à quo fuerat exaltata: qui tanti aestimauit conuiuium, ut calens vino dixerit illi: Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi: & quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.] Maior sine vlla comparatione hinc causa gratiarum actionis est: nam ibi ancilla, hic Rex inutilem seruum inuitat: ibi alimenta terrena, hic panis cœlestis ministratur: ibi ex conuiuio mors inimici & temporalis salus, hic peccatorum ac vitiorum destructio, & salus spiritualis emergit. Quis sine vllis meritis ad tam magnificentem conuiuium admissus, non iam partem cordis sui, sed totum cor, & quidquid est, & habet, Deo illum inuitanti non offerat, & non obsequia amoris & laudis exhibeat? Quid fecit David cum Miphibosech, ut amorem erga Ionatham eius patrem ostenderet? suam gratiam illi promisit: quæ erant Saül, ei restitui præcepit, & ad cibos mensæ regis ipsum inuitauit illis verbis: Et tu comedes panem in mensa mea semper.] Miphibosech verò auditis his verbis, quomodo se erga Dauidem habuit? Certè animum gratitudinis plenum induit, nam adorans eum, dixit: Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? Vide quid fecit tibi Dominus, quia fecit tibi magna qui potens est, quia bonam gratiam dedit tibi, diuitiarum omnium reconditorum contulit, carnem suam in cibum, & sanguinem suum in potum prærogauit. Quid ergo tu facies illi: an tantorum beneficiorum in viso Sacramento contentorum in memor eris? an laudis, & gratiarum actionis obliuisceris: an ex hac mensa statim ad sæculares & humanas occupationes exis? Dominus quidem de illis nouem leprosis conquestus est, quos à lepra sanauerat, quia ad reddendas debitas gratias non sunt ex templo reuersi: Nonne, dixit, decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Id autem meritò, quoniam nihil est ingrato anipno damnabilius. Quam ex te querimoniam habebit,

si, non

Bonauentura tract. de preparatione ad Missam, c. 14.

Ruth. 2. 89.

n. 10.

Esth. 7. 3.

1. Reg. 9. 7.

n. 8.

Luca 17.

2. Mach. 3. 25.

Chrysostomus hom. de his qui separantur in Eccl. 1. 1.

Apo. 5. 6.

Handwritten numbers 12 and 11 in the right margin.

si, non breuem, corporalem, & perituram salutem, sed ipsum salutis Authorem in cordis tui domum excipiens, nullas, aut tepidas gratias referas, & tanto hospite solitario, & in salutato relicto, curas statim huius mundi suscipias?

Psal. 21. 30.

Iustorum ac virorum spiritualium est, hoc exitium beneficium recognoscere, & pro eo statim, atque illud recipiunt, immensas gratias repensare. Quod vaticinatus est sanctus Dauid, dicens: Manducauerunt omnes pingues terrae, in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Qui sunt pingues terrae? Nonne viri iusti, nonne sancti atque perfecti, qui in hoc saeculo veras diuitias possident, & caelestibus consolationibus saginantur, ac purissimis voluptatibus spiritus perfuuntur? Qui sunt etiam, qui descendunt in terram? Nonne humiles corde, qui pro contemptu sui in terram cadunt, & infra vniuersos mortales se dimittunt? Hi primum manducant, id est, corporis & sanguinis Domini mysteria suscipiunt, & mox laudant Dominum, & pro tanto beneficio in gratiarum actionem adorant. Non decipior (vt credo) dum sic factum vatem intelligo, quia hunc sensum ex Basilio & Theodoro collegi.

Basil. ib.

Theodor. ibid.

Ille sic ait: Qui namque comederunt, & saturati sunt, gratias de immortali cibo agentes, eum, qui hunc suppeditauit, tanquam Deum adorant. Pingues vero vocat, ope diuina nutritos. Hic vero sic scribit, non solum eundem sensum, verum & ferè eadem verba repetens: Qui enim comederunt, & impleti sunt, de immortali cibo gratias agentes, eum, qui haec suppeditauit, vt Deum adorabunt. Tu ergo, qui hos pingues terrae imitari gestis, & bonorum ipsorum futurus particeps, haec Spiritu Dei iuncta nequaquam disingas. Manduca, & adora, accipe bonam gratiam, & pro ea exiles saltem tuas & impares gratias referre non desinas. Dic Domino eum eodem Propheta: In me sunt, Deus, vota tua, quae reddam laudationes tibi. Vota tua, Deus meus, & desideria tua, vel ea, quae ex hac tua creatura desideras, non longè sunt posita, non difficulter ea comparabo: prona sunt mihi, & ea intra me ipsum habeo, quae sunt laudationes & gratiarum actiones, quas pro hoc tanto beneficio rependo: atque vt tuae huic voluntati satisfaciam, volo meum spiritum mentemque colligere, & me ad referendas gratias comparare.

Ps. 55. 12.

Hac igitur cogitatione incitatus, in locum quietum post Missae celebrationem secede, & ibi per semihoram, aut saltem per horae quadrantem in gratiarum actionem incumbere. Et nisi aliquid melius habueris, aut ex illis sis, qui Spiritu Dei acti meditationum praeventione non indigent, his septem meditationibus vti poteris, quae singulis hebdomadae diebus assignandae sunt.

PRIMA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam Regem potentissimum, teque tanquam reum, & multorum peccatorum conscium, apud illum astantem, & veniam ac misericordiam cupientem.

- 1. Quia ad vocem tuam, panem & vinum in corpus & sanguinem suum conuertit, & Sacramento praesens affuit, non vt tua peccata puniret, sed vt quasi Rex benignissimus tibi propitiuss esset.
- 2. Quia in manibus peccatoris vilissimi seipsum posuit.
- 3. Quia tanta benignitate oratio-

II. Grati-
as immen-
sas age illi:

nes iniquitatibus sordentis audivit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia in domuncula imparatissima cordis tui habitare constituit.

III. Detestare coram illo vniuersa peccata tua, tum quae in saeculo, tum quae in religione patrauit: magnum eorum causa dolorem concepe, & indulgentiam humiliter pete.

IV. Dilige eum ex toto corde tuo, ita videlicet, vt desiderio ac firmo proposito tuo, nihil illi contrarium velis, nihil quod ad illum actu vel virtute non tendat, diligas, & illum tibi ac omnibus rebus praeponas.

V. Tandem pete à Domino septem dona similia illis, quae beatissima Virgo, authore Bonaventura, quotidie à Domino postulabat: 1. Auxilium efficacax, vt praecceptum amoris Dei compleas. 2. Vt proximos tuos, & quidquid ipse diligit, constanter diligas. 3. Vt quidquid ipse odio habet, verissimè & tu odio habeas. 4. Vt humilitate, castitate, obedientia, contemptu saeculi, & vniuersi virtutibus exoneris. 5. Vt corpus tuum, ac mentem tuam, dignum sui habitaculum faciat. 6. Vt aliquando tandem post hanc mortalitatem, beatam Virginem matrem eius, ipsiusque humanitatem sanctissimam oculis clarè videas, & oculis mentis ipsius diuinitatem aspicias, atque possideas. 7. Vt in hoc templo, & in omnibus, quae sunt in toto terrarum orbe, ab vniuersis Sacerdotibus & fidelibus dignam venerationem accipiat.

Bonavent. lib. 6. medit. c. 3.

SECUNDA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam Dominum tuum, qui pretio sanguinis sui te redemit, teque ipsum velut seruum eius, qui per nouum seruorem ad ipsum vis redire, & illi in omnibus placere concupiscis.

1. Quia Sacramento praesens affuit, vt tanquam herus cordis tui habitaculum regat, & turbam affectionum tuarum mortificationis dono componat.

II. Grati-
as age illi: 2. Quia manibus sordidissimi mancipij se tangi permittit.

3. Quia tanta mansuetudine petitiones serui fugientis exceptit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia rex regum, quem caeli non capiunt, in angusto tugurio mancipij sui manere constituit.

III. Desidera vt ad praesentiam eius, Domini scilicet tui, domus cordis tui quieta & tranquilla persistat: Statueque apud ipsum, te iudicium, voluntatem, affectus, & sensus mortificationum, & quicquid illi displicet, reiecturum.

IV. Dilige eum ex tota anima tua. Quod facies, si vitam tuam illi submittas, si solum ad obsequendum ei illam velis, atque custodias, si cogitationes, desideria, verba, & opera tua ad ipsius beneplacitum dirigas.

V. Postulabis septem illa, quae supra dicta sunt.

TERTIA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam magistrum tuum, qui te viam salutis docet, & gratia ad faciendum, quod docet, impertit: teque quasi discipulum eius, qui ob magnam negligentiam tuam nihil aut parum ab eo didicisti.

1. Quia

1. Quia Sacramento præfens adfuit, vt tanquam doctor sapientissimus te viam perfectionis doceat, & in agendis atque omittendis erudiat.

2. Quia manibus peruicacis discipuli se tractandum tradidit.

3. Quia tanta misericordia petitiones discipuli scientiam celestem postulantis audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia magister Angelorum, & hominum, in infima classe imperfectissimi cordis tui ad te docendum manente constituit.

III. Erubescere coram illo, quia tam alienus es à doctrina eius, tam tyro in imitatione eius. Statue etiam te creata omnia intellectu & affectu deserturum, & creaturarum amorem inordinatum à teipso penitus abscisurum.

IV. Dilige eum ex tota mente tua. Quod facies, si spiritum tuum ab omni quod ei displicet, mundare constituas, si virtutibus ornare proponas, si memoria, intellectu & voluntate iugiter illi adhæreas, si vt ipse Christus in te habitet, tranquillitatem mentis instituas.

V. Petes septem illa, quæ supra dicta sunt.

QUARTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum, in medio cordis tui tãquam amicum fidelissimũ, qui te facturam suam, & m̃cipium suũ, ad suam amicitia & familiaritatem extulit, teque tanquam amicum mensæ, aut potiùs mercenarium, qui, cum consolationes recipis, illum diligis, cum ad emendationem flagellaris, in dilectione torpescis.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te sibi factum per gratiam amicum visitaret, & tecum colloquia super mel & fauam dulcia misceret.

2. Quia manibus amici parũ fidelis, & tepidissimè amantis, se & sua bona commisit.

II. Gr̃tias immẽsas age illi: 3. Quia tam gratis auribus petitiones amici, perseverantiam in amicitia postulantis auscultauit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reledit.

5. Quia Amicus diuissimus in conclaui amici pauperissimi semper per gratiam suam habitare constituit.

III. Pudorem ac dolorem concipe de nuditate tua, qua virtutibus nudatus & spoliatus es, ac fordidis vitiorum pannis contextus. Desideria virtutum accende, earum præcipuè, quarum magis egres: eas instanter pete, & aliquam, pro vt tempus tulerit, actibus internis exerce.

IV. Dilige Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis. Id autem facies, si vires animæ tuæ, necnon & sensus ac organa corporis tui, in vnione virtutum & sensuum ipsius illi offeras, & eis semper in obsequium ipsius vti constituas.

V. Pete septem, quæ supra diximus.

QUINTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui, vt fratrem tuum natu maiorem ac primogenitum in multis fratribus, qui hostes patris æterni illi reconciliauit, & suos fratres effecit: teque vt fraterculum eius merito minimum, aut potiùs tali

A nomine profus indignum, quia illi es vita & moribus valde dissimilis.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te non inimicum diceret, sed fratrem agnosceret, ac tecum paternam hereditatem diuideret.

2. Quia manibus tuis minimi scilicet fratris, se tangẽdum dedit, vt dum ad eum accedis, super genua sua tibi blandiatur, & te prima virtutis elementa docere dignetur.

II. Gr̃tias immẽsas illi age: 3. Quia tanta benignitate petitiones fratris moribus dissimilis, & conuersationis tepore ipsum tædio afficientis, audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia filius primogenitus patris in celo iam regnans, obseurũ cubiculum fratris in exilio manentis non exhorruit, sed in eo habitare sustinuit.

III. Te à tam amabilissimo fratre elongatum aduerte, & de tua miseria conquerere, eius intimam familiaritatem per donum orationis ardentem exopta, & instanter postula, ac omnia ad hoc donum consequendum necessaria tibi præstanda esse propone.

IV. Dilige eum ex omni virtute tua; quod facies, si omni conatu te mala aduersaturum, & bona in præcepto posita, & consiliis Evangelicis iniuncta, te perfecturum efficaciter proponas, & fideliter impleas.

V. Petes septem, quæ supra dicta sunt.

SEXTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui. Vt patrem piissimum, qui te in cruce, non delictis, sed doloribus genuit; teque vt filium prodigum ex longa peregrinatione reuertentem, postquam de manu Domini accepta in vitis dilapidasti, & misericordia ipsius indigere cognouisti.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te filium insanum ex terra sterilissima, nempe ex te ipso ad illum reuertentem, brachiis dilectionis astringeret.

2. Quia manibus filij inobedientissimi se tangendum & tractandum tradidit.

II. Gr̃tias immẽsas illi age: 3. Quia tanta pietate petitiones filij inobedientis ad eum redeuntis ac veniam postulantis exaudiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reledit.

5. Quia pater infinito amore dignissimus, non solum filium nequam reuertentem in suam domum excepit, sed & in sterquilino eius, nempe in peccatore tuo, manere voluit.

III. Positus coram illo, perfectionem ac sanctitatem veram ardentem concupisce & posce. Vt scilicet à peccatis mundus, & omni virtute exornatus, illi intellectu & affectu iugiter adhæreas, & per charitatem perfectam ab illo, & in illo, & per illum viuas.

IV. Dilige eum ex omni fortitudine tua, ita scilicet vt propter illum vitam (si opus fuerit) & salutem corporis, & diuitias, voluptates, & honores despicias, & sine creaturis viuere assuescas.

V. Pete septem vt supra.

SEPTIMA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui, vt sponsum dulcissimum, qui animam tuam, non quia dignam, adamauit, sed quia voluit, & sic suæ benignitati complacuit: animamque tuam velut sponfam eius ipsi vinculo status religiosi copulatam, & infinitis beneficiis & donis ad amandum illectam.

1. Quia sacramento præfens affuit, vt te sibi spiritualiter iungeret, & amoris castissimi foueret amplexu.

2. Quia ille qui manibus suis omnia portat, tuis manibus se tangendum, & ore amoris osculandum obtulit.

II. Gratiâs immensas age illi:

3. Quia orationes infidæ sponse, eius aspectum & amplexum postulantis, audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua refedit.

5. Quia in sinu tuo tanquam in lecto sibi desideratissimo semper tecum paulare decreuit.

III. Afficere erga gloriam æternam, & coge te ipsum, vt illam feruenter cupias, & ab hoc sæculo misero emigrare desideres: Dicque illi tanquam sponso tuo: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.]

Cant. 1. 6

IV. Et quia incipiendo à feria secunda, hæc est dies Dominica, omnes hodie affectus amoris collige. Diligete Deum tuum, orationem aliquantulum protrahens, ex toto corde tuo, & ex rota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni virtute tua, & ex omni fortitudine tua.

V. Pete septem, vt supra dictum est. Hæc formula alicui commoda visa est ad gratias post Missam agendas. Tu verò siue hoc, siue alio modo gratias agere non prætermittas. Est enim vitium ingratiitudinis pessimum, etiam si exigua recepisses: sed post tam eximium beneficium susceptum, intolerandum, ac si fieri posset, peius pessimo esse conspicitur. Et ideo fortassis misericordias, quas exoptas, non recipis, quia huic tanto dono tam frequenter suscepto ingratus existis. Nam, vt sapienter scripsit Bernardus, multos quoque videmus vsque hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus, qui dignas super acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehensibile, quod instanter perimus, sed planè petitioni negat effectum, quod inuenimur ingrati. Et fortè hoc etiam clementia esse videtur ingratis negare, quod postulant: ne contingat nobis, vt tanto grauius de ingratiitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur existisse. Ergo misericordiarum res est, in hac parte subtrahere misericordiam: quemadmodum iræ & indignationis, misericordiam exhibere, eam sanè, de qua per Prophetam ipse Pater misericordiarum loquitur, dicens: Misereamur impio, & non discet facere iustitiam.] Simus ergo huic beneficio grati, & nunquam illud sine sequenti laudum & amorum exercitio, & gratiarum actione sumamus, vt fructus tam accepti æterno Patri sacrificij, & tam ditissimi Sacramenti, nos simul cum eo percepisse lætemur.

Bern. ser. contra vitium ingratiitudinis.

Isaie 26. 10.

A

De auditione Missæ.

CAPVT IX.

Æc omnia, quæ de Missæ sacrificio dicta sunt, ad Sacerdotes pertinent: sed Religiosi necdum sacris ordinibus initiati, aut necdum ad dignitatem sacerdotalem prouecti, quotidie inuolabiliter Missam audiunt, & sacris mysterijs assistunt. Tu si nondum sis ad sacerdotium promotus, singulis diebus ex more Missam audies, & quidem cum ingenti emolumento, si hæc quæ subiicimus, obserues. Vocatus ad ministrandum sacrificio Missæ, ne te excuses, sed libenter accede: immò salua semper charitate erga proximum, qui prius ad hoc officium accessit, & obedientia erga Prælatum, qui aliud iubet, te ipsum modeste ad huiusmodi ministeriumingere. Cæteris enim paribus, maius est ministrantis meritum, quam solum assistentis. Nam minister specialius quam alij audientes, cooperatur oblationi sacrificij, & eorum nomine Sacerdoti ministrat. Meritoque Bonauentura ad hoc ministerium hortatur, dicens: Ad Missas libenter ministra, quia hoc est officium Angelorum: ipsi enim Deo suo vbique ministrant deuotissimè. In hoc enim ministerio multiplex fructus est: Primò, boni operis exercitium est. Secundò, opus charitatis est, & promouens proximum in bono. Tertio, opus deuotionis est, quia Deo appropinquat in oratione. Quarto, opus Angelorum est, cum quibus Deo ibi præsentem ministras, sicut & illi. Et ex hoc non solum Sacerdos, cui ministras, tunc orat pro te specialiter, sed & omnes circumstantes, quorum vices geris, immò tota Ecclesia vbique terrarum, quia tu geris vices omnium fidelium, qui Deo suo de cælo venienti cum gratissima gratiarum actione deberent ministrare, si possent adesse.] Si tanta est huius ministerij utilitas, non est cur ob negligentiam, aut in deuotionem, aut falsam existimationem, ab eo te subtrahas. Noui namque aliquos in literarijs studijs non nihil progressos, & suscepcioni ordinum proximos, qui erubecebant superpellicium induere, & Missæ sacrificio ministrare, quorum miseram vicem, & lugendam immortificationem dolui. Tam cæci enim sunt, vt alia minor ministeria, qualia sunt legere, aut disputare, suscipiant, & hoc beatorum spirituum ministerium detrectent: quali indecentius esset, seruo Dei Sacerdoti quam magistro lectionem interroganti respondere: aut inhonorabilius librum Missalem ex vna in aliam partem trāsferre, & vce oculos ministrare, quam fratribus in triclinio seruire. Hi prorsus videntur indigni ordinibus, ad quos aspirant, & satis ostendunt se non tam scientis quam superbiæ studuisse, & non sapientiam, quæ ædificat, sed loquacitatem, quæ inflat, comparasse. Non legerunt fortè quod de beato Thoma Aquinate scriptum est, qui iam Sacerdos, iam Doctor eximius, iam hominibus in summo honore habitus, quotidie post Missæ celebrationem aliam Missam, auscultabat, cui etià vt plurimum ipse seruiebat. Tu istos insipientes non imiteris, sed libenter Angelis sacrificio assistentibus te associa, & illis oblata opportunitate ministra. Et, vt Bernardus ait, cum ad Missam ventum fuerit, suscipe inuicantem ad Missas priuatas, ac si panem Angelorum tibi delapsum de cælo videres. Si quem amouere volentem intueberis, fuge, ac si fame deficienti è fauce buccellam panis auferre conaretur.] Sic ille.

B

C

D

E

Sacrofancto sacrificio cum magna deuotione,

Bonaue. de infor. neniis. p. 1. c. 11.

Surius in Martis, in vita eius.

Bern. in qua dam doctrina.

cum

cum magno feruore, cum magna reuerentia assiste. Atlas enim illi eidem sacrificio, quod Christus in ara crucis obtulit Patri. Atlas illi Domino, ad cuius presentiam, immo & ad cuius nominis inuocatione celestia, terrestria, & infera genuflectunt. Atlas inter caelestes spiritus, qui ad laudandum & honorandum Dominum cum ingenti exultatione descendunt: quidni reuerenter te habeas, & omnia deuotionis & attentionis impedimenta reiciias? Per manus Sacerdotis tu quoque Domino incurrentium sacrificium offers, & multa à Deo petis tum temporalia tum spiritalia subsidia. Vide an deceat summo Regi irreuerenter sacrificium offerre, & necessaria ad vitam presentem & futuram tepide postulare? Ad hanc autem reuerentiam pertinet, vt eo tempore nihil alienum à Domino cogites, nihil omnino loquaris, non huc illucque circumspecies, sed oculos demissos, aut decenter in eo, quod efficitur, fixos habeas, non immodeste tussias, aut expuas, non indecenter perstrepas, sed in omnibus quiete & modeste te geras. Ad quod facit, quod Celsarius Cisterciensis monachus scribit: Beatum scilicet Ambrosium plebem suam monere solitum, vt à tussi, & omni inquietudine temperaret, ne quoquo modo Sacerdotem verba canonis recitantem, & sacrificium offerentem impedi-
 rent. Est etiam huius reuerentia pars, vt quando genuflectendum est, genuflectas; quando standum est, reclus & non inclinatus, nec sedens stes: & Ecclesia, aut tui ordinis ceremonias sancte in situtas obserues.

Ad fugiendam verò distractionem, & habendam mentis deuotionem, opto tibi datur, vt vnum ex his quae dicemus, eligas, vel nunc vnum, nunc aliud ad augmentum feruoris assumes. In primis enim poteris meditari ea quae partibus Missae signantur, vt in introitu, desideria antiquorum Patrum in limbo detentorum, Messiae aduentum expectantium, in voce, Kyrie eleison, nouis repetita, inuocationem Trinitatis, à qua misericordiam postulamus: in hymno gloriae, eam, quam Angeli Domino in eius natali cecinerunt, quando hominibus pacem annunciauerunt: & sic in ceteris, quae ex libris Ecclesiasticis, qui nusquam non habentur, poteris intelligere. Deinde, si hoc longum aut prolixum tibi videatur, Missam consideratione tua in quatuor partes diuide: Primam, vsque ad oblationem, in qua confessio fit, & preces, ac doctrina Apostolica & Euangelica, & Symbolum alta voce recitatur, attentè audi: & si non ministras, vbi respondendum est Sacerdoti, submissè responde. In secunda, ab oblatione panis & vini vsque ad consecrationem, aduentum Angelorum & quasi ingressum aulicorum caelestium, qui venienti Domino sunt astaturi, meditare, & coram magnatibus caelestibus pusillus ex terra contremisce. In tertia, à consecratione vsque ad tempus proximum communioni, sacrificium illud tremendum Patri offer, tibi & tuis necessaria pete, & cor tuum in conspectu tui Conditoris effunde. In quarta, à communionem vsque ad finem, emundationem ab omni peccato, & virtutum ornatum pete, & desideria Christum suscipiendi, si tibi concessum esset, accende. Tandem poteris per has quatuor partes aliqua mysteria ex passione Domini meditari, & dum Sacerdos secreto orat, vocalem aliquam orationem attentè recitare, vel alio modo, prout Deus inspirauerit, tuam mentem exercere. Id solum, quemcumque modum teneas, nitaris oportet, ne ibi aut irreuerenter distractus, aut tepide indeuotus astes, ita vt nullum aut modicum fructum ex Missae auditione decerpas, & ex tam magnifico conuiuio tu solus famelicus & sitibundus decedas.

Celsarius lib. 9. de miraculis, c. 30.

De Custodia cellae.

CAPVT X.

A V D I T A Missa, cui, vt plurimum post matutinam orationem, assistimus, nisi necessitas aut charitas aliud agendum suadeat, propra ad cellam tuam, in eaque, prout statim dicemus, bene occupatus mane, & amicam dulcissimam, aut sponsam charissimam, nunquam sine causa derelinque. Mita sunt, quae à sanctis Patribus de cella dicuntur; ego, vt te ad eius amorem alliciam, vnam aut alteram sententiam eorum in medium proferam. Bernardus sic ait: Caeli & cellae habitatio cognata est: quia caelum & cella adinuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis. A celando, enim caelum & cella nomen habere videntur: & quod celatur in caelis, hoc & in cellis; quod geritur in caelis, hoc & in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo: à cella enim saepe in caelum ascenditur, vix autem vnquam à cella in infernum descenditur. Moriens enim vix aut nunquam aliquis à cella in infernum descendit: quia vix vnquam aliquis nisi in caelo praedestinatus, in ea vsque ad mortem perstitit. Thomas à Campis multa variis locis in cellae commendationem scripsit, ex quibus vnum tantum citabo. Bona cella, inquit, nequeunt sufficienter explicari, sicut nec detrimenta extravaganum. Custos cellae, custos est linguae, non audit detractiones, non percipit rumores, non videt vanitates, non trahitur ad leuitates. Bonus cellita aut legit, aut orat, aut gemit, aut meditatatur, aut scribit, aut corrigit libros, aut aliquid aliud boni operatur. Bonus cellita, cuius est caeli, amicus Dei, socius Beatorum Angelorum, cognitor secretorum, inspector superiorum, victor tentationum, expulsor daemonum, bellator vitiorum, contemptor mundanorum, neglector curatum, possessor quietis, obtentor pacis, amator scripturarum, speculator veritatis, gustator puritatis, continuator orationis, collector sanctae meditationis, & destructor omnis euagationis. Cogita Deum, & te solum esse in mundo, & habebis magnam requiem in corde tuo. Memento quia Angelus inuenit Mariam in camera orantem, non foris cum hominibus loquentem. Nam qui appetit caelestia secreta cognoscere, oportet eum ab hominibus elongari. Sic enim Moyses fecit, qui relictis hominum turbis, mansit solus cum Domino in monte, vt legem Domini suscipere mereretur. Hac ille. Sed si alios omitam, certe verba Ambrosij luculentissima non possum praeterire: Hic sanctus Pater ad Sabinum scribens, sic ait: Nunquam enim minus solus sum quam cum solus esse videor, nec minus otiosus quam cum otiosus. Certè pro arbitrio arcesso quos volo, atque adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores arbitror, nemo interpellat, nemo interpolat. Tunc ergo te magis teneo, & de Scripturis confero, & prolixiorem simul sermonem serimus. Sola erat Maria & loquebatur cum angelo. Sola erat quando superuenit in eam Spiritus sanctus, & virtus Altissimi obumbravit eam. Sola erat, & operata est mundi salutem, & concepit redemptorem vniuersorum. Solus erat Petrus, & totum per orbem consecrandarum gentium cognouit mysteria. Solus erat Adam, & non est praeuaricatus, quia mens eius adhaerebat Deo: postquam verò ei mulier adiuncta est, non potuit inherere mandatis caelestibus, & ideo se abscondebat, quando Deus deambulabat in paradiso: & nunc deambulat in paradiso Deus, quando diuinas scripturas

Theo. à Camp. lib. 1. de distm. claus. c. 7.

Lucas 1.

Exod. 19.

Amb. ad Sabin. epist. 91.

Lucas 1.

Act. 10. Gen. 2. 3.

lego. Et quibusdam interpositis addit: Liquer igitur ex his, quia cum soli nos sumus, tunc nos offerimus Deo, tunc mentem ei nostram aperimus, tunc amicum fraudis eximus. Solus erat Adam quando in paradiso constitutus est, solus erat & quando ad imaginem Dei factus est, sed non erat solus quando de paradiso eiectus est. Solus erat Dominus Iesus quando mundum redemit. Non enim legatus, neque nuntius, sed ipse Dominus solus saluum fecit populum suum: et si nunquam solus est ille, in quo pater est semper, unde & nos soli sumus, ut Dominus nobiscum sit. Huc usque Ambrosius.

Si tanta sunt bona cellae quae a patribus istis descripta sunt, si tanta secreti cubiculi emolumenta, insipientis hominis erit ad vitam spiritualem vocati, illud posthabere, & pro atriis publicis, & pro discursibus non necessariis commutare. Haec autem erga cellam obseruabis. Eam admitte, & in ea habita, quam tibi praelatus assignauerit, & de loco coenobij ubi posita sit, aut de amplitudine, aut claritate, aut alia quavis commoditate eius nequaquam solliciteris. Est enim quasi sepulchrum tuum, in quo, saeculo mortuus es, usque ad finem mortalis vitae, & initium immortalis vitae mansurus. Mortui autem de sepulchri qualitate, de eius amplitudine, aut angustia non curant. Et postquam in cella pulcherrima, & optime aedificata, per duos menses habitaueris, ita menti illa pulchritudo veterascit, & communis ac despicibilis fit, ac si omnino non subsisteret. Ad aedificationem quoque fratrum, & ad spiritum paupertatis, & ad seruandam pacem spectat, cellam quamcunque acceptare, & commodis eius non adherere. In cella tibi assignata, non superflua, non pretiosa, non curiosa habeas, ne ex illis sis a Bernardo fuggillaris, qui cellas non tam eremiticas quam aromaticas sibi construat, sed necessaria, & vilia, & pauperi accommodata recondas. Sit in ea lectus pauper, sella humilis, mensa ad libros componendos sufficiens, nuda & nullis tapetibus ornata, candelabrum vile, libri necessarii, imagines crucifixi & Beatae Virginis decentes, & quae modicis impensis habeantur. Vina vero, dulcissima, aut aliae res comestibiles, horrologia affabre facta, icones magni pretij, sedilium multitudo, & alia huiusmodi, quae superfluitate, aut curiositate aut vanitatem redolent, a cellis seruorum Dei penitus relegendae. In hac cella sic ut pauper & contemptor saeculi decet, ornata, manere assuescas. Nam ut scite quidam dixit: Cella continuata dulcescit, & male custodia taedium generat. Si in principio conuersionis tuae eam custodieris, erit postea tibi dilecta amica, & gratissimum solatium. Coge ergo te ipsum, ut in ea maneat, & sapienti quodam ac sancto dolo temetipsum decipe. Ad quid nunc sine necessitate cellam deseram? quid extra illam nisi nouitates, & verba otiosa & detractoria, vel ad minus consumptionem temporis, vel alia, quae me distrahant, inueniam? Nunc certe in ea manebo, post unam aut duas horas, nisi prius ab obedientia fuero vocatus, exibo. Nunc profecto voluntati meae ac leuitati meae in hoc nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies. Quantum enim apud me maneo, & ad vana non exeo, tantum diebus meorum adiicio. His verbis & aliis similibus tanquam vinculis suauissimis poteris te intra cellae ambitum continere. Si haec non sufficerent, iam te ipsum reprehende, & inscitiae tuae timore constringe. Volve animo Dorothei sententiam, quam modo subiecimus, ut ex illa tuum statum agnoscas, & quis affectus te ex cella exturbet, perideas. Alius item cum senem interrogasset, inquit, unde fieret quod sibi

Gen. 1. 3.

Rev. ad frat. de monte Dei ad mod.

Lib. 1. de imitatione Christi. 20.

Io. 29. 18.

Dorothei. Doct. 12. Basil. de laudibus eremi.

A molestum esset in cella federe, accepit: Quia nondum prospexit in futuram requiem, vel afflictionem. Si enim haec animo diligenter inspicias, & mediteris, etiam si cella tua vermes scaturiat, ut ad collum usque immergaris in illis, sustineres utique absque molestia, & vlla difficultate.

Eric autem tibi facillimum manere in cella, & suauissimum tecum commorari, si non deses, & otiosus, & dormituriens in ea resideas, sed semper vtiliter occuperis. Nunc ergo ora, nunc verò psalle, & precationes tuas debite persolue. Nunc libros spirituales sanctorum gesta, & historias Ecclesiasticas lege, nunc quibus incubuisti literis stude, & Theologiam, scripturam sacram, ac praecipue sanctos patres euolue, ut scientiam comparatam serues & prouehas. Nunc scribe, & scripta a te corrigere, nunc (si opus tibi fuerit) scripta aliorum transcribe, aut in compendium redige. Has studiosas actiones, & alias huiusmodi si a tui religiosi congruas, & tui necessitati accommodatas prudenter assume, nunc intermitte, nunc ad illas redi, & has cum illis intermiscere: ita vitae pars in cella consumpta non solum vilis erit, sed plena iucunditatis & suauitatis exister. Et quia extrema fugienda sunt, & non ad cellam quietem tantum, sed ad laborem & obedientiae opera vocatus es, ita cellam diligas, ut nimium eius tranquillitatis non adhaereas, sed charitate aut obedientia vocante sine vlla mentis contradictione eam dimittas. Id enim faciens ingredieris, & egredieris, & tamen in ingressu quam in egressu pascua inuenies. Erisque similis animalibus illis quae ibant, & reuertebantur, & tam in profectioe quam in reuersione splendebis & ardebis in similitudinem fulguris coruscantis. Haec namque, quae de amore cellae dicta sunt, non eo dicuntur, ut ab vili occupatione, & debito labore te subtrahas, sed ne contempta religiosa vita, post huius mundi distractiones & inanes curiositates abeas.

In cellam sic custoditam & in vsum sanctarum occupationum habitatam, quadrant optime illa illustrissima elogia a Basilio & Laurentio Iustiniano descripta, quae iucundum erit audire. Basilius sic scribit: O cella spirituale prorsus habitaculum. Namque de superbis facis humiles, de gulosis sobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odiosis reddis in diuina charitate feruentis. Tu odiosae linguae fraenum, tu luxuriosis tenibus nitidae castitatis adhaes cingulum, tu facis ut leues quique ad gratuitatem redeant, ut iocosi scurrilicibus parcant, ut vaniloqui & procaces se sub distincta silentij censura castigent. Tu iuniorum ac vigiliarum nutrix, tu patientia & pacis perfectissimae custos, tu purissimae simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentae duplicis ignara. Tu facis vt vagos quosque Christi catena coerceat, vt indisciplinati moribus a sua se prauitate compescant. Tu nosti homines ad perfectionis culmen euehete, atque ad consummatam sanctitatis fastigium sublimare. Tu facis, ut homo sit integer, atque rotundus, ac nulla a semetipso morum inaequalitate diuersus. Tu etiam facis lapidem quadrum construendae videlicet caelestis Ierusalem mœnibus aptum, qui nimirum non ex morum leuitate se versatilem praebet, sed fixus semper in sanctae religionis gratitudine consistat. Tu homines a semetipsis extraneos reddis, & prius vasa vitiorum resflorere virtutibus facis. Tu [nigra, sed formosa sicut tabernaculum Cedar, sicut pellis Salomonis.] Tu lauacrum tonfarum, tu sicut [piscina in Hesebon.] Oculi tui sicut columbae super riuos aquarum, quae lacte sunt lotae, & resident iuxta fluentia plenissima. Tu namque es speculum animarum, cuius contemplatione se

D

E

mens humana perspicaciter intuens, quod minus est, impleat: quod superfluum, reprimat: quod obliquum est, dirigat, quod deformis, componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo sancti spiritus annulus tribuitur, & celestis sponso felix anima fœderatur. Recti diligunt te; & qui te fugiunt, veritatis luce priuati, quò gressus ponere debeant, non agnoscunt. Hæc quæ diximus, sunt verba Basilij. Laurentius verò Iustinianus sic ait: Nemo ad planum narrare sufficit cellæ præconia, quanta veniunt bona, quantæque per illam amoveantur incommoda. Est namque cella sponso reclinatorium, virtutum custos, tranquillitatis portus, additamentum pacis; medela vitiorum, contemplationis locus, tabernaculum fœderis, nuptialis thalamus, hortus irriguus, paradusul deliciarum, cœli ianua, schola scientiæ, conscientie cathedra, magistra silentij, & spiritualis scala, vsque ad polorum alta pertingens. In ea si quis absque torpore persistit, fugit lites, nescit odia, detractioni non vacat, temeraria iudicia minimè facit, abhorret otium, nec veretur mortem. Eia nunc Christi milites, qui vosmet Deo vouistis, & pro amore celestium cremi vastam solitudinem atque deserti antra incolitis, vt solitaria vitæ perfectionem apprehendere valeatis, cellulæ habitationem diligite, illam tenete, illam amplectimini, de ea, nisi urgente necessitate rationabili, seu corporis impellente infirmitate, vel fraterna suadente charitate, exire nolite. In ea sint vestra spiritualia delicia atque interna solatia. Ad ipsam, si contingat vos egredi, reuertimini quanto citius, ne detrimentum aliquod pertiamini, moram protelando ad publicum. Reuertimini; inquam, post iniunctum completumque exterioris operis ministerium, siue captatam subleuationem fragilitatis humanæ. E quidem si labore corpus attenuatum; si mens ex importunis fuerit tentationibus fatigata, tribulationibusque depressa, proculdubio in cellulæ secreto congruentem repetitis pacem. Sic Laurentius Iustinianus. Si igitur cellam sine causa deseris, hæc omnia bona perdes; aridus, vanus, & distractus eris, si extra illam vanis & prophanis intendis. Nunquam (vt credo) vidisti aliquem vitum spirituales sanctitatis amatorem, qui non esset amicus cellæ, publici (in quantum poterat) declinator, silentij scætor. Si tu ultra id quod status tuus requirit, necessitas exigit, discursus amas, per atria domus, immò & per vicos & plateas ambulas, querens non quem diligit anima tua, sed quem cupit curiositas tua, & confabulationibus, & confabulationibus vanis occuparis, nec vit spiritualis efficietis, nec te sanctitatis amatorem ostendes. Quia mentis puritas in officina puritatis, nempe in cella, comparatur, & spiritus pacatus & quietus, non in foris, neque in negotijs sæcularibus, sed in loco rebus spiritualibus apto, nempe in cella, conquitur.

De studio literarum.

CAPVT XI.

IN cella orium vitandum omnino est, quia hostis est vniuersarum virtutum: nec mansionem in cella monemus, vt in ea desides & segnes, sed vt bene occupati & magis negotiosi, quam extraiam maneamus. Non otio, inquit Ambrosius, non somno merces paratur. Nullum opus dormientis est. Nullus fructus otij, immò magis dispendum. Orosius Elau amittit primatus benedictionem, quia maluit cibum acquirere, quam

A querere. Laboriosus Iacob apud vtrumque parentem inuenit gratiam. Si ergo cellam incolimus, vt mercedem promereamur, & tractus colligamus, vt per durarios, in ea non otio vacandum est, sed honestis laboribus insistendum. Opera, quæ cellæ conueniunt, iam supra retulimus, ex quibus vnum, nempe literarum studium, ad hunc locum pertinet: quoniam post Missam summo mane celebratam, cui adolescentiores assistunt, statim, vt literis vacent, in cellam se recipiunt. Quin & ad sacerdotium promoti, nisi ad ministeria vocentur, aut orationem protegent, aut pensum horarum persoluant, literis vacant, vt munus suum, quod multam rerum cognitionem requirit, securè & fideliter obeant.

B Tu ergo ad literarum studia vocatus, & ab obedientia in addiscendis literis occupatus, rectam semper intentionem habe, & præstantissimum scopum, ad quem scientia dirigenda est, tuo labori præfige. Non discas, vt apud homines splendear, non vt magister & bene literatus nomineris, non vt magnus habearis, non vt præcipua pulpita, & insignes cathedras occupes, non vt ad dignitates tui ordinis, vel prælationes Ecclesiasticas proueharis: quia hoc ingens vanitas est. Non discas, vt appetitui sciendatis facias, vt noua & subtilia scias, vt pulcherrimarum rerum cognitione tuum tantum intellectum repleas, quia hoc inanis curiositas est. Sed discas, vt Deo placeas, vt eius beneplacito, ac obedientie præscripto te accomodes, vt Deum magis cognoscendo, ardentius eum diligas, & feruentius illi seruias, vt idoneus minister Euangelij fias, & vt animas Christi sanguine redemptas, præcipue rudiores, & magis doctrinæ indigas, ad illum per bonam vitam ire compellas. Macula in omni panno fœda est, sed in pretiosissimo serico aut in mundissima bysso fœdior: sic præpostera intentio in omni humano opere mala est, sed in studio literarum nequior & intolerabilior. Quantum sit periculum eius, qui ad vanitatem studeat, docet sanctus Iob, dum ait: Panis eius in vtero ipsius vertetur in fel aspidum intrinsecus: diuitias, quas deuorauit, euomit, & de ventre illius extrahet eas Deus.

C Scientia enim panis est, quo mentem nostram reficimus, qui in fel aspidum conuertitur, cum ad vanitatem aut ambitionem ordinatur. Eamque literatus euomit, cum ex inani & arido corde depromens, sine vlla vilitate audientium effundit. Et de ventre illius extrahitur, cum hominis insipientis labor sine præmio relinquatur: quia minimè a suo conditore probatur. Hunc quidem sensum Gregorius indicat, & simul pericula literatorum suum honorem quærentium declarat, sic scribens: Panis, Scripturæ sacræ intelligentia non inconuenienter accipitur, quæ mentem reficit, eique boni operis vires præbet, & plerumque hypocrita etiam facti eloquij eruditi mysterijs studet: non tamen vt ex eisdem viuatur, sed vt ceteris hominibus quam sit doctus appareat. Panis eius in vtero illius in fel aspidum intrinsecus vertetur: quia dum de sacræ legis scientia gloriatur, vitæ potum conuertit sibi in veneni poculum, & tepidus moritur, vnde ad vitæ erudite videbatur. Neque hoc autem inconuenienter accipitur, quod nonnullam hypocrita, dum doctrinæ verbo ad ostensionem studet, diuino iudicio excatus, hoc ipsum verbum præuè intelligit, quod malè querit.

D Studia verò literarum non iam ex vanitate, sed ex sola curiositate suscepta, Hugo Victorinus inutilia & noxia vocat, & quis sit eorum fructus, exponit in hæc verba: Et vt apertius adhuc agnoscas, quam infuctuosa, immò quam perniciofa sint studia hæc, animos non solum ad cognoscendam verita-

tem

Laurent.
Iustin.
de
vita
sol.
lit. c. 12.

Iob. 20.
14. 15.

Greg. 15.
mor. c. 6.

Hugo l. 2.
de vani-
ta mundi.
ad finem.

Amb. lib.
10. ep. 62.

rem non illuminant, sed ne veritatem agnoscere possint, prorsus excæcant. Rapiunt enim cor hominis, & quodammodo extra semetipsum abducunt, vt dum ad alia, quæ ad rem non pertinent, consideranda trahitur, ad circumspectionem sui minimè reuertatur.] Si hæc ita sunt, vt Patres hi asserunt, de quorum autoritate non licet dubitare, absurdum erit scientiam ad vanitatem, aut ad curiositatem, aut ad alium finem vilioiorem dirigere, & præstantissimum virtutis instrumentum, nempe scientiam, in excidium virtutis assumere. Scientia apud homines vanè lucere vis: sed eo ipso non lucebis: quia Deus se exaltantes deiicit, & se ostentantes sub modio alicuius magnæ humiliationis constituit. Curiositati, & nimio sciendi desiderio vis satisfacere? sed dum scire ad solam scientiam aues, & conscientiam lædis, & sapidæ scientiæ, illi nimirum, quæ afficit & mouet voluntatem, obstitis. In scientia ergo nihil aliud nisi Deum quæras, & in acquisitione, ac vsu eius, non insipienti mundo, sed Deo placere concupiscas.

Studia ex hac rectissima intentione suscepta facile erit cum virtute coniungere, & has duas forores, Scientiam & Virtutem simul, licet cura impari, quærere. Simul tibi quærendæ sunt, quia scientia sine virtute parum, aut nihil valet: virtus verò in te, qui aliis doctrina profuturus es, sine scientia manca erit. Sit itaque scientia tua & virtutis & sanctitatis plena, vt magis exemplo quàm verbo prædices; sic virtus tua scientia referta, vt in ostensione viæ virtutis non erres. Impari tamen cura tibi quærendæ sunt, quoniam virtutis maior ratio habenda est: quæ cum finis sit scientiæ, debet in corde tuo ac in cura tua primum ac præcipuum oleum occupare. Quamobrem nunquam propter studia literarum, virtutis actiones omittes: nunquam orationis tempus, lectionis spiritualis horam, & aliarum rerum ad cultum Dei pertinentium spacia decurtabis. Virtutum opera te faciunt sanctum, scientiarum studia te faciunt literatum: & si melius & optabilius est, sanctitate quàm scientia pollere, ne dum sapientiæ studes, sis tam insipiens, vt minorâ maiori bus præferas; & propter viam, terminum viæ, nempe perfectionem amittas. Si post multos studiorum annos doctissimus euasisti, & in virtute ac humilitate non profecisti: ô quàm parum sapias! quàm nihil vales! quàm es reprehensione dignus! qui ætatem tuam cum meretricibus consumpsisti, & spon'am amore dignissimam repudiasti. Humanas enim scientias te à virtute auocantes meretrices voco, & virtutem sponsam appello. Infelix tu, qui hanc repulisti, propter quam habiturus eras claritatem ad turbas, & honorem apud seniores iuuenis: & illas accersisti, quæ à virtute seivntæ robur mentis tuæ comedent, & virium tuarum actiones vanitatis infirmitate consumunt. Infelix tu, qui noluisti intelligere vt bene ageres. Iniquitatem meditatus es in cubili tuo, astiisti omni viæ non bonæ, malitiam autem non odisti. Annon est iniquitatem meditari, Dei opera, non ad veritatem, sed ad vanitatem addiscere? An non, assistere viæ non bonæ, iter scientiæ aliò quàm ad Dei obsequium desistere? An non, malitiam amplecti, ex scientia superbare, & ex eo, quod ad humilitatem datum est, in imperfectionibus obdurescere, & magis quotidie ac magis inflari? Liqueat igitur, inquit Bernardus, & absque scientia dignitatem esse omnino inutilem, & scientiam absque virtute damnabilem. Ne ergo ex scientia damneris, aut miser, & pauper efficiaris, cura eam cum virtute coniungere, & ad hoc illam acquirere, vt singulis diebus melior fias, & quo doctior efficiaris, eo in maiorem ani-

ma puritatem euadas. Si iam annos discendi in scholis excessisti, vtilia (vt dictum est) & tuo statui consona lege, & addisce. Si magister es, veritatem iuxta dicta Patrum antiquorum discipulis expone: Si verò discipulus es, in primis magistros tuos in magna veneratione habes, eorum doctrinam intellige & sequere, & nihil aliud, nisi quod ipsi docuerint, aut discendum esse præscripserint, cures discere. Ridiculum namque esset, si velis magister esse antequam sis discipulus, & tuo arbitratu literis studere, & ab iis sententiis, quæ tibi à magistro proponuntur, deuiare. Discipulus à discendo deriuatur. Si autem quæ audis, non discis, sed impugnas, sed deseris, sed eis contradicis, & aliam viam in inquisitione veritatis tibi proponis, quomodo discipulus nomineris? Fructus magistri, inquit Ambrosius, discipulus est obediens: qui verò magistro non parer, qui ab eo, quod docetur, dissentit, non est fructus, sed contemptio magistri. Si magistri tui duo aut plures sint, quod in Theologicis semper euenit, & opinionibus ipsi dissentiant, tu vtramque opinionem reuenter excipe, vtramque discere, & principia vtriusque opinionis intellige, ita vt possis cum oportuerit, pro vtraque rationem reddere, & vtramque defendere. Scitòque ignorantia, aut minoris scientiæ esse, in rebus, quæ non demonstratione noscuntur, sed sub opinionem cadunt, tam constanter vni parti adherere, vt nihil saltem minoris assensus alteri relinquatur. Si enim ratio vnius sententiæ probabilis tantum est, vt in huiusmodi rebus ambiguis contingit, nequaquam eius vim omnino calles, si ac si esset demonstratio, conuinceris. Et quemadmodum, si infantulus, funiculo infirmo ligetur, quem ad rumpendum facilem, ipse frangere non possit, non est indicium ferreæ catenæ, sed imbecillitatis infantis; ita si probabili tantum ratione ligeris, ita vt nulla via te expedire valeas, id est signum infirmæ mentis, non euidens rationis. Ad scholas modestus & tacens ibis, non huc illuc circumspeciendo, nec cum condiscipulis fabulando. In schola modestè & decenter sedens attentus eris ad verba magistri, & quod voce docuerit, aut scriptis dictauerit, ita vt ne elabatur, excipies. Si post lectionem, scrupulum aut dubitationem habueris, non vt censor, non vt doctrinæ impugnator, sed vt ignorans propones, & solutionem questionis expectabis. Lectionem cum aliis condiscipulis diligenter repetes, cum illis de rebus à magistro auditis conferes, vt plenius intelligas, & si opus fuerit (& quidem conuenienti tempore vtilissimum est) argumentis hinc inde propositis veritatem expendas. In disputationibus efficax, non audax, veritatis audus explorator, non contentionis & vociferationis amator eris. Verba inutilia, & ad id, de quo disputatio instituitur, non attentionia, & multò minus quæ alterum pungant, aut contemnant, prorsus reicias. Et breuiter ita te geres, vt te disputatorem religiosum, veritatis inquitorem, & coram Deo & Angelis loquentem exhibeas. Si alter peccauerit, & verbis minus modestis loquutus fuerit, illum patienter feres. Vt enim Augustinus ait: Noui fratrem meum, sed si quid disputando pro fide sua, & pro Ecclesiæ charitate dixit fortasse feruentius quàm tua grauitas vellet audire, non illa contumacia, sed fiducia nominanda est, collatorem & disputatorem, non assertorem & adulatorum esse cupiebat. Nam hoc est oleum peccatoris, quo propheta non vult impinguari caput. Ita enim dicit: Emendabit me iustus in misericordia, & arguet me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Breuiter disputationem ad erudendam

Ambr. in
i. ad
Thyffal.
ad c. 1.

Aug. e-
pist. 147.
ad Pro.

Pf. 140.5

dumtaxat

De P. B.
Tom.

Sap. 8. 20

Pf. 35. 4.

Bernard.
tract. de
dilgendo
Deo.

dumtaxat lucem veritatis admitte. & ut inquit Paulus [stultas quaestiones, & contentiones, & pugnas deitas; sunt enim inutiles & vanae.] Se igitur ostentante veritate a disputatione omnimodis cessandum est, & alij vtiliori pro tunc exercitationi vacandum.

Hæc de disputatione dicta sufficiant. Sed instante tempore addiscendi, & literis studendi (quod totum illud esse debet ab obedientia vsuque præscriptum) à Domino, qui Deus scientiarum Dominus dicitur, cui, id est, à quo præparantur cogitationes nostræ, gratiam, lucem, & intelligentiam ad discendum humiliter postulabis. Beatus Thomas Aquinas ante lectionem vel descriptionem semper orationi se dabat. Id quoque à vitis spiritualibus modò, perpetuo more seruat. Tu eorum vestigiis inherens ad studium orationem præmitte. Illud ex obedientia, & desiderio animabus proficiendi, susceptum Deo gratissimum puta, quare in ipsum diligenter incumbes. Quæ à magistris acceperis, vel quæ per te didiceris, optime intelligere & scire cura. Id conseruabis, si præcipua fundamenta assertæ veritatis capias, si ad sua principia referas, si iterum atque iterum repetas, donec fixè in memoria hæreant. Si quæ veritati opponuntur, aut opponi possunt, aduersas, atque dissoluas. Si multum mediteris, & parum scribas. Tot enim ac tanta, & tam pulchra scripta, & typis mandata sunt, quæ passim habentur, & nusquam non inueniuntur: ut discipulis inutile sit aliqua scribere, & tempus in id, quod non erit vsui, consumere. Lecta, & intellecta, & memoriæ mandata tecum ipse conferes; aliquando si tanta mentis sinceritate & diuina familiaritate polleas, ut id reuerenter facias, ad Dominum tuum, qui filios balbutientes libenter audit, eadem dices, & quasi eius sententiam expectabis. Hoc aliquos pios & puros adolescententes ex nostris fecisse noui, quod non est sanè ridenda simplicitas, sed sapientissima ac veneranda cum Deo familiaritas. Nec sic hunc modum discendi vocarem, nisi illum ab illo magno Ecclesiæ lumine Augustino vsurpatum viderem. Ipse namque sæpissime (ut ex suis scriptis elicitur) ita veritatem inquirebat, quasi cum Deo loquens, illum interrogans, & ab eo, precibus quaestionum solutionem extorquebat. Vnde quodam loco temporis naturam vestigans, sic ait: Exarsit animus meus nosse istud implicatissimum ænigma. Noli claudere Domine Deus meus bone pater, per Christum obsecro, noli claudere desiderio meo ista, & vitata, & abdita, quo minus in ea penetrer, & diluceant, allucescente misericordia tua, Domine. Quem percontabor de his, & cui fructuosius confitebor imperitiam meam nisi tibi, cui non sunt molesta studia mea flammantia vehementer in scripturas tuas: Da, quod amo, amo enim, & hoc tu dedisti. Da pater qui verè nosti data bona dare filiis tuis. Da quoniam suscepi cognoscere te, & labor est ante me donec aperias. Per Christum obsecro in nomine eius sancti sanctorum, nemo mihi obstrepat. Et ego credidi, propter quod & loquar. Hæc est spes mea, ad hanc inhiò, ut contempler delectationes Domini. Ecce veteres posuisti dies meos, & transeunt, & quomodo, nescio, & dicimus tempus, & tempus; tempora, & tēpora. Quandiu dixit hoc ille, quandiu fecit hoc ille, & quam longo tempore, illud non vidi. Et duplicem temporis habet hæc syllaba, ad illam simplam breuem. Dicimus hæc, & audimus hæc, & intelligimur, & intelligimus. Manifestissima, & vltatissima sunt, & eadem rursus nimis latent, & noua est inuentio eorum. Hæc & multa alia ibi. Si ergo

1. Reg. 2. 3.

Aug. II. conf. c. 11.

A ad hunc modum discendi admissus fueris, illum non relinquo, & quasi magnum Dei donum, non sine gratiarum actione suscipies. Ac tandem, si ingenio ac subtilitate intelligendi polleas, si commilitonibus emineas, si omnibus tam maioribus quam minoribus, ob tuam peritiam placitis moribus adiunctam, placeas, tuæ propriæ vilitatis memineris, & viam humilitatis non deseras. Si verò hebes fueris ingenio, ineptus eloquio, & omnibus, vel multis condiscipulorum, iudicio maiorum postpositus, caue ne tristitia absorbearis, ne magnum aliquid & desiderabile tibi deesse existimes, sed mentis puritate, & morum probitate, & omnimoda resignatione in diuina voluntate, aliis eminere curato. Quod si assequaris, nulla ratione aut minor reliquis aut inuulior reputaberis.

B

De cura Ministeriorum.

CAPVT XII.

SE D iam puritiam studiorum excessisti, iam ad sacerdotium promotus es, iam ad aliquod munus tuæ religionis vocatus. Hæc est vna causa & sanè iustissima cellam ad tempus relinquendi, exhibis ab ea ut tibi iussa perficias. Quodcumque igitur tibi munus demandatum sit, diligenter exequere: sed si ad ministeria animarum curandarum euectus sis, ita scilicet, ut earum confessiones excipias, vel ad eas conciones habeas, multo sollicitius & diligentius in tam præstantissimum munus incumbere. Indiget hodie Ecclesiæ fidelibus operariis, qui opere aduertentur illis, qui, quæ sua sunt, quarunt, non quæ Iesu Christi. Adeo ut in ipsis cæteribus religiosis non paucos reperias, qui ex huiusmodi ministeriis proprium honorem & propriam gloriam capient, & ad Christi gloriam non respiciant. Indiget hoc tempore Christus ministris strenuis, debitam ei fidelitatem seruantibus, quando innumerati sunt, qui illi fidelitatem non seruant, & dum deliciis suis, & opibus, & honoribus consulunt, rebus animarum incuriosè, festinanter, & quasi aliud agentes, intendunt. Qui dummodo aurum, & argentum, & suppellex crescat, dummodo multis seruis constipentur, & menta illis quotidie opipata præparetur, licet animæ pereant, & pauperes fame tabescant, & templa detritis ornamentis contecta fordeant, omnia sibi salua suspicantur. Ego quidem tempora Bernardi non vidi, sed hæc non sine dolore video, in quibus eius verba, quæ vel lapides ipsos ad stertum moueant, sine dubio completa sunt.

D

Et nunc, inquit, quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi, aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Coniurasse videtur vniuersitas populi Christiani, à minimo vsque ad maximum, à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla. Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videtur regere populum tuum, non est iam dicere, ut populus sic Sacerdos: quia nec sic populus ut Sacerdos. Heu, heu, Domine Deus! quia ipsi sunt in persecutione tua primi qui videntur in Ecclesiâ tuâ primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps libere & potestatiue tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio, plebis tuæ miserabilis subuersio est. Atque vtinam sola hæc parte nocerent: Esset

E

Philipp. 2. 21.

Bern. ser. 1. in cons. vniuers. sancti Pauli.

Matth. 23.
37.

forte qui Dominica pramonitus & pramunitus exhortatione, daret operam ipsorum non exempla imitari, sed obseruare praecepta, iuxta illud: *Quae dicunt, facite, & ad opera eorum nolite respicere.* Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasione turpis lucri, & quæstum æstimant pietatem. Copiosissima siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda (immò accipienda magis) animarum cura: sed hæc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An verò Saluatori animarum grauior villa esse poterat persequutio: Iniquè agunt & ceteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus Antichristi. Merito tamen & crudeliorem eam censet persequutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem sentit pro potestate, quam propriis sustinet à ministris, licet alij quoque multi contra proximorum salutem multifariè, multisque modis, & variis occasionibus agere videantur. Hæc videt Christus, & filer: hæc Saluator patitur, & dissimulat. Hæc ille.

Ioan. 4.
28.

Si hoc tempore in cura animarum saluandarum pigeriteris, si ab illis quæstus morosè exeat, si non quæstus, otio torpeas, aut inutilibus occupationibus vaces, & illas non quæras, parum Christum diligis, & modicam valoris animarum, & pretij sanguinis Domini pro illis effusi notionem habes. Mulier illa Samaritana statim ac Christum nouit, illumque Messiam esse didicit, reliquit hydriam suam, & ad annunciandum eum cœciis suis sollicita properauit. Si necdum tuæ voluntatis hydriam relinquas, qua huius sæculi consolationes hauris, & huius sæculi oneribus implicaris, signum est te parum satis Christum agnoscere, & modica, qua eius maiestatem contempleris, luce perfundi. Statum Apostolicum proficere, & de Apostolorum, atque Apostolicorum virorum imitatione gloriari, ne cunctando, & animas tepidè & desidiosè quarendo ab illorum conuersatione degeneres. Illi, cum liberi essent ex omnibus, cum Paulo, omnium se seruos fecerunt, vt eos lucrifacerent. Ne tu more domini delicati velis tua ad propriam commoditatem disponere, & postea importunis horis & ad id negotij non aptis res animarum tractare. Christus ad hoc bellum feliciter peragendum adolescentulis delicatis non indiget, sed militibus robustis & strenuis, qui animosè hostes adorianur, & de manibus eorum vi auferant animarum spolia. Instatque tempus, in quo Ecclesiæ consilium seruorum Benadab Regis Syriæ bonum visum est. Illi enim sic loquuti sunt ad dominum suum, vt rationem, victoriam reportandi ex Israëlitis, inuenirent: Tu ergo verbum hoc fac: Amoue Reges singulos ab exercitu suo, & pone Principes pro eis, & instaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos secundum equos pristinos, & currus secundum currus, quos antea habuisti, & pugnabimus contra eos in caestribus, & videbis, quòd obtinebimus eos. Id ipsum nunc Ecclesia molitur. Amouere vult à fortissima Ecclesiastico-rum & religiosorum acie Reges delicatulos, qui nolunt seruire, sed ab aliis ministrari, & loco illorum Principes, id est, viros robustissimos, zelum animarum habentes, desiderat constituere. Instaurare contendit milites, & equos, & currus suos, secundum viros Apostolicos, qui vita functi sunt, vt eorum præsidio diabolus vincat, & animas à Christo redemptas virtuti subdat. Si tu non es miles secundum milites pristinos, qui fortiter & infatigabiliter dimicabant: si non equus, aut currus, secundum equos & currus pristinos, qui non cum tu vis, sed cum homines volunt, illos in cælum vehas,

1. Cor. 9.
19.

A parum ad hoc bellum gerendum proficies.

Vocatus itaque ad confessionem alicuius excipiendam, vel ad conscientiam illius per bonum consilium sedandam, vel ad aliquid simile, statim adis, ille, si moram facias, fortasse discedet, & vt fatua auicula salutarem laqueum à te ponendum declinabit. Hos enim salutis laqueos facile sæculares declinant, cum in laqueos mortis prout se lubentè que coniciant. Si autem aucupium fugiat, & ob tuam negligentiam discedat, vt seruus piger, & anceps, insipiens increpaberis. Ab eo, qui te ad animæ salutem vocat, nihil omnino petas, nec tibi, nec domui, aut cœnobio, in quo habitas. Nihil magis à ministris Euangelij homines auocat, quam si eos non animarum suarum, sed bonorum temporalium suorum cupidus experiantur. Audiant igitur te dicentem, & opere præstantem quod dixit Paulus: Non quero vestra, sed vos: nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Venientem, hilari vultu, serena facie, verbis blandis, & animam compassionis & charitatis affectu tactam ostendentibus excipe. Sicque licet in alio sensu eiusdem Pauli consilium implebis: Ego vos non grauavi, sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Sæctus quippe & iustus dolus est, ministrum Euangelij se facilem & humanum ostendere, vt peccator sine vilo metu vulnus aperiat. Verba ægroti tui, licet rudia, licet proluxa, licet ineptis plena, sine vlla molestia significatione audi. Vide quanta benignitate Deus tuus ineptias tuas & puerilitates audiat. Et ex eo, quomodo fratrem tuum auditurus es, disce. O tempus præterit! Non inde tristeris: tempus enim, in quo te abnegas, & fratris ruditate accommodas, & cum paruulo paruis efficeris, non est inuoluit, sed fructuosè consumptum. Peccatorem iam tandem finientem non terreas, sed propofita hinc peccatorum sæditate, inde verò Christi Saluatoris benignitate, ita illum in spem erigas, vt simul peccatorum detestationem & propofitum emendationis extorqueas. Illud impense cura, non solum vt illum nunc ad iustitiam trahas, sed etiam ad perseuerantiam, & bonam vitam, & Sacramentorum frequentiam inducas. Necessitatibus temporalibus eorum, quos in spiritu prouides, aut nunquam, aut raro prouideas, neque eorum negotia temporalia agenda suscipias. Caue ne sint ex illis, quibus dixit Dominus: Amen, amen, dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducauisti ex panibus, & saturati estis. Non te pro pane, sed propter Christum querant: quia si non salus animæ, sed promissio corporis illis in hoc negotio curæ sit, nihil eos in virtute promouebis, & tempus à cura spiritualium paulatim ad temporalia traduces. Ad saluandas animas oratione & corporis afflictione te para, humilitate ac patientia te muni, zelo diuini honoris affectum accende: & sic equali voluntate, quin & maiori seruire pauperibus quam diuitibus, pusillis quam magnis, intendes. Et quidem merito: nam magnis & diuitibus saluari volentibus nunquam minister Euangelij deerit, pusillis verò (quod sæpissime video) non semel Euangelicus operarius deficit. Si tempus vacet, nec ab aliquo voceris, iuxta illud Domini apud Isaiam: Inuentus sum à non querentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant: fac tu seruus, vt à te non querentibus reperaris, & suæ salutis oblitis appareas: ita tamen illos quære, vt te ipsum non perdas: ita animabus te etade, vt tuæ salutis consulas, & tempus prudenter inter te & alios diuidas.

2. Cor. 11.
14.2. Cor. 12.
16.

C

D

E

Ioan. 6.
26.Rom. 10.
10.

Fæminis etiam es tuo talento profuturus: nam &

Christus

Christus illas redemit, & animas habent ad Dei imaginem creatas, & ad beatitudinem conditas: sed illis non sine magna cautela & circumspeditione proderis. Necessaria audies, superflua & minus pertinentia abscondes, & breuiter te ab illis expedies. Visitaciones & consalutationes earum vix tolero, munusculorum oblationes aut acceptiones detestor, atque illud Basilij documentum ob grauissimas rationes ab ipso allatas omnimodis custodiendum existimo: Quocirca, inquit, fugienda in primis cum mulieribus nobis congressiones sunt, colloquutioneque, neque ad eas vnquam accedendum, nisi cum grauissima aliqua ad eas nos necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus atque ab igne cauendum est, adeo vt quam citissimè nulla mora ab istis nos extricemus. Animaduerte enim quid de hac re Sapientia dicat: Abscondet quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburent? Aut ambulabit quispiam super carbones ignis, & pedes non comburent? Quod si quis dicat ex assiduo se cum mulieribus colloquio, congressuque, & conuictu non admodum lædi, hic sine dubio, aut maris naturæ particeps non est, & portentum est quoddam insolentissimum, & præter omnium opinionem admirabile, & in vtriusque sexus (vtrita dicam) confiniis positum, cuiusmodi esse illos ferunt, qui nati eunuchi sunt: siquidem hoc illis velimus tribuere, quod nullo modo femininarum libidine afficiantur, aut moueantur: [Concupiscentia enim spadonis deuirginans iuenculam, inquit Sapiens: aut certe si expers non est, cum totus immersus libidinibus obruatur, ebrius, aut phrenetide correptis similem se esse non sentit, qui grauissimis affecti morbis morbum à se tamen abesse omnem existimant. Verum, quod ratio non dat, hoc demus nos in disputatione: posse videlicet aliquem existere, qui nullis libidinum aculeis pungatur, aut extrimuletur. Verum, & si hoc ipse non sentit, qui quæso, hoc ita esse cæteris item facile poterit persuadere? Porro quod quis nulla propolita vtilitatis spe multitudinem scandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Quamquam ad hanc alia etiam ratio spectanda est. Quod esto, vir nullam ipse in animo suo perniciosæ cogitationis noxam conceperit, de muliere certè, quod ea quoque idem faciat, nusquam nobiscum contouerteret, quod ipsa videlicet, nullis corporis libidinibus moueatur. Hæc omnia & alia præclare Basilij.] Scitè ergo dixit quidam senex apud Ioannem Euiratum: Filioli, sal ex aqua est, & si appropinquauerit aqua, continuo soluitur & deficit. Et monachus similiter ex muliere est: Itaque si appropinquat mulieri, soluitur & ipse, atque in id definit vbi iam monachus non sit.

In concionibus non teipsum, sed Christum & hunc crucifixum prædica, quia durissimum iudicium in vanos & loquaces prædicatores fiet. Teipsum prædicas, si laudes hominum aucupes, si honores & dignitates, & populi plausus exquiras. Si vana & profana prædices, si peccata non arguas, & quæ tacenda essent, qualia sunt curiosa & ad vtilitatem animarum non pertinentia, dicas, & quæ dicenda essent qualia sunt, quæ cor compungunt & mouent, sileas: Si ambitione tactus es, audi Bernardum eos senerisimè increpantem, qui ex verbo prædicationis laudes humanas venantur. Væ, inquit, qui bene de Deo & sentire, & loqui acceperunt, si quæstam æstiment pietatem, si conuertant ad inanem gloriam; quod ad lucra Dei acceperant erogandum, si alta sapientes, humilibus non consentiant. Paucant, quod in propheta legitur, dicente

A Domino: Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipsi autem de auro & argento meo operati sunt Baal.
 Si vana & profana prædices, similis eris illis, de quibus in libro Esdra scriptum est: Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas. Et filiorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè, & loquebantur iuxta linguam populi, & populi. [Ducis Azotidam, vel Ammonitidam, vel Moabitidam, cum fabulis, & poetis, & similibus studes. Filij tui, id est, sermones tui, partim loquuntur Azoticè, partim Iudaicè, cum nunc diuina nunc profana resonant, ita vt in vna eademque concione nunc concionator, nunc secularis orator, nunc vir spiritualis, nunc puer in classè Rhetoricæ declamans videaris. [Et obiurgauit eos, inquit, & maledixit, & cecidit eis ex viros, & calcaui eos.] digni sunt hac pœna, qui diuinis profana miscent, & verbum Dei adulterare non timent. Vnde datur intelligi, inquit Profper, Quod non se debeat Ecclesiæ doctor de accurate sermonis ostentatione iactare, ne videatur Ecclesiæ Dei non velle ædificare, sed magis se quantæ sit eruditionis ostendere. Non igitur in verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat; non vocibus delectetur populi acclamantis sibi, sed flexibus; nec plausum à populo studeat expectare, sed gemitum.]
 Si denique peccata non arguas, & quæ dicenda essent, sileas: non tacebit Dominus, sed arguet te, per Ezechielem, dicens: Væ, quæ consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas populi mei: & cum caperint animæ populi mei, viuificabant animas eorum.] Non dicit qui, sed quæ, eos denotans, qui nihil virile habent in sermone, sed more femininarum mollia & delicata loquuntur. Hi consuunt puluillos & ponunt cervicalia sub cubitis & capitibus auditorum suorum, cum eis non quod prosit, non quod medeatur; sed quod deleat, proponunt; & ita res diuinas annunciant, ac si essent salutis authores, & ac si pro voluntate sua possent animas perdere, vel saluare. In te igitur quadrat hoc Væ, quia ita sacræ Scripturam, & sanctorum Patrum dicta vsurpas, vt eis robur suum auferas, & culpa tua nec mala destruas, nec bona in cordibus auditorum ædifices, sed magis dicendo Pax. Pax, cum non sit pax, eos in deceptione abducis.
 Christum autem prædicas, cum ad prædicationis munus non sola lectione, sed attenta meditatione & oratione te paras, cum filios spirituales fletu & lacrymis generas, cum non tuum honorem, sed Dei gloriam quæris, cum peccata increpas, cum viuites doces, cum ad bonum exhortaris, cum à malo retrahis, cum in omnibus te tractatorem Euangelij inconcusibilem exhibes. Christum prædicas, si ea habeas, quæ Gregorius à prædicatore veritatis exigit, quem profectò sic pulchre describit: Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ spiritualis quisque prædicator, in cunctis quæ dicit, solerti cura se inspicit, ne in eo, quod recta prædicat, vitio se elationis extollat, ne vita à lingua discordet: ne pacem, quam in Ecclesia annunciat, in se ipso, dum benedicit, & malè viuunt, amittat. Sed studet summopere contra maledicos mores aduersantium, & defendere loquendo, quod viuunt, & ornare viuendo, quod dicit. Nec in his omnibus suam, sed authoris gloriam quærit; atque omnem sapientiæ gratiam, quam, vt loqueretur, accepit, non suis se æstimat meritis sed eorum intercessionibus pro quibus loquitur, accepisse. Sicque dum se infra deiecit, super est: quia suæ nimirum magis

Basil. const. mon. c. 4.

Prov. 6. 27.

Ecc. 20. 1.

Præter Spir. 2. 17.

Ber. in Cant. Serm. 4. 1.

2. Esdr. 13. n. 23. 24.

n. 25.

Prof. de vit. cons. temp. ca. 23. lib. 1.

Ecc. 13. 18.

Greg. 23. mor. ca. 1.

mercedi

mercedi proficit, eò quòd bona, quæ exercere prævalent, alienis meritis reddit. Indignum se omnibus iudicat, etiam cum indignius cunctis vivat. Scit enim quòd bona, quæ innotescunt hominibus, sine periculo esse vix possunt. Et quamvis sapientem se esse sentiat, velle tamen esse sapiens, non videri, acque hoc sibi omni modo, quod loquendo proditur, peritescit, & si liceat tacere, appetit, dum esse multo tutius silentium cernit; eòque se felicitiores putat, quos intra sanctam Ecclesiam locus inferior per silentium occultat: & tamen ut sanctam Ecclesiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex necessitate quidem officium locutionis suscipit. Sed ex magno desiderio otium taciturnitatis querit, hoc servat voto, illud exercet, nec ministerio.] Hæc ille. Magnum igitur Dei donum est, quempiam ad salutandas animas vocatum esse. Ingens verò malum est tanto dono abuti, & munus tanti momenti, aut negligenter, aut male, aut ex præpostero fine tractare. Si hæc quæ dicta sunt, observaveris, nam alia in postremam huius operis partem reservamus, tuo muneri satisfacies, & innumeris virtutum actionibus cumulaberis.

De Diligentia in obsequiis aliorum fratrum.

CAPVT XIII.

Tom. I.
lib. 2. p. 3.

NON omnes ad ministeria spiritualia vocati sunt, sed aliqui ad obsequia temporalia in religionem adducti. Hos superius satis instruximus, cum de vita actiua scriberemus; nunc illis pauca, sed admodum necessaria dicamus. Tu ergo ad sortem Marthæ vocatus es, vocationem tuam tanquam à Deo profectam, tanquam securiorem, & fortè aptiorem ad perfectionem consequendam diligit. Non dubites te ad hanc sortem ab ipso Deo fuisse vocatum, qui cum velit corpus religionis perfectum facere, quosdam ad hæc ministeria spiritualia, quosdam ad illa temporalia vocat, ut tanquam ex variis & necessariis membris vnum integrum corpus constituat. Nec etiam dubites te securissimam vitæ rationem sectari, quæ eo ipso, quòd humilior, eo securior est, minus periculis cadendi subiecta, minus inanis gloriæ ventis exposita. Nec tandem ambigas, quia vitam habes ad assequendam perfectionem aptissimam; cuius instrumenta cum magis sint affectus voluntatis quam intellectus actiones, ille magis ad perfectionem disponitur, qui liberiori & ardentiori voluntatis affectu in Deum ordinatur. Voluntas autem in religiosi laicis ex ratione status liberior est ad amandum, quam subtilitatis intellectus non distrahit, & cura rerum magni momenti annexa Ecclesiasticis ministeriis, nec à iugi Christi meditatione, nec amore diuellit. Obsequia igitur temporalia tibi demandata, deuotè, amabiliter, & diligenter exequere: deuotè exequeris, si te in huiusmodi seruitiis ipsi Christo Saluatori tuo, cuius mēbra vna fones, famulari consideres. Nonne vox eius est? Amen dico vobis, quandiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Si tu minimis & humilibus propter Christum obsequeris, non dubium est, quin ipsi ad tuum magnum meritum obsequaris, Amicabiliter seruias, si religiosos esse fratres tuos, & summi Dei dilectissimos filios mediteris. Iucunda est corporalis fraternitas, sed spiritualis multò iucundior; quæ si tuo animo infederit, teque non aliorum seruum, sed fratrem (sicut te vera esse Iesè persuaserit, facile tibi erit ipsorum iucunditati consulere, & in omnibus irreprehensibiliter & suauiter ministrare, Tan-

Matth.
25. 40.

Adem diligenter famulaberis si præmium tibi paratum aspicias. Nam principum huius mundi famuli eo maiori diligentia & sollicitudine famulantur, quo maiori mercede sunt cumulandi. Tu verò non mercedem temporalem, sed æternam; non aurum aut argentum, sed Dei ipsius conspectum & possessionem expectas. Absurdum autem erit tam eximium præmiū ob operā negligenter facta, deposcere, & propter obsequia ex animo tristi, & iracundo, & querulo oblata sanctorum mercedem expectare. Christi munus, o frater, tibi demandatum est, qui de se dixit: Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat, & filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.] Non debes autem deignari seruire fratribus, quorum Dominus omnium se ministrum vocat, nec eius munus negligenter obire. Huius meditationis virtute tactus Sanctus Hermānus, alio nomine Ioseph dictus, tanta celeritate & voluntate fratribus seruebat, ac si rem honorificentissimam actione præstaret, de quo hæc scripta sunt: Tanti ergo Domini seruientis seruis suis formam se gerere humilis frater noster seruientis fratribus suis temper in corde gerebat, vnde tanta se sentit alacritate affici, ut quotiescumque tale fratribus ministerium exhiberet, non se ire, aut currere, sed potius voltare putaret, animi alacritate in corpus se effundente.] Hæc author vitæ eius: qui & statim sic in fratres superbe vel negligenter seruientes inuehitur. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus, qui vel superbia tumidi, vel aedia pressi, nec spirituali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, ut Deo ministrent in fratribus, & fratribus propter Deum. Dicant hoc exemplo non solum sine murmure, verum etiam humiliter & alacriter fratribus inservire, discant glorificare Deum & Dominum Iesum, cuius ministrantis formam corpore & animo repræsentant. Hæc igitur sit forma obsequij tui, Christus Iesum pro te, pro omnibusque ministrans: hoc exemplar laborum tuorum, ut quietus in tua vocatione viuas, & perfecte munus tuum expleas, & ut ex labore ad requiem, ex obsequio ad regnum, & ex humilitate ad gloriam peruenias.

Lucæ 22.
27.
Matth.
20. 28.

Sup. in
vita e.
ius, 10. 7.

De conscientie examine ante prandium.

CAPVT XIV.

APRIMO signo vsque ad secundum, quo ad consuetam refectionem pulsatur, quadans horæ elabitur ex consuetudine, in quo, (ut supra ex Bonauentura didicimus) conscientie examini vacandum est. Huius verò examinis tum necessitatem, tum utilitates multiplices, ac tandem illud faciendi rationem exponemus paulò post, cum de examine ante cubitum faciendo scribemus. Vtriusque enim eadem omnino ratio est, aut potius vnum atque idem examen est, bis in die ad maiorem conscientie puritatem acquirendam repetitum. Nam sicut linteam eo mundius est, quo frequentius eluitur: sic conscientia eo purior est, quo frequentius examinatione mundatur: est tamen magnum lintei conscientieque discrimen: linteolum namque quo magis lauat, magis deteritur: conscientia quo frequentius & melius aqua examinis compunctionisque mundatur, eò recentior & robustior efficitur. Merito ergo ait prædictus Doctor: Sæpiissime discute te ipsum, & considera statum mentis, & corporis, quid delit, quid proficiat, quid impediatur profectū, & quomodo

Bonauent.
in regim.
mor., 6. 5

Bonauent.
de in
form. as.
sur. p. 2.
c. 13.

illi

illi obuietur, declinando, vel resistendo, aut regendo, aut tolerando.]

Ne tamen alicui molesta videatur tam crebra examenum repetitio, addam sententia huius sancti Doctoris, aliorum Patrum documta de hac eadem re ab ipsis prolata, vt hanc repetitionem examenum semel ex professo summe necessariam sciamus, & aures ad id, quod infra sumus de examine nocturno dicturi, vt cumque paremus. Dorotheus rerum spiritualium magister peritissimus sic ait: Docuerunt enim saepe nos maiores nostri, quo pacto purgemus nos ipsos per singulos dies, vt scilicet ad vespem perscrutemur nobiscum, quomodo transactam diem exegerimus, & rursum mane quomodo noctem: & sic poenitentiam agamus apud Deum, vt par est, in quo peccasse nos deprehenderimus. Sanè cum admodum delinquamus, peccemusque, obliuiscamurque delicta & peccata nostra: opus esset nobis in horas cura diligenti, & examinatione, quo pacto scilicet ambulemus id momenti & temporis, & in quo deliquissemus. Deberetque vnusquisque nostrum à seipso tanquam iudex rationem cuiuslibet facti extorquere, & dicere: Vt, quid loquutus sum infelix, quæ fratrem meum morderent & carperent: Vt quid fratrem aliquid facientem iudicauit? Vt quid Deum contempsit? Vt quid murmurauit, & obloquutus de ipso sum? Cur coquum increpauit? Cur pudore illum affecit? Cur ego imprudentissimus in meipso obmurmurauit, quod cibaria non bene decoxisset, artificiosè curasset? Dixit mihi ceremoniarum princeps, vel quiuis alius fratrum verbum, nec ferre potui, aut statim aduersus illum loquutus sum verbum. Sic per singulos dies agendum nobis esset, discutiendum & cognoscendum, quo pacto ambulemus. Debet item quis à se exigere, vt noctem transierit, si videlicet & cum diligentia, & promptitudine ad vigilias surrexerit, si neglexit respondere excubitori, si contra ipsum in aliquo obmurmurauit.

Et Dionysius Richelius monachum instruens, sic ait: Mane inquirat, quemadmodum nocturnum tempus exegerit, qua alacritate diuina persoluerit: & item qualiter instantem diem fructuosè decurrit, sapienter instituat. Denique vespere contuendum, quomodo dies ipse defluxit, quid agendorum omisium, quid etiam omittendorum commissum, quid profecerit, quantumcumque proficere potuerit, sed neglexit: atque aduenienti se nocti præparet. Hoc vtique modo Arsenium vixisse agnouimus. Et scimus, quia si quis ita se instituens ordinet, ibit continuo de virtute in virtutem, videbitque in super Deum Deorum in Sion.

Bernardus tandem, si verba eius aptè considerentur, rem hanc vehementius exaggerat: sic enim scribit: Scrutemur (iuxta Prophetam) vias nostras,] & studia nostra, & in eo se quisque iudicet profecisse, non cum inuenerit quod reprehendat, sed, cum quod non inuenerit, reprehendat. Tunc te non frustra scrutatus es, si rursum opus esse scrutatio aduertisti, & toties non te fecellit inquisitio tua, quoties iterandam putaueris.] Ita igitur & nos cum istis Patribus sentiamus, & conscientia examen mane & vespere non molestum, sed gratum, non superfluum, sed omnino necessarium putemus.

At examinis meridiani (de quo nunc loquimur) acerrimus hostis est externa occupatio, quæ in illam horam, in qua seculares nos adeunt, solet incidere. Tu, ne vilitate huius examinis careas, & præstantissimam exercitationem spirituales prætermittas, occupationem non necessariam, aut quæ in aliud tempus differri possit, tunc incidentem constanter

A abscinde: necessariam verò, & à qua declinare non possis, ita suscipito, vt apud te statuas examen illud non omittere, sed proxima hora, aut cum primitum potueris, actitare.

De comestione, sive prandio.

CAPVT XV.

REFECTIONIS hora (viros spirituales alloquor) non paucis, nec leuibus periculis circumuallata est, in qua solemus cibi voluptate trahi, minus recta intentione delinquere, ventrem alimentis non necessariis onerare, & eo ipso mentem obtundere. Quare hoc opus si quod aliud, magna circumspectione eget, ne dum corpus ad animæ salutem reficimus, animæ decorem & honestatem amittamus. Colligam ergo breuiter quæ de hac re viri spirituales tradunt, vt tu ea sedulo attentèque custodiens, ita necessitati corporis satisfacias, vt simul animæ virtutes ac merita promoueas. Dato signo, statim nulla interiecta mora ab examine surgas, & decenter ac sine festinatione ad triclinium commune procedas. Nunquam enim sano existenti, & absque manifesta necessitate soli, & extra commune refectorium, tibi comedendum est: sed pars sanctæ congregationis effectus, non segregatus ab aliis, ac si tui iuris esses, sed simul cum illis, tibi appositis cibis vtaris. Semper, inquit Thomas à Campis, ad commune refectorium vadas, quia ibi maior animæ fructus, & puriori inde conscientia cum gratiarum actione prandio facto resurges. Ibi cum debita mensura, cum maiori disciplina necessitas sumitur natura, & superflua refecantur. Ibi susurrata nullo tenus audiuntur, sed verbum Dei sine murmure, cum silentio pertractatur. Qui autem in priuato libenter comedunt, necessitate non cogente, aut disciplinam fugiunt, aut gula vincuntur.]

Dum igitur ad triclinium vadis, cogita an sis consueta refectio dignus, an aptus cum sanctis ad mensam accumbere, qui tot defectus & culpas in examine cognitas admisisti, qui tam tepidè & negligenter vixisti, qui in tot rebus à perfectionis itinere deuiasti. Intentionem tuam ad Deum dirige, & constitue apud teipsum: quia non ad voluptatem, sed ad necessitatem, & vt voluntati Domini te subdas, qui voluit homines alimenti indigos facere, & pro eius amore, ac vt vires ad curandam perfectionem habeas, vtque proximis seruire possis, debes panem & alia apponenda manducare. Ac de hoc aliquam breuem preceationem interius fundes, qua à Domino gratiam postules, vt hac rectissima & sincerissima intentione manduces. Sicque illud Pauli mandatum implebis: Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.] Vnde Augustinus: Si quod manducas & bibis, ad refectioem corporis sumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei qui tibi præbuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: & cibus tuus & potus tuus laudat Deum.] Quod si Deum laudat manducatio tua, in laudem ac gloriam Dei manifestè recidit.

Postquam ad locum refectioem paratum veneris, sta in loco tuo, non indecenter inclinatus, non mensæ, aut parietis adhaerens, non ingrediens, aut venientes circumspiciens, sed demissis in terram luminibus, consuetam benedictionem expectans. Attentè, deuotè, & clara voce aut mensam benedices, si tibi in-

cumbat,

Dorotheo doct. 11.

Diom. Richel. li. 1. de vita solit. art. 24.

Bern. ser. 58. in Cant. Threnor. 63. 40.

Thom. à Camp. li. 2. de discipl. clau. str. 1. 6.

1. Cor. 10. 30.

Aug. ad Pjal. 146.

cumbat, aut benedicens respondebis, & nihil quod à te sit dicendum, omittes. Hanc enim fuisse fidelium consuetudinem ab initio nascentis Ecclesie (vt nunc tempora antiquiora taceam) vt mensa & cibi edendi benedicerentur, constat ex illa sententia Philonis, vitam Christianorum describens: Priusquam discumbant, inquit, stantes vna serie decenti, sublati; in cœlum manibus, atque oculis; his, quoniam didicerunt cœlestia, illis, vt pote incorruptis à muneribus, & à quæstu illicito, precantur vt placeat Deo id conuiuium.] Consuetudo autem tam antiqua non solum omittenda non est (quis enim eam omittat?) sed magna deuotione, ac mentis seruiore continuanda. Finita benedictione, sedebis in loco tibi constituto, & inter comedendum, hæc quæ subiiciemus, seruabis.

Philo. de vit. contemp.

Bern.

Antequam incipias, ea quæ apponuntur, gratis & veluti in eleemosynam tibi dari cognosce; & breuiter pro benefactoribus, ac pro his, qui tibi ministrant, precare. Oculos modestè demissos habeas, & nullum, neque etiam à latere, stantem aspicias, nisi fortè, vt, an aliquid ei desit, aduertas. Christum presentem habe, & coram illo comede, & ad sacram lectionem intonantem attende. Sic namque ait Bernardus, cum comedis, non totus comedas, sed attendas lectioni, si fuerit vbi legatur; si verò non legitur, ibidem cogita de Deo, vt vterque homo sit propria refectione refectionis.] Nihil tibi omnino loquaris, & si quid alteri petendum sit (nam pro te nihil postulabis) non tam verbo quàm signo patefacias.

Bona. reg. no. vit. c. 5.

Ex pane, quem coram te appositum inuenies, fragmentum primum comedes, & donec illud absumpseris, integrum panem ne quidem attinges. Si duo panes coram te sint, nunquam, vt Bonauentura ait, eligas meliorem, si sanus fueris, sed duriori aut deteriori te pascas, vt & in aliquo abneget te, & bono exemplo astates non fraudes. Cogere ad manducandum ex his, quæ omnibus in commune apponuntur, licet minus suaui, aut minus salubria tibi videantur, nec cibos singulares affectes, & multo minus tibi dari postules. In omnibus, sed in his præcipuè, noxia est singularitas, quæ faciliè in exemplum trahitur, & religiosa disciplina paulatim ab imperfectis eneruatur. Nihil tibi appositum spernas, sed grato animo suscipe, non indigneris, & multo minus conqueraris, si quidpiam malè paratum sit, aut si aliquid tibi desit. Puerorum, & vilissimorum hominum est, de cibus conqueri, & de eorum mala præparatione certare. Reputa te indignum beneficij Dei, & sat scio, quia nunquam de minimis defectibus tristaberis. Cogita etiam quòd multo meliores te (vt idem sanctus doctor ait) vilioribus & paucioribus cibus sunt contenti, qui illud quod abiicis, pro magnis deliciis reputarent. Nunquam totum, quod tibi appositum est, comedas, sed aliquid Christo relinuas. Reges enim semper habent quod comedant, & quod seruis dimittant. Et tu si Deo seruias, rex es, quia seruire Deo regnare est: quare debes hunc sanctum honorem habere, vt minus, quàm sit id quod offertur, tibi sufficiat. Ne deteriora, sed meliora Christo relinuas; ne ab eo reproberis, sicut munus Cain reiectum est, quia non de melioribus frugibus oblatum est. Ciborum suauiates, & esulentorum condimenta non queras, apposita dissimulenter prætereas, & sæcularibus ventri que indulgentibus relinuas.

Gen. 4. 5.

Amb. ser. 42.

His omnibus ritè seruatis, cum ex mensa surrexeris, ex toto corde tuo gratias Deo age, qui te indignum, tam abundanter & benigne refecit. Pulchre enim dixit Ambrosius: Vtique, tu Christiane, si es

A vilis, meminisse debes, cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Dic mihi, num, si aliquid de tuo cuiquamque largiris, expectas, vt tibi gratias agat, vt benedicat domum, de qua ei humanitas sit tributa? qui si fortè gratias non agit, quem ad modum à te denotatur ingratus? Ita ergo & à nobis expectat, qui nos pascit Deus, vt pro præstitis ab eo escis, illi gratias referamus, & saturati donis ipsius, laudes ei dicamus. Hæc enim beneficiorum est retributio diuinorum, vt cum refecti fuerimus, bene nos confiteamur acceptos. Ceterum si accipientes diuina munera, taciti & immemores fuerimus: tanquam ingrati & indigni eorum subministracione fraudabimur, vt Deum quem beneficij non cognouimus, malis ingruentibus requiramus, & aduersis stimulemur ad rogandum, qui prosperis gratias non egimus ad fruendum. Sic ille. Actandem ad vniuersa hæc meminisse iuuabit illius piæ consideracionis, quam Thomas à Campis in hunc modum scribit: In mensa recordare Dominicæ cenæ, quid Christus Dominus egerit & dixerit discipulis suis. Sit prælatus tuus in medio fratrum tuorum, tanquam verus vicarius Christi, reliqui fratres conuocantes sicut veri Apostoli sancti. Ordo quippe tuæ professionis ex Apostolica vita sumpsit exordium.] Si hæc consideratione occupari mensæ accubuerimus, facile erit prædicta omnia seruare, & religiosorum more non ad luxum sed ad uecessitatem, & ad diuinam voluntatem explendam, indigentie corporis prouidere.

Thom. à Camp. li. 2. de dist. claus. 2. 5.

C

De Admittenda aliqua remissione post prandium.

CAPVT XVI.

P V S C V L A ista nõ pro fratribus tantum, nostri instituti cultoribus, sed pro omnibus religiosis scribimus, & ideo stylum, vt omnibus congruat, temperamus. Quod hoc loco dicendum est, vt res minima, in qua non nihil, licet non sine, tamen medio ab alijs dissentimus, ita tractetur, vt tam societatis nostræ vitis, quàm alijs religiosis apta documenta tradantur. Post consecratam ergo corporis refectionem, statim ad cellam vel oratorium ire, vbi talis consuetudo viget, & vtilibus rebus intendere laudabile est. Quis enim neget hoc bonum esse, vt refecto corpore religiosus silentium teneat, & ad commodum locum, vt sibi & Deo vacet, se recipiat? Ad quod hortatur Thomas à Campis præsentissimus religiosorum magister in hunc modum:

Thom. à Camp. li. 2. de dist. claus. 1. 7.

D

Prandio facto, orti tuo frantum impone, quia tunc promptior est homo ad loquendum, & ridendum. Memor sis pauperis Lazari, ab Angelis in sinum Abraham deportati, quia hic in egestate magna, & doloribus vixit. Dives autem diuitijs & scurrilitatibus vacans, sepultus est in inferno, nunquam inde exiturus. Disce formam vitamque Iesu in omni humilitate & simplicitate cordis imitari. Tolle quotidie crucem tuam vincendo tuos defectus, ac tentationibus viriliter resistendo. Nam corpore refecto caro plus tenet, ideo laboribus & studijs est reueranda diuinis.

E

Ex his constat, quare sanctarum religionum fundatores post corporis refectionem silentium custodiendum esse censuerint, ne videlicet, roborato corpore appetitus insoleat, & spiritus distractione at-

tenaturus

Exod.
32.6.Greg. I.
moral. c.
5.Basil.
conf.
mona. c.
30.

tenuatus debeat: ne etiam diu linguam soluimus, vanis sermonibus effluamus. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere: non quidem ludum bonum, & tolerabilem, sed illum, quo & Deo iniuriam, & sibi excidium attulerunt. Ita multi, si post cibum & potum linguam laxent, & animi remissionem excipiant, solent incaute non parum offendere, & distractionibus cordis immergi. Et optime dixit Gregorius: Pene semper epulas loquacitas sequitur. Cumque venter reficitur, lingua defranatur. Post prandium ergo discedere, & aliorum declinare conspectum, & taciturnitatis fune cōstringi, bonum est.

At quod religiosi bini, vel terni, vel quaterni post prandium in cellam alicuius, vel ad angulos domus, vel ad hortum abeant, & seorsim ab aliis colloquantur, & remissionem assumant, periculosum est. Præferim si adolescentiores sint, quibus pro ratione ætatis non admodum est fidendum. Hi namque ex cibo ad letitiam laxati, & sine teste, quem reuerantur, sermocinationibus occupati, quid mirum si excedant, & quod toto mane sanctis operibus lucrati sunt, per contentionem, aut detractionem, aut ineptam confabulationem amittant? Est etiam hæc secessio singularitatis indicium, dum, qui ita in vnum ad fabellas coeunt, se amicitiam habere particularem ostendunt. Quam Basilus à ceteris religiosis, vt infestissimam pestem his verbis excludit: Ac charitatem quidem habere inter se mutuum fratres debent, non ita tamen vt duo trêve seorsim à ceteris sodalitate inter se coeant. Quandoquidem hoc non charitas est, sed seditio, & diuisio, & eorum, qui sic coeunt, improbitatis indicium: Si enim communis decus disciplinæ charum haberent, qui tales sunt, sine dubio communem æqualemque aduersus omnes charitatem tenerent. Si verò ipsi à reliquis sua sponte abscessi disunctique in cœtu cœtum efficiant, vitiosa huiusmodi amicitia conciliatio est, & diuersam quandam à communibus institutis rem esse oportet, quæ hos inter ipsos conciliet, atque hoc profectò nihil est aliud, quam contra veterem disciplinæ stabilitatem constantiamque innovatio. Nihil profectò aliud addendum est, vt hos priuatos conuenticulos excludamus, cum sanctissimi huius doctoris sententia sint sufficienter reprobati.

Quia ergo difficile est tantam religiosorum multitudinem continere, & post sumptum cibum ad cellas mittere, ad silentium adigere, & hos singulares conuentus paucorum ablegare, ideo Beatus pater noster Ignatius sapienter instituit, vt post consuetas corporum refectioes, omnes simul in locum publicum, à quo non sit absens Prælati, nos conferamus, & in eo sublati incommodis, quæ ex secessionibus aliquorum priuatis oriri solent, quietem aliquam, ac remissionem captemus. Tempus enim illud, quod sumptionem cibi subsequitur, ad serias occupationes est ineptissimum: quare meritò remissioni aliquantulæ (quam nullus negabit in vita laboriosa esse necessariam) concedendum fuit, & ex eo simul non parum commodi, ad promouendam spiritualem vitam eliciendum. Dum curas enim & labores parum remittimus, alacriores & robustiores ad eosdem labores, eisdemque curas resumendas, euadimus. Augetur etiam hac mutua colloquutione siæterna charitas, & sanctus in Christo amor, qui sicut & mutuis beneficiis, ita & amicabili conuersatione prouehitur. Eriunt deinde sese ad res cœlestes desideria, quia cum res spirituales illis colloquiis sæpe tractentur, non possunt non mentes nostras earundem rerum amore succendere. Nec timendum est (mea quidem sententia) quod post cibum & potum surgamus ludere,

Iacobi Aluarez operum Tom. 2.

A qui non immoderatis comotationibus ac conuuiis institimus, sed sobriam satis, ac religiosam refectioem vitæ necessariam corporibus nostris concessimus. Et, si aliquis esset ita procaax, vt aliquid minus religiosum præsumeret, adest Moses, id est, Prælati, vel qui vicem eius gerit, qui immodestum arguat, eiusque inuerecundiam compestat. Cum itaque ista remissionis hora prædictas utilitates afferat, & incommoda ex priuatis secessionibus emergentia præscindat, meritò à sanctis illis Patribus eremi cultoribus, qui vitæ rationem asperrimam sectabantur, admissa est. Quod ex Hieronymo ita scribente perspicuum est: Post hæc concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur, viuunt pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur. Vinum tantum senes accipiunt, quibus & paruulis sæpe fit prandium, vt aliorum festi sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. De hinc consurgunt pariter, & hymno dicto ad præsepia redeunt, ibi vsque ad vespem cum suis viuunt quisque loquitur, & dicit: Vidistis illum & illum? Quanta in ipso sit gratia? Quantum silenti? Quam moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur. Si in Dei amore feruentem, cohortantur ad studium. Hæc ille. Seruant & nunc ex parte Carthusienses hanc consuetudinem, dum in diebus festis ad cenobiticam vitam magis quam ad anachoreticam declinant, vt clarè indicat Dionysius Richelius, de laude vitæ solitariae, scribens illis verbis: Diebus festiuis post sumptum in refectorio cibum, tenerent eis capitulum, & habent post nonam ad vespas vsque colloquium. Sed licet nullus fuisset in Ecclesia huius rei usus, nos longa experientia docti sumus, hanc remissionis horam multum commodi ad pacem, & charitatem, & ad perferendos vitæ spiritualis labores, habere, & magnas incommoditates ex priuatis colloquiis emergentes impedire.

Hier. ep.
22. ad
Euthym.

B
C
D
E

Tu itaque, frater, qui hoc nostrum institutum sequeris, ne leges in hac remissione seruandas, à Patribus nostris custoditas, obliuiscaris. Facta post mensam debita gratiarum actione, manibusque sine vlla fractione silentij lotis, tacens, & te Domino offerens, ac rectam pro sequenti opere intentionem concipiens, ad locum destinatum ibis. Atque in hoc sensu illam Pachomij iussionem intelliges: Si egressus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum perueneris. Ibi modestè sedebis, non in altantes reclinatus, sed rectus, non parieti affixus scapulis, sed tætilium separatus, vt aliquid mortificationis sentias, aut certe si corporis imbecillitas non ferat, decenter applicitus; sedebis autem non socium quærens, quocum libentiùs loqueris, sed iuxta illum siue fenè, siue iuuenem, siue literatum, aut laicum, què fors ingredientium, & prius sedentium obtulerit. Si socius è latere stans senior sit, aut dignitate maior, aut eum loqui incipientem expecta, aut tacentem, vt minor, interroga. Si æqualis sit, aut minor, poteris tu sine immodestia nota colloquium inchoare.

Diony.
sue lan.
de de
vit. solit.
art. 2.Pachomius in
reg. 14.

E Memineris quaedam in hac remissione esse omnino reticenda, quædam verò dicenda. Reticenda sunt, quæ statui religioso minime congruant, nec Dei altantis præsentia conueniunt. De nulla igitur re, aut persona detrahes, neminem verbo puges, de nulla re cum alio contendes, rumores & nouitates ædificationem non afferentes, nequaquam narrabis, non indecenter ridebis, non, vociferando verba facies, & breuiter vniuersos linguæ defectus abscondes. Dicenda verò sunt, quæ minime spiritum lædant, & ali-

S l quantulum

quantulum naturæ nostræ recreationi proficiant. Nimis ergo seria & graua tunc omittenda sunt, aut si aliquid serium se offerat (quod non semel se offert) amicabiliter iucundèque tractandum. Aliquid ex lectione mensæ, quod magis arrisit, commemorabis, exemplum ædificationis vel antiquum vel modernum in narrationem adduces, aliquis Scripturæ locus quomodo sit vernacula lingua vertendus, disputabis, virtutes nunc viuentium, vel Prælatorum, vel seniorum, si ipsi non audiant, laudabis, & quàm sint dignæ imitatione, propones, aliquid etiam interdum indifferens in colloquium admittes, atque omnia illa huic tempori apta sunt, quæ in prima huius operis tractatione collecta reperies. Ita tamen hæc, & alia huiusmodi in hac hora conferantur, vt nec quasi concio instituat, nec quasi disputatio texatur, sed quidquid illud fuerit, quod in sermonem vocatum est, hilariter & festiuè tractetur. Ita enim natura nostra oratione, & assidua præsentia Dei, & lectione frequenti, & ministeriorum pondere prægrauata, se exonerat, & vires ad resumendos labores recuperat.

Tom. 1.
lib. 5. p. e.
23.

Dato signo, sermonem etiam ceptum abscondes, & ori tuo silentij custodiam impones, & tacens simul cum aliis, ad Dominum in Ecclesia sub speciebus sacramentalibus præsentem ibis. Hæc enim remissionis hora spirituales viros, qui toto die à non necessariis tacuerunt, & strenuè laborauerunt, excipit. Si autem tu manè & vesperi verba inutilia proferas, & cor tuum in noxiis, aut superfluis effundas, indignum profus remissione te facies. Ibis ergo ad Ecclesiam tacens, & Dominum quanto potueris feruore conualutabis: si aliquid vel in sumendo cibo, vel in mutuo colloquio erratum fuerit, de eo dolebis, ac veniam humiliter postes, ac gratiam ad sanctè viuendum, & strenuè laborandum, in sequenti parte diei, quæ ab hac hora incipit, postulabis.

SECTIO II.

De his quæ vesperi fiunt.

De rebus post meridiem agendis.

CAPVT I.

B hac hora, quæ est prima post meridiem, incipit secunda diei pars, quam dilatato vocabulo vesperam appellamus, in qua occupationibus prædictis inuendimus. Nam & horas canonicas ad hoc tempus pertinentes recitamus, & literis studemus, & ministeria spiritualia & temporalia pro qualitate personarum obimus, & multi iterum ad noctem mentaliter oramus, & moderatam cenam, aut refectorem aliquam accipimus, & nonnullam quietem captamus, & omnes antequam cubitum eamus, conscientiam discutimus. Hæc ergo omnia, eodem modo ac dictum est, sunt in opus producenda, nisi quod tanto purius & feruentius exequenda sunt, quanto magis mors appropinquat, ac tempus reddendæ rationis. Ita ergo actiones istæ vesperi fiant, vt errata similium actionum, quæ manè factæ sunt, suo feruore & diligentia suppleant. Præter ista autem opera sunt alia omnibus religiosis communia, quæ nos ordinariè post meridiem exequimur, de quibus nunc ad legendum eruditionem sigillatim tractabimus.

De lectione spirituali.

CAPVT II.

LECTIONI spirituali quotidie instendum est, vt ea, tamquam instrumento præcipuo ad perfectionem obtinendam, noster spiritus prouocatur. Spiritualem autem lectionem vocamus, quæ mysticos libros, & spirituales tractatus enoluimus, in quibus non solam rerum spiritualium notitiam, sed multo magis earum gustum & affectum quærimus. Hæc nobis ex regula, atque ex perpetua & inuolabili consuetudine iniuncta est, cui quotidie & communiter post meridiem intendimus: & non solum nobis, sed & omnibus religiosis, ex quibus nos eam didicimus, commendata. Nam & Benedictus in Regula, lectionem spiritualem præcipit in hæc verba: Omni tempore siue ieiunij, siue prædij, mox vt surrexerint à cæna, sedeant omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vitas Patrum, aut certe aliquid, quod ædificet audientes. Et paucis interpositis: Mox accedant ad lectionem collationum, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis: si quis fortè in assignato sibi commissio fuerit occupatus, occurrat. Magnus quoque Doctor Bonauentura eam commendat suis fratribus, qui in speculo disciplinæ inter alia, sic scribit. De quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimitendum est, quod fidelius digeratur, & rursus reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat. Nullus verò erit in cœtibus religiosis (vt credo) qui hos Patres audiens, tempus ad libros spirituales legendos, de cætero non sibi præscribat.

B

C

D

E

Nec existimandum est hanc lectionem aut solis imperitis, aut solis imperfectis iniungi, immò sciendum, omnibus sapientissimis quoque & perfectissimis assumendam proponi. Literati ea indigent, si nõ vt noua fiant, at vt ad scita exequenda se moueant. Et multa sterili cognitione scimus, quæ lecta voluntatem afficiunt, & ex affectu ea non solum ad scientiã, sed ad actionem cognoscimus. Perfecti etiã lectione egent, quia nunquam adeo perfecti sunt, vt amplius perfici & promoueri non possint. Lectio verò maiora perfectionis amplioris desideria ingerit, & gradus eius altiores ostendit. Atque vtrisque tam doctis quàm perfectis Salomon lectionis vsum monstrat, dicens: Audiens sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Quis sapiens, nisi scientia peritus? & quis intelligens, qui possit gubernacula possidere, id est gubernatoribus imperare, nisi perfectus? Sed ille ex lectione maiorem sapientiam, & iste ad docendos alios amplio rem gustum sapientiæ percipiet. Certe Thomas Aquinas sapiens & perfectus erat, immò & sapientissimorum magister egregius, & mirabilissimum perfectionis exemplar, de quo tamen hæc scripta sunt: Est autem hoc quoque in sancto viro memorabile, quod cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum collationibus lectione, ne ex rerum subtilium speculatione, affectus eius non nihil tepesceret, possitque se rursus facilius ad diuinam contemplanda colligere & erigere. Sanctissimus autem vir non sine exemplo lectioni spirituali vacabat. Vnde ibidem subditur: Et in hoc quidem sanctum Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magnopere fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Quis nunc

Reg.
B. Ben-
dicti, c.
42.

Bona-
uent. p. 2.
c. 7.

Prov. 1.
5.

In vita
eius apud
Sur. in
Martio.

prætextu